

ARCHEOLOGIENOTA

GROTE MARKT 16-18-23 TE RONSE

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 1834

Rapport opgemaakt door: Pedro Pype, Tine Van den haute, Jan Coenaerts en Glenn De hooghe

Derbystraat 55

B-9051 Gent

Projectcode

Intern: 33102.R.01

AOE: 2022E10/2022F256

Colofon

Titel

Archeologienota Grote Markt 16-18-23 te Ronse

Auteurs

Pedro Pype, Tine Van denhaute, Jan Coenaerts en Glenn De hooghe

Projectcodes

Intern: 33102

Agentschap Onroerend Erfgoed: 2022E10 (bureaustudie)

Agentschap Onroerend Erfgoed: 2022F256 (proefputten en proefsleuven)

Plaats en datum

Gent, juli 2022

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 1834

ISSN 2406-3940

Alle afbeeldingen zijn aangeleverd door ABO nv tenzij anders aangegeven.

Rapportfiche

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
v0	6/4/2022	Interne draft
v1	15/4/2022	Externe draft
v2	13/7/2022	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Tine Van denhaute
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
General Director	Patrick Hambach

Inhoudsopgave

Archeologienota.....	1
Grote Markt 16-18-23 te Ronse.....	1
Verslag van resultaten	1
Lijst met figuren	5
1 Inleiding.....	8
1.1 Administratieve gegevens	8
1.2 Aanleiding van het onderzoek en wettelijk kader	9
1.3 Afbakening van het projectgebied	9
1.4 Doel van het onderzoek en onderzoeksstrategie.....	12
2 Aard van de bedreiging	13
2.1 Huidige situatie.....	13
2.2 Toekomstige situatie	16
3 Landschappelijke analyse	21
3.1 Topografische situering	21
3.2 Bodemkundige situering.....	24
4 Archeologische voorkennis	27
4.1 Historische achtergrond	27
4.2 Beschermd en vastgestelde erfgoedwaarden	29
4.3 Archeologische data	32
4.4 Archeologisch onderzoek Peperstraat-Grote Markt	35
5 Cartografische en iconografische bronnen	41
6 Recente landschapsveranderingen	46
7 Besluit en advies vooronderzoek op basis van de bureaustudie	49
8 Vooronderzoek met ingreep in de bodem: proefputten en proefsleuven	51
8.1 Inleiding	51
8.2 Doel van het onderzoek en onderzoeksstrategie.....	51
8.3 Onderzoeksvragen.....	53
8.4 Strategie conform de toelating	54
8.5 Overzicht, dekkingsgraad en TAW-waarden	56
8.6 Afwijkingen ten opzichte van de toelating.....	64
8.7 Stratigrafie	67
8.8 Beschrijving van sporen, spoorcombinatie en structuren.....	73
8.9 Observaties van vondsten en stalen.....	88
9 Assessment van het onderzochte gebied	90
9.1 Beantwoording onderzoeksvragen	90
9.2 Besluit en potentieel tot kennisvermeerdering	93
10 Bibliografie	96
11 Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	99
12 Vondstenlijst.....	100

LIJST MET FIGUREN

Figuur 1: Administratieve gegevens.....	8
Figuur 2: GRB basiskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)	10
Figuur 3: Kadastraal perceelplan (Cadgis 2022).....	11
Figuur 4: Meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022).....	13
Figuur 5: Het studiegebied gezien vanaf de Grote Markt (Initiatiefnemer 2022)	14
Figuur 6: Het studiegebied gezien vanaf de Oude Vesten met in het midden de Edouard Anseelestraat (Google Maps 2022).....	14
Figuur 7: Weergave van de locatie van de kelders onder het studiegebied (ABO nv 2022)	15
Figuur 8: De zones en diepte van de bodemingreep (Initiatiefnemer en ABO nv 2022).....	16
Figuur 9: De zone met bodemingreep (westelijke zone) en geen bodemingreep (oostelijke zone).....	17
Figuur 10: Inplantingsplan van de toekomstige werken niveau -1 (ten westen van de E. Anseelestraat) (Initiatiefnemer 2022).....	18
Figuur 11: Inplantingsplan van de toekomstige werken niveau 0 (Initiatiefnemer 2022).....	19
Figuur 12: Doorsnede van de toekomstige werken richting noord-zuid (Initiatiefnemer 2022)	20
Figuur 13: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)	21
Figuur 14: Uittreksel van het Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)	22
Figuur 15: Skyview (factor 0,25 m) met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)	22
Figuur 16: Meest recente luchtfoto met aanduiding van de hoogteprofielen t.h.v. het projectgebied Geopunt 2022).....	23
Figuur 17: Hoogteprofiel noord-zuid (Geopunt 2022).....	23
Figuur 18: Hoogteprofiel west-oost (Geopunt 2022).....	24
Figuur 19: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)	25
Figuur 20: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)	25
Figuur 21: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het projectgebied (Geopunt 2022)	26
Figuur 22: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)	26
Figuur 23: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022) ...	27
Figuur 24: Tabel van het bouwkundig erfgoed	30
Figuur 25: Visuele weergave van de bouwkundige en landschappelijke gehelen rondom het projectgebied. (IOE 2021)	31
Figuur 26: Visuele weergave van de aanduidingsobjecten rondom het projectgebied. (IOE 2021)	31
Figuur 27: Visuele weergave van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI 2022)	32
Figuur 28: Overzicht van de CAI-locaties in de omgeving van het projectgebied (Centrale Archeologische Inventaris 2022).....	33
Figuur 29: Archeologienota's en nota's in de omgeving van het projectgebied (Geopunt 2022)	34
Figuur 30: Aanduiding van de onderverderling van het terrein (rode lijn) met links van de rode lijn de.....	35
Figuur 31: Allesporenkaart vlak 1 (Van Remoorter 2021)	38
Figuur 32: Allesporenplan vlak 2 (Van Remoorter 2021).....	39
Figuur 33: Allesporenkaart vlak 3 (Van Remoorter 202.....	40

Figuur 34: Kopie van de figuratieve kaart van Ronse uit 1684 (Ronse.be 2022)	42
Figuur 35: Detail van de figuratieve kaart van Ronse uit 1684 met aanduiding van het studiegebied (Ronse.be 2022)	43
Figuur 36: Villaretkaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 202	43
Figuur 37: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022).....	44
Figuur 38: Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)	44
Figuur 39: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2022).....	45
Figuur 40: Poppkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022).....	45
Figuur 41: Kadastrale info van de Popp-kaart (Ronse door de eeuwen.be 2022).....	46
Figuur 42: Het studiegebied gezien vanaf de Grote Markt tijdens het interbellum (Ronse door de eeuwen.be 2022)	47
Figuur 43: Orthofotomozaïek uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)	47
Figuur 44: Orthofotomozaïek uit 1979-1990 met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)	48
Figuur 45: Meest recente orthofotomozaïek met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)	48
Figuur 46: Inplantingsplan van de proefputten en sleuven en deel vrijgave (ABO nv 2022)	52
Figuur 47: Motivering onderzoekstechniek (ABO nv 2022)	53
Figuur 48: Inplantingsplan proefputten en proefsleuven op kelderplan (westelijk deel projectgebied) (ABO nv 2022).....	55
Figuur 49: Technische gegevens van het proefsleuven- en proefputtenonderzoek (ABO nv 2022)	56
Figuur 50: Tabel met TAW-waardes per werkput (ABO nv 2022).....	57
Figuur 51: Overzichtsplan proefsleuven en proefputten (WP 1-9) op GRB (ABO nv 2022).....	58
Figuur 52: Overzichtsfoto vlak 2 werkput 10 (ABO nv 2022).....	59
Figuur 53: Dronefoto met aanduiding van de sporen in werkput 11 (ABO nv 2022)	60
Figuur 54: TAW-waardes projectgebied per werkput (ABO nv 2022)	61
Figuur 55: Ingemeten hoogtelijnen rondom projectgebied (ABO nv 2022)	62
Figuur 56: Hoogtelijn west oost, van 38, 19mTAW tot 37,85mTAW (ABO nv 2022).....	63
Figuur 57: Hoogtelijn van de Grote Markt (zuid) naar de Oude Vesten, van 38,26mTAW tot 38mTAW, met inbegrip van bestaande keldertoegang in het westelijk gebouw op 35,83mTAW	63
Figuur 58: Overzicht verstoringen (ABO nv 2022)	64
Figuur 59: Betonnen rioleringskoker ter hoogte van de huidige inrit (ABO nv 2022)	65
Figuur 60: Detail betonnen rioleringskoker (ABO nv 2022).....	65
Figuur 61: Inrit met aanwezige regenwaterput (centraal) en rioleringskoker (geheel rechts) (ABO nv 2022)	66
Figuur 62: overzicht van werkput 1	66
Figuur 63: Westprofiel in werkput 2 (ABO nv 2022).....	68
Figuur 64: Zuidprofiel in werkput 4 (ABO nv 2022)	69
Figuur 65: Westprofiel in werkput 8 (ABO nv 2022).....	70
Figuur 66: Oostprofiel in werkput 5 (ABO nv 2022).....	71
Figuur 67: Oostprofiel in werkput 10 (ABO nv 2022).....	72
Figuur 68: Oostprofiel in werkput 11 (ABO nv 2022).....	73
Figuur 69: Sporenlijst (ABO nv 2022)	75
Figuur 70: Kuil spoor 1 in werkput 9 (ABO nv 2022).....	76
Figuur 71: Doorsnede van kuil spoor 1 in werkput 9 (ABO nv 2022).....	77

Figuur 72: dronefoto overzicht van vlak 2 van sporen in werkput 10 (ABO nv 2022)	79
Figuur 73: Algemeen zicht op vlak 1 met spoor 1 in werkput 10 vanuit het noorden (ABO nv 2022)	80
Figuur 74: Algemeen zicht op vlak 2 met spoor 2-6 in werkput 10 vanuit het zuiden (ABO nv 2022)	81
Figuur 75: Doorsnede van kuil spoor 5 (ABO nv 2022)	81
Figuur 76: vondsten aanleg vlak 2 ter hoogte van spoor 10.2 (ABO nv 2022).....	82
Figuur 77: Dronefoto met aanduiding van de sporen in werkput 11 (ABO nv 2022)	83
Figuur 78: Opvulling winningskuil spoor 11.1 (ABO nv 2022).....	84
Figuur 79: Aardewerk uit de bovenste opvulling van winningskuil spoor 11.1 (ABO nv 2022)..	84
Figuur 80: Baksteenoven opgegraven door BAAC Vlaanderen in 2018 op de hoek van de Peperstraat en de Grote markt (BAAC Vlaanderen 2018)	85
Figuur 81: Voorbeeld van drainagekanalen onder de huidige vloerplaat in werkput 5 (ABO nv 2022)	86
Figuur 82: Werkput 3 met insteek riolering of kelder (ABO nv 2022)	87
Figuur 83: Werkput 6: kruipkelder met nutsleidingen (ABO nv 2022)	88
Figuur 84: overbakken baksteen uit spoor 11.2 (ABO nv 2022)	89
Figuur 85: Advieskaart met zones voor vervolgonderzoek en vrijgave (ABO nv 2022)	95

1 INLEIDING

1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectgegevens	
Naam + adres projectgebied	
- Straat + nr.:	Grote Markt 17-23 en Edward Anseelestraat 1
- Postcode:	9600
- Fusiegemeente:	Ronse
Lambertcoördinaten (1972; EPSG:31370)	95804.14178148343/159786.5461584658/96075.96222436486/159925.2055120722
Kadaster	
- Gemeente:	Ronse
- Afdeling:	1
- Sectie:	E
- Percelen:	645C; 642E; 638I
Onderzoekstermijn	juli 2022
Oppervlakte:	2.895m ²

Figuur 1: Administratieve gegevens

1.2 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK EN WETTELIJK KADER

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer van de aanvraag van een vergunning voor stedenbouwkundige handelingen. De geplande werkzaamheden bestaan uit de sloop van de bestaande bebouwing en de oprichting van nieuwe wooneenheden.

De geplande werken worden beschouwd als een ingreep in de bodem. Deze ingrepen overschrijden de wettelijk bepaalde grenswaarde van 100m² (ca. 2.895m²) binnen een archeologische zone waardoor het Onroerend Erfgoeddecreet (art. 5.4.) de opmaak van een archeologienota verplicht ter evaluatie en waardering van het archeologisch potentieel van het betrokken bodemarchief.

Het projectgebied valt binnen de vastgestelde archeologische zone van Ronse. Doordat de oppervlakte van de betrokken percelen de 300m² (ca. 2.895m²) overschrijdt, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een verkavelingsvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het bureauonderzoek moet uitwijzen of een onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk en wenselijk is voor het projectgebied.

1.3 AFBAKENING VAN HET PROJECTGEBIED

Het projectgebied omvat volledig de percelen 645C, 642E en 638I. Het terrein is momenteel volledig bebouwd. In het midden van het terrein loopt een voetgangersstraat, gekend als de Edouard Anseelestraat. De oppervlakte van het totale terrein beslaat ca. 2.895m².

Het studiegebied grenst in het noorden aan de Grote Markt en in het zuiden aan de straat 'Oude Vesten' (N48). In het oosten en westen grenst het studiegebied aan andere percelen. De Sint-Martinuskerk van Ronse bevindt zich op ca. 160m ten zuiden van het studiegebied. Het studiegebied is volledig gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van Ronse.

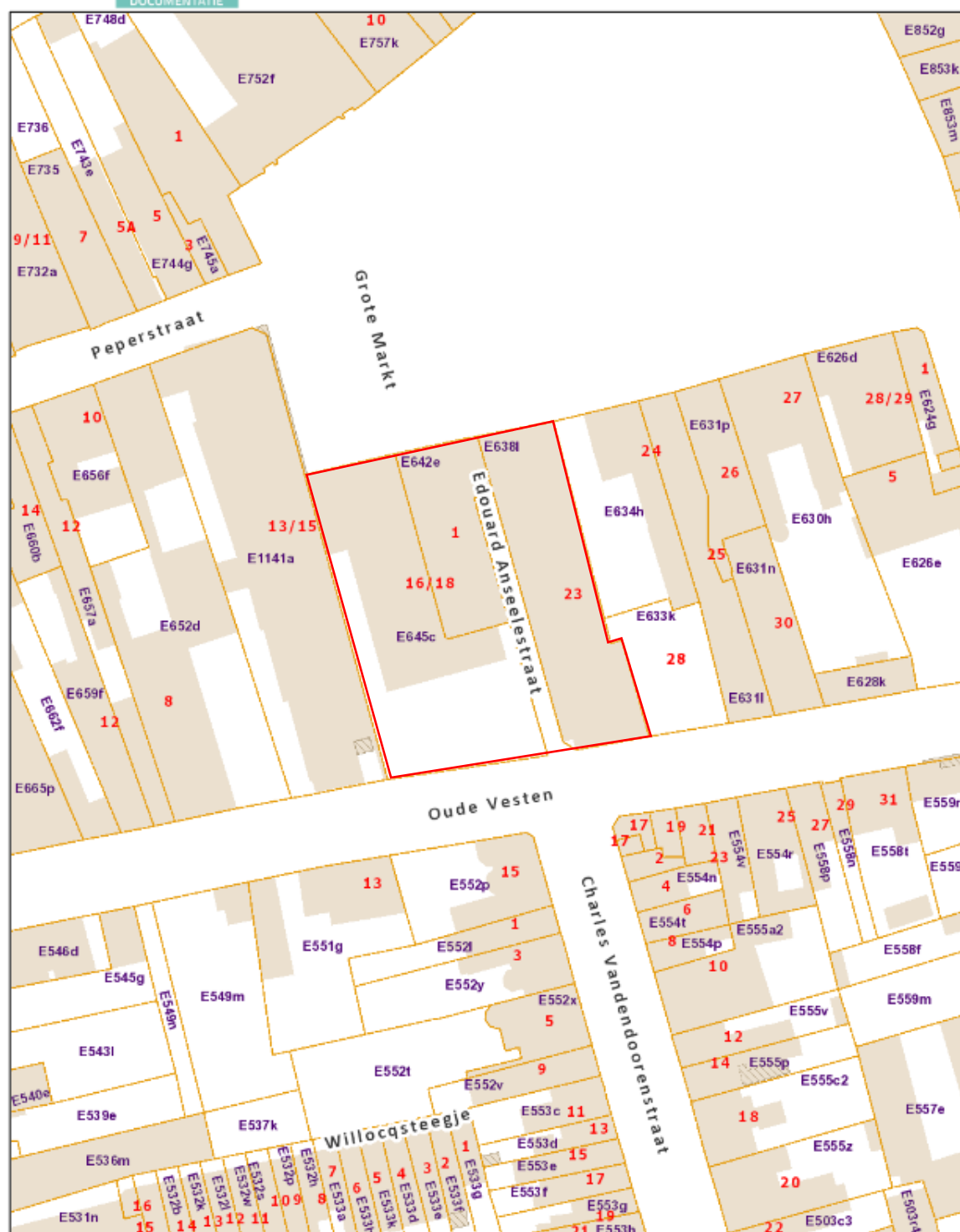
Figuur 1 geeft het projectgebied weer op de GRB basiskaart, figuur 2 op de kadasterkaart.

Uittreksel uit het kadastraal perceelplan

Gecentreerd op:
RONSE 3 AFD

Meest recente toestand
Aangemaakt op 15/04/2022
Schaal: 1: 1000

De AAPD is de auteur van het kadastraal perceelplan en de producent van de databank waarin deze gegevens zijn opgenomen en geniet de intellectuele eigendomsrechten opgenomen in de Auteurswet en de Databankenwet. Vanaf 01/01/2018 worden de gebouwen op het kadastraal perceelplan geleidelijk vervangen door een dataset (= Bpm, Rebu of twee Gebouwen(gewesten)) beheerd door de gewesten. De AAPD zal dan niet langer verantwoordelijk zijn voor de voorstelling van de gebouwen op het kadastraal perceelplan.

Figuur 3: Kadastraal perceelplan (Cadgis 2022)

1.4 DOEL VAN HET ONDERZOEK EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Deze archeologienota heeft als doel na te gaan welke archeologische resten er te verwachten zijn ter hoogte van het projectgebied en in welke mate deze bedreigd worden door de nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek in deze archeologienota heeft drie objectieven:

- Er wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied.
- Er wordt nagegaan welke bewaring te verwachten is en in welke mate ze bedreigd worden door de geplande bodemingrepen.
- Er wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

De gegevens waarop het onderzoek gebaseerd is, worden gehaald uit de door de initiatiefnemer aangeleverde plannen in combinatie met bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten. Het is steeds de bedoeling om het archeologisch verwachtingsprofiel te confronteren met de aard van de geplande werken om zo de impact ervan op het bodemarchief te bepalen.

De volgende stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

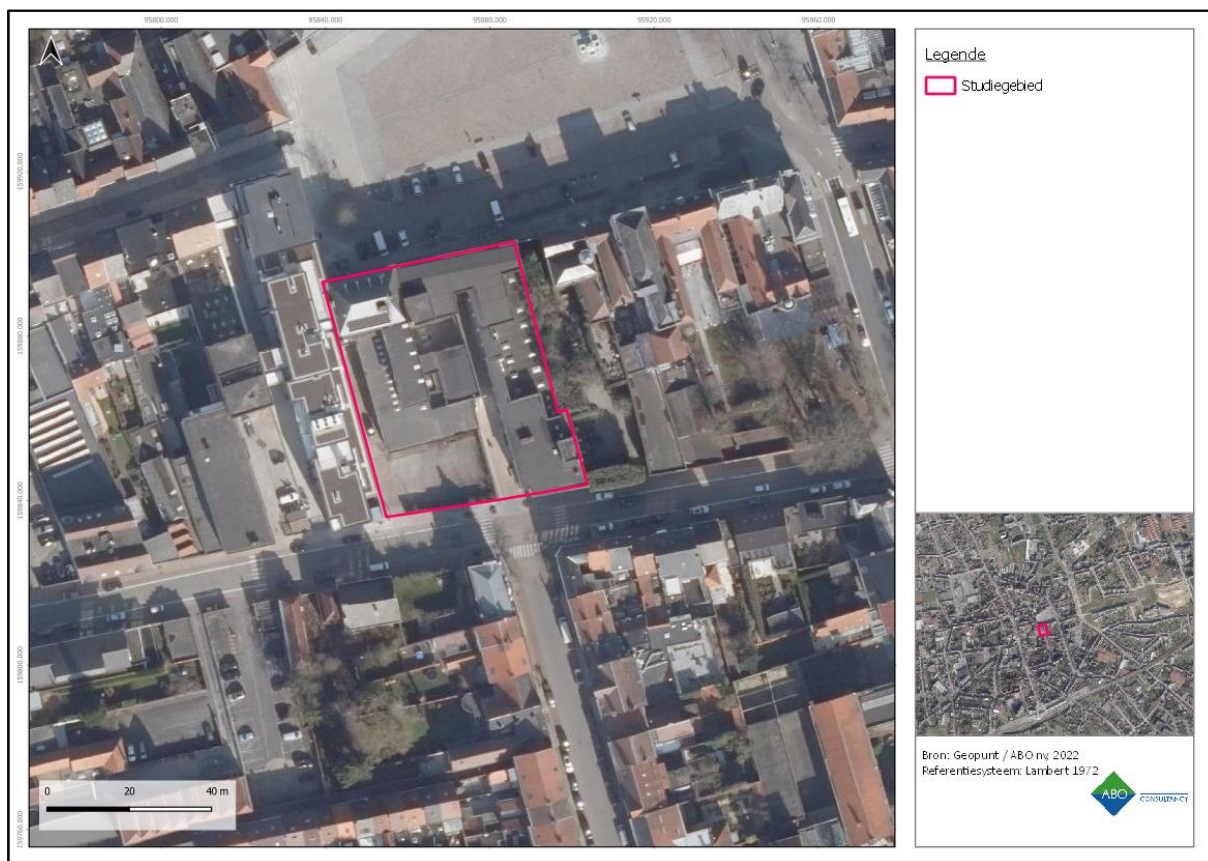
- Een studie van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het projectgebied in een breder landschappelijk kader (hst. 3). Hiertoe worden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- Een studie van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geeft inzicht in het archeologisch potentieel van het projectgebied (hst. 4). Hierbij worden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt een advies geformuleerd omtrent een eventueel archeologisch vervolgonderzoek, een *in situ* bewaring of 'geen maatregelen'.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het studiegebied is momenteel volledig bebouwd en verhard. Langs de kant van de Grote Markt bevinden zich twee gebouwen met aanbouwen die doorlopen tot de Oude Vesten. Aan de oostelijke zijde bevindt zich het voormalige postgebouw en aan de westelijke zijde bevindt zich het voormalige gebouw van de belastingen/Nationale Bank. Op basis van de uiterlijke kenmerken kan het voormalige gebouw van het vrederecht in het interbellum gedateerd worden en het voormalige postgebouw na WOII. Het voormalige vrederecht komt overeen met de huisnummers 17-18 en het postgebouw met huisnummers 1 en 23. Huisnummers 17-18 en 1 zijn volledig onderkelderd. Nr 23 heeft een kelder langs de zuidelijke zijde. Ca. 45% van het studiegebied is onderkelderd tot op een diepte van ca. 1,5m-mv. Figuur 4 en 5 geven een beeld weer van de bestaande gebouwen, figuur 6 geeft de locatie van de kelders aan.

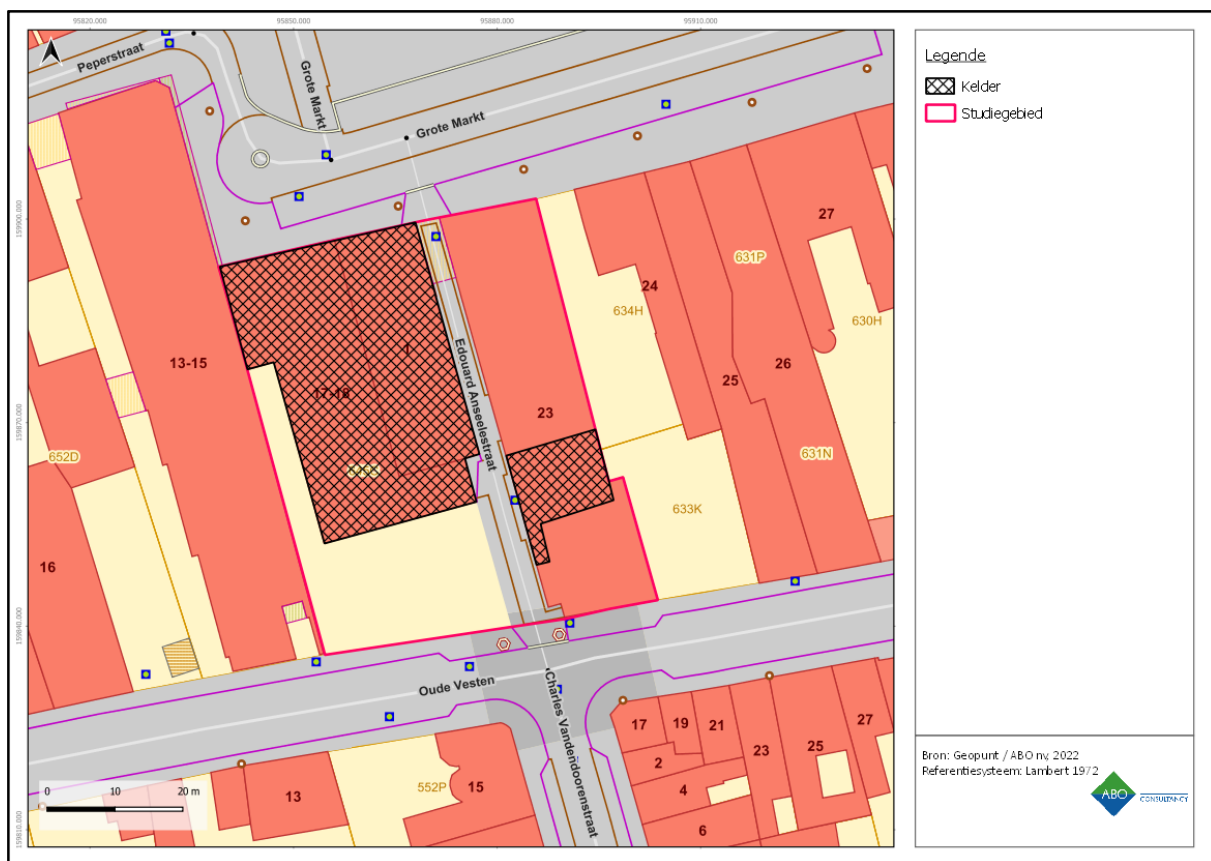
Figuur 4: Meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

Figuur 5: Het studiegebied gezien vanaf de Grote Markt (Initiatiefnemer 2022)

Figuur 6: Het studiegebied gezien vanaf de Oude Vesten met in het midden de Edouard Anseelestraat (Google Maps 2022)

Figuur 7: Weergave van de locatie van de kelders onder het studiegebied (ABO nv 2022)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

De toekomstige situatie op het terrein kan opgesplitst worden in twee zones, ten westen en oosten van de Edouard Anseelestraat.

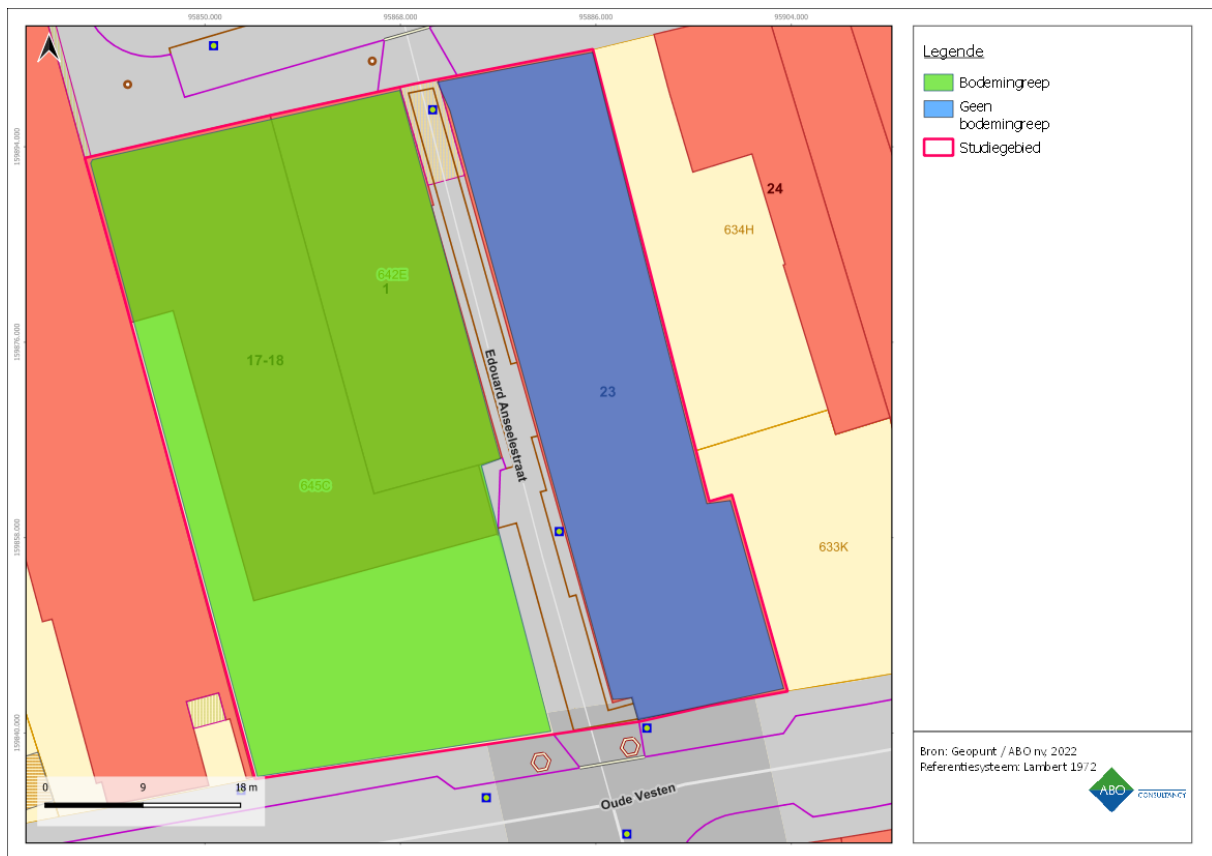
Ten oosten van deze straat ter hoogte van het voormalige postgebouw zullen **geen werken in de diepte** uitgevoerd worden (ca. 35%, ca. 1013,25m). Het bestaande gebouw zal **gestript worden voor een totaalrenovatie zonder bodemingrepen**. Het archeologisch potentieel in deze oostelijke zone wordt dan ook niet bedreigd.

In de **zone ten westen van de Edouard Anseelestraat** ter hoogte van de voormalige belastingen en de nationale Bank (ca. 55%, ca.1592,25m²) zal de huidige bebouwing gesloopt worden waarna er een nieuwbouwcomplex met gemengde woon- en retailfunctie zal worden opgericht. Op het niveau -1 (ca. 3m-mv diep) komt een ondergrondse parkeergarage in het midden van de nieuwbouw. Op hetzelfde niveau (3m-mv) komen ook kelder- en bergruimtes. Er worden ook twee regenwaterputten voorzien op dit niveau en er komt nieuwe riolering die zal aansluiten op de bestaande riolering aan de straat. De kelder- en bergruimtes worden op wisselende diepte voorzien, met een maximale diepte tot 2,20m-v. De regenwaterputten komen op een diepte van ca. 2,75m-mv. **Hier kunnen we dus spreken van een totale verstoring van het bodemarchief**. Op basis van de bureaustudie is het echter onmogelijk vast te stellen in welke mate deze verstoord of bewaard is.

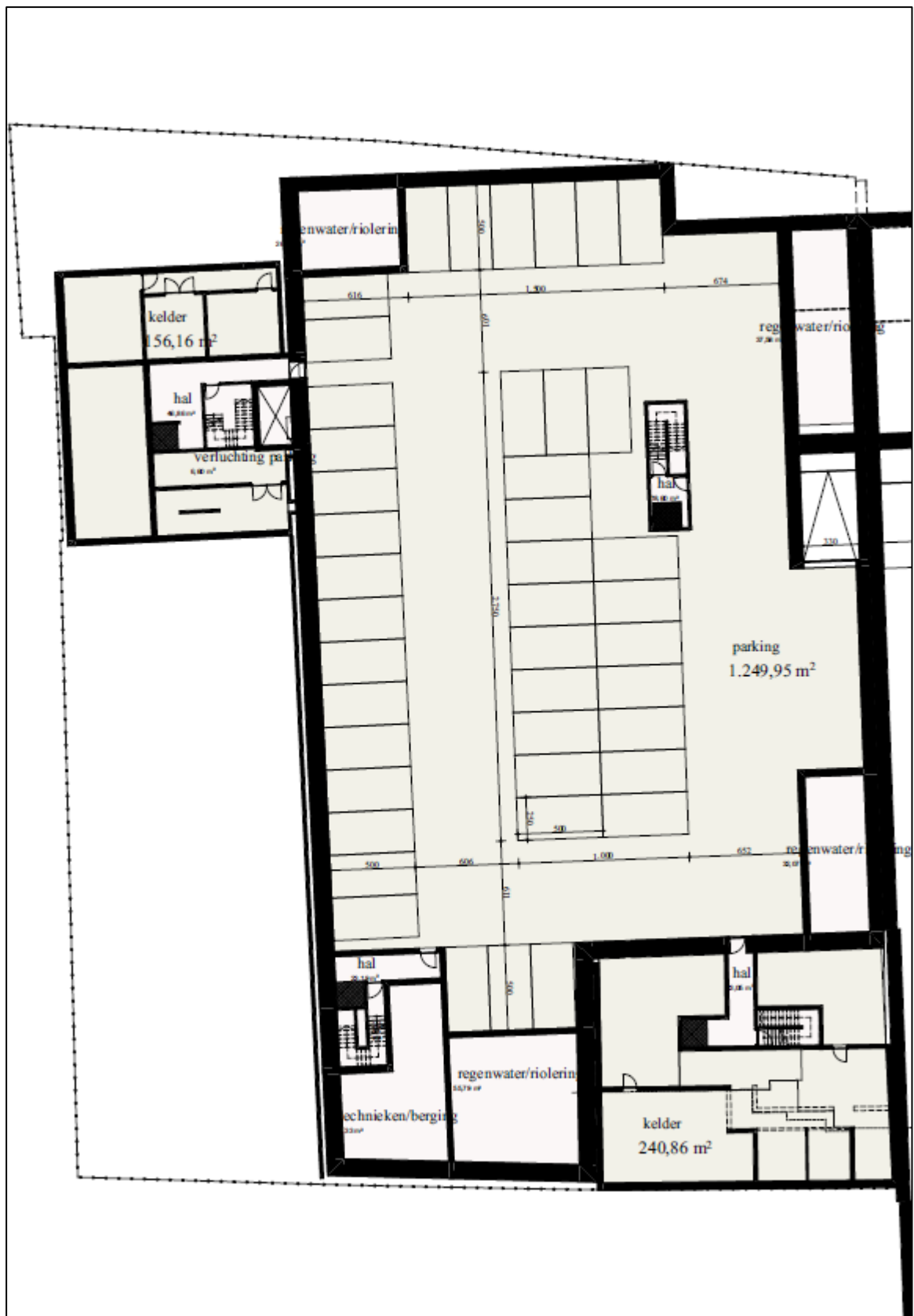
De **Edouard Anseelestraat** (ca. 10%) die een doorgang biedt van de Grote Markt naar de Oude Vesten blijft **grotendeels behouden** aan de kant van de Grote Markt. Halverwege krijgt de Anseelestraat een lichte bocht richting de Oude Vesten ter hoogte van de huidige keldertoegang van het voormalige postgebouw in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied. De lichte bocht in de Anseelestraat komt er door de aanleg van een kleine groenzone. Er komt een grotere groenzone aan de kant van de Oude Vest. Onder het huidige wegdek bevinden zich reeds een RWA/DWA-leiding die behouden blijft. De werken in de Anseelestraat betreffen de vernieuwing van de wegkoffer tot 30cm-mv (vernieuwing dalen + koffer) aan de Grote Markt. Het nieuwe deel aan de Oude Vesten zal in ophoging gebeuren.

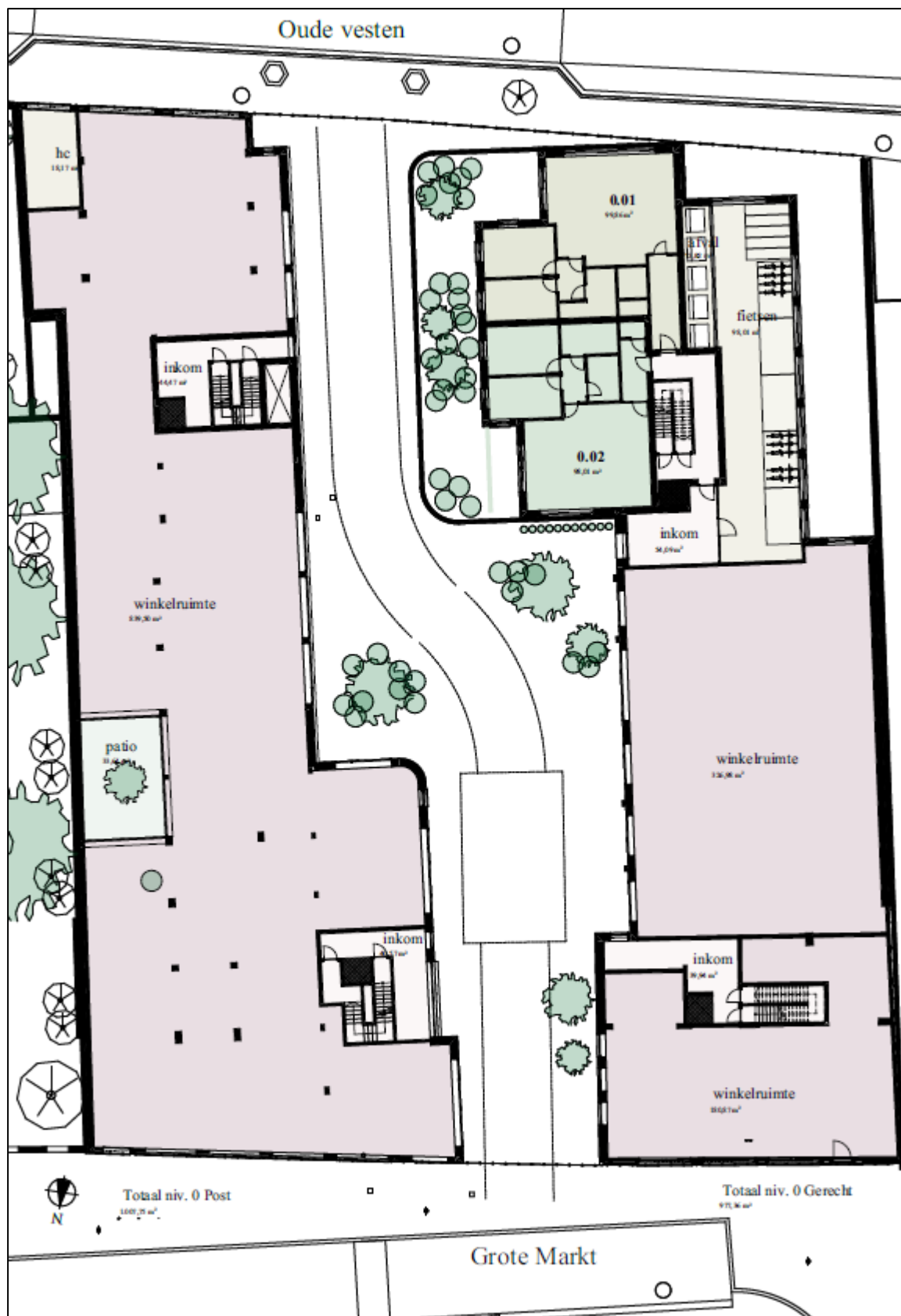
Zone	Diepte bodemingreep
Oostelijke zone	Geen bodemingreep
Westelijke zone	Bodemingreep tot maximaal -3m-mv
Edouard Anseelestraat	Wijzigen loop van de straat, ca. 30cm-mv. (binnen bestaande verharding/wegkoffer)

Figuur 8: De zones en diepte van de bodemingreep (Initiatiefnemer en ABO nv 2022)

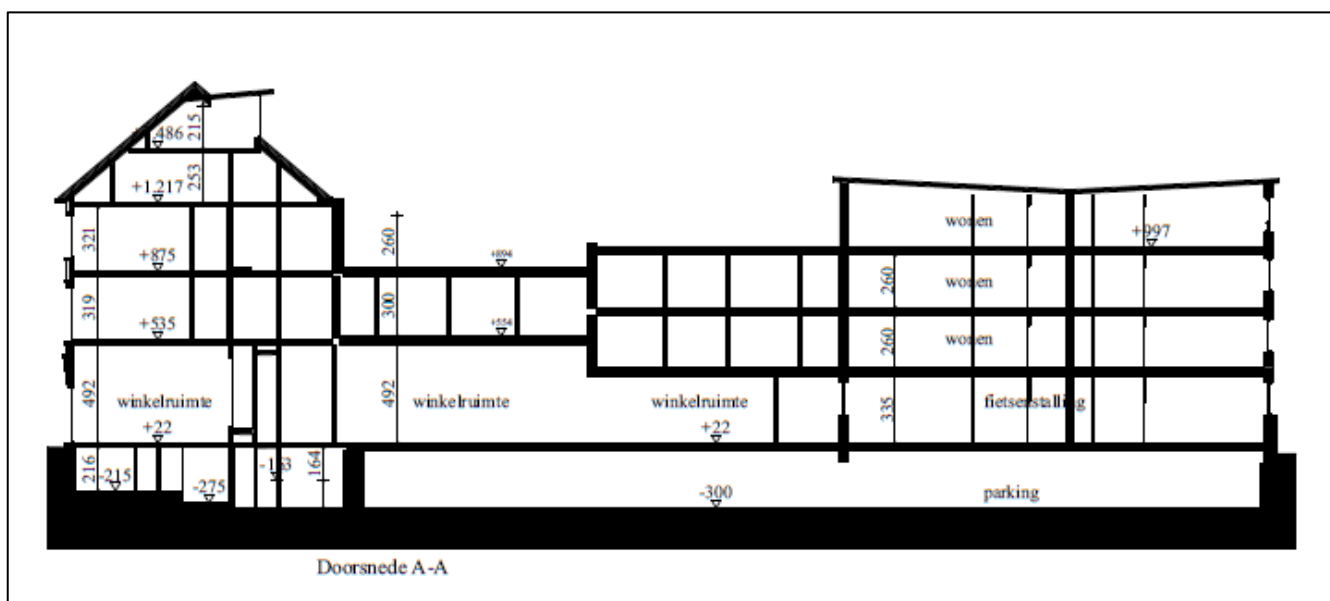

Figuur 9: De zone met bodemingreep (westelijke zone) en geen bodemingreep (oostelijke zone)

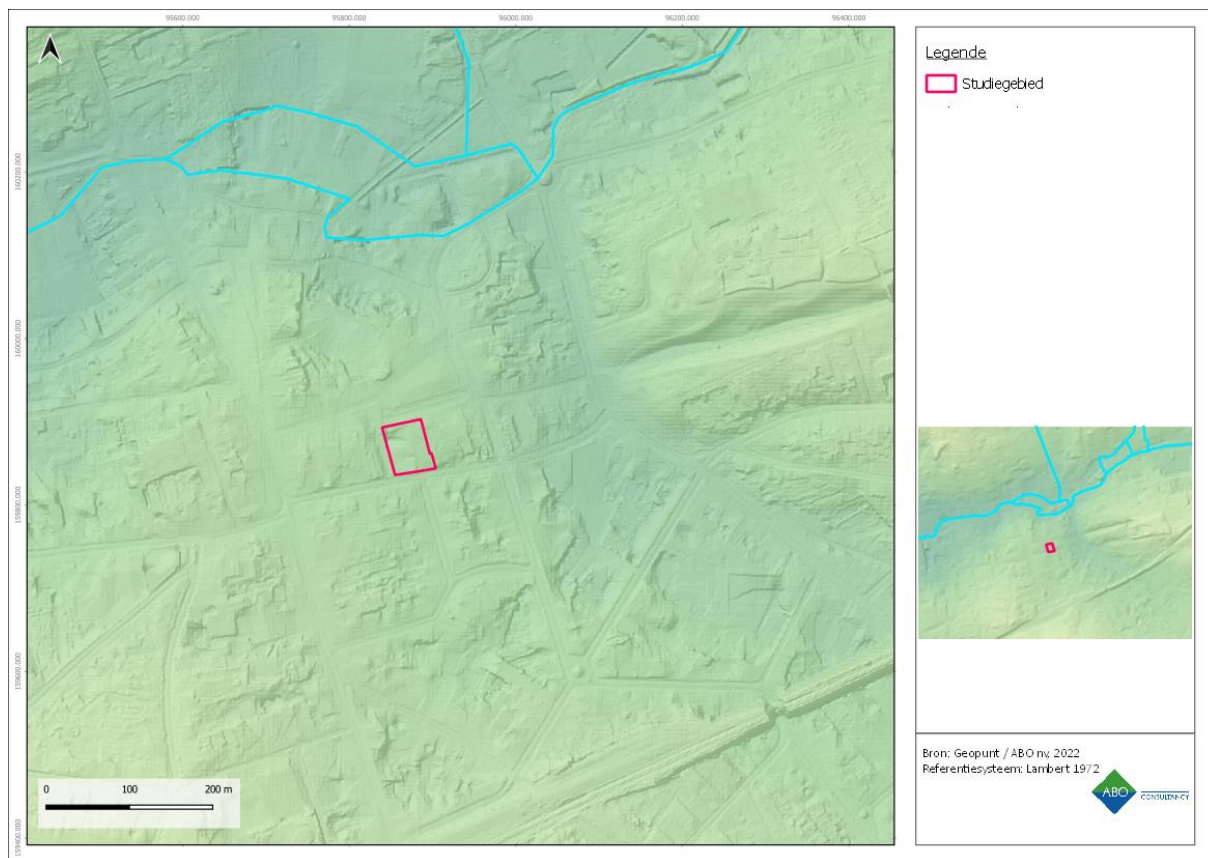

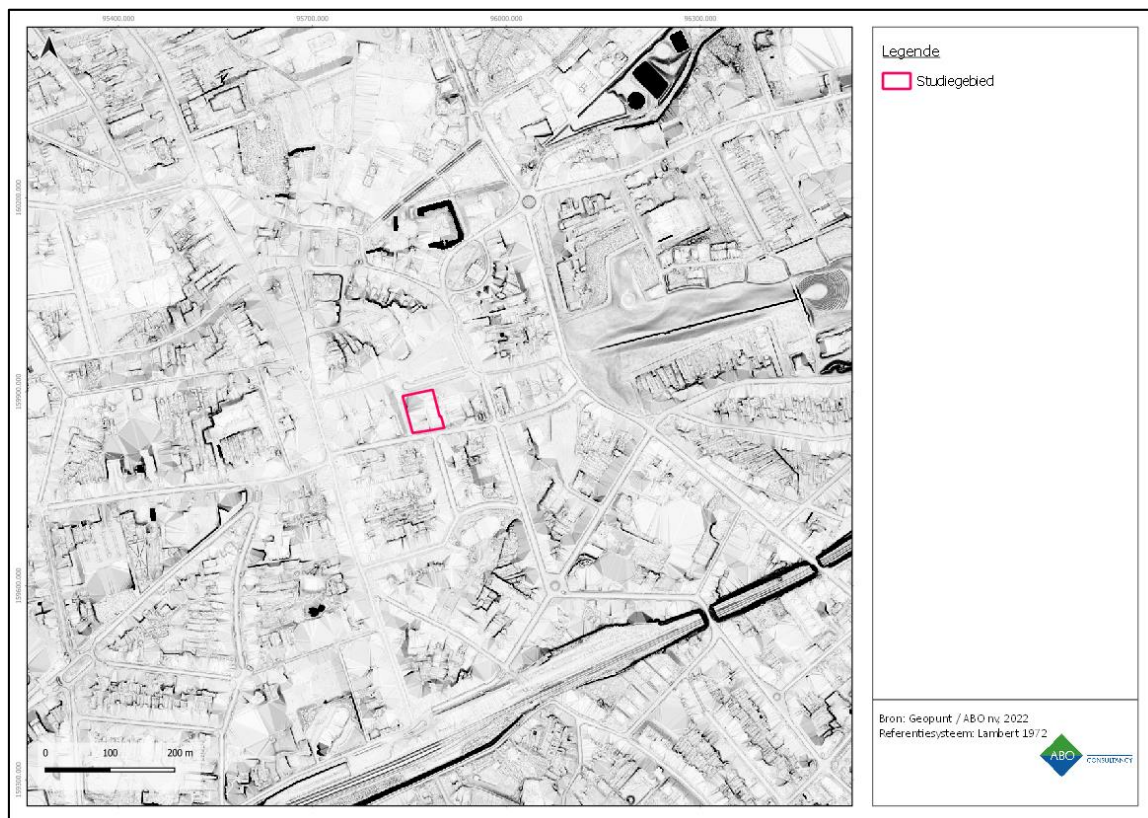
Figuur 11: Inplantingsplan van de toekomstige werken niveau 0 (Initiatiefnemer 2022)

Figuur 12: Doorsnede van de toekomstige werken richting noord-zuid (Initiatiefnemer 2022)

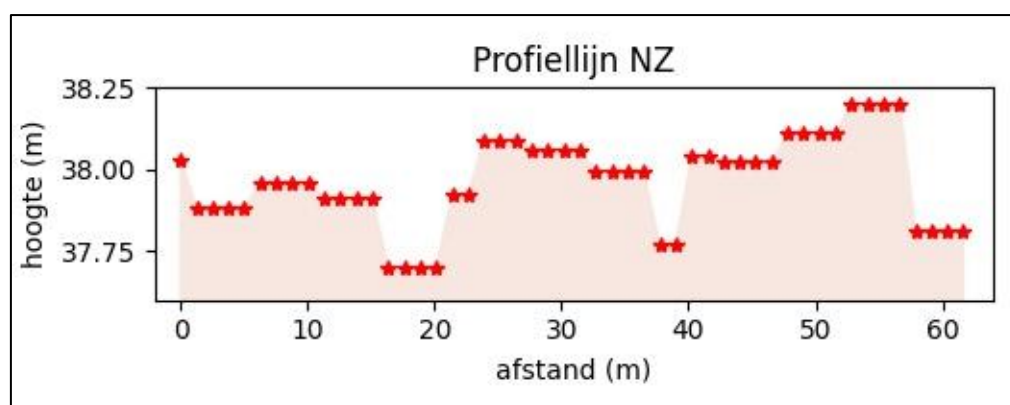
Figuur 14: Uittreksel van het Digitaal Hoogtemodel (1m) met waterlopen en aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

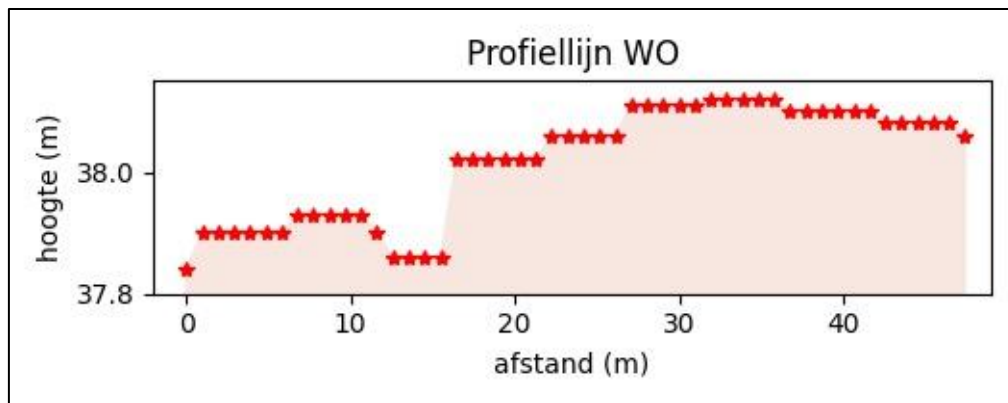
Figuur 15: Skyview (factor 0,25 m) met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

Figuur 16: Meest recente luchtfoto met aanduiding van de hoogteprofielen t.h.v. het projectgebied Geopunt 2022)

Figuur 17: Hoogteprofiel noord-zuid (Geopunt 2022)

Figuur 18: Hoogteprofiel west-oost (Geopunt 2022)

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

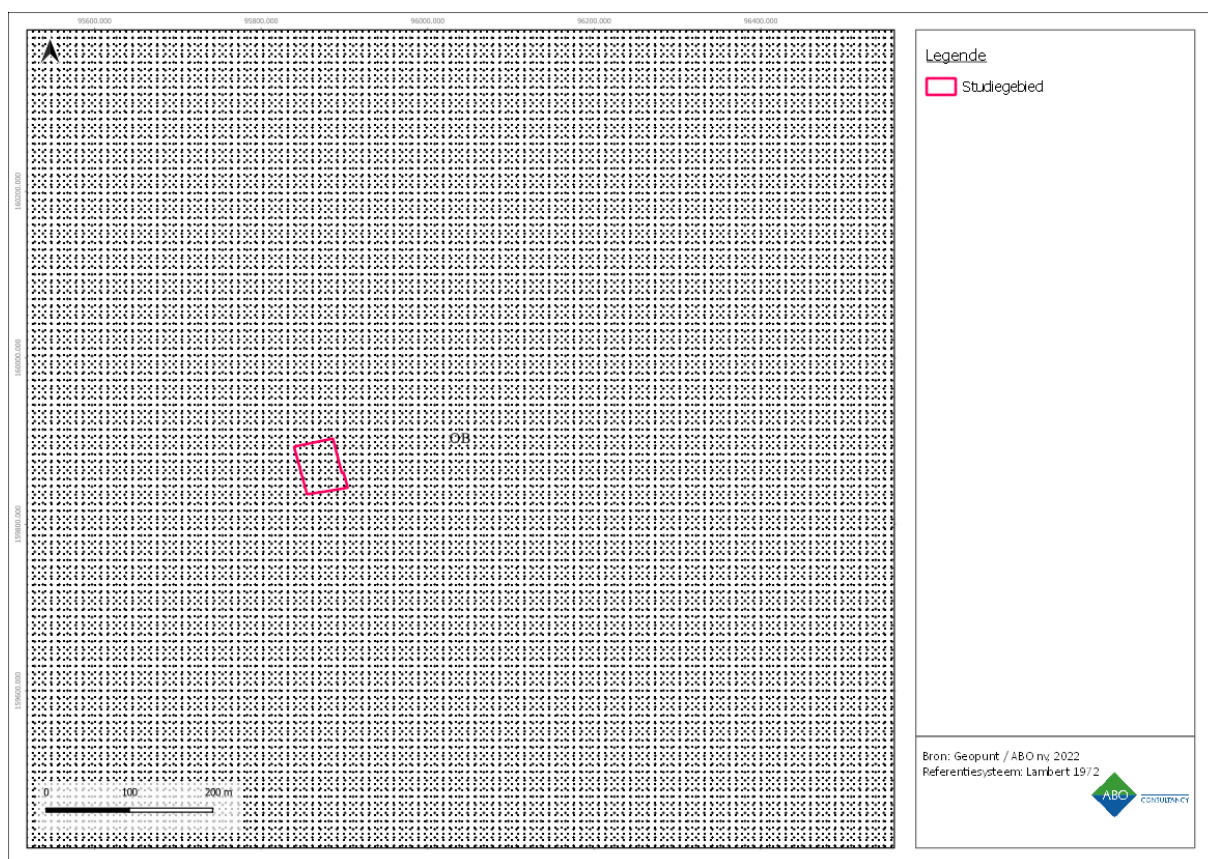
Op de bodemkaart (1950-1970) staat het grootste deel van het projectgebied, net zoals een ruimer gebied errond gekarteerd als bodemtype **OB** (figuur 19). Het gaat hier om een door menselijk ingrijpen gewijzigde bodem. Het oorspronkelijk bodemtype kon meer vastgesteld worden. Gezien de ligging binnen de historische stadskern van Ronse is dit geen verrassing.

Op de Quartairgeologische kaart (figuur 20) is te zien dat het projectgebied gelegen is binnen type 2. De Quartairgeologische sequentie type 2 (figuur 21) bestaat uit eolische afzettingen (silt) uit het weichseliaan (laat-pleistoceen of vroeg holoceen). Deze laag gaat vergezeld van hellingsafzettingen uit het Quartair. Ten noorden is de alluviale beekvlakte te zien.

De Tertiairgeologische kaart (figuur 22) geeft weer dat het projectgebied zich binnen de formatie van Kortrijk bevindt en verder onderverdeeld is binnen het lid van Saint-Maur. Deze formatie bestaat uit grijze, silthoudende klei.

Er is geen informatie over het studiegebied beschikbaar op de potentiële bodemerosiekaart. Gezien de ligging binnen de stadskern van Ronse is de kans op erosie verwaarloosbaar.

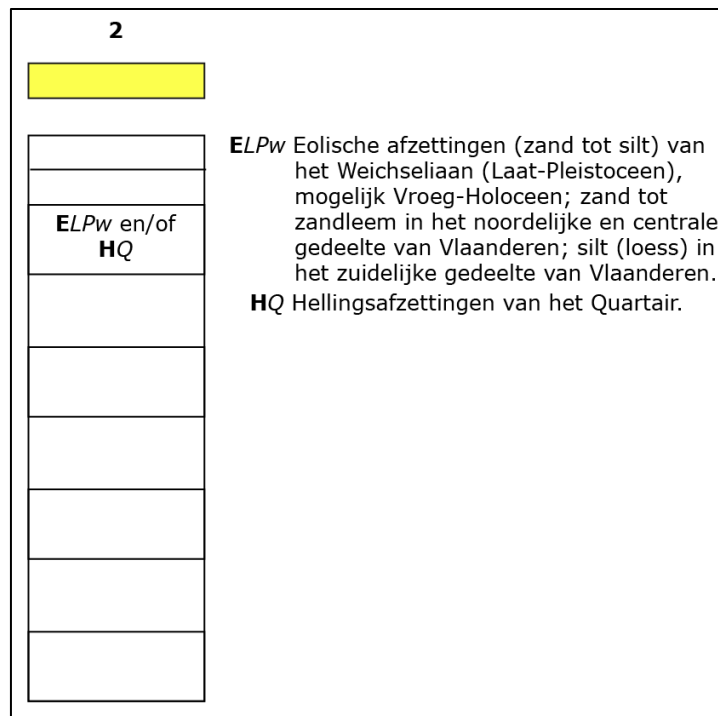
Op de bodembedekkingskaart (figuur 23) is het studiegebied in een dicht bebouwde zone in de stadskern van Ronse te zien. Meteen ten noorden van het studiegebied bevindt zich de Grote Markt.

Figuur 19: Gedigitaliseerde bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

Figuur 20: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

Figuur 21: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het projectgebied (Geopunt 2022)

Figuur 22: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

Figuur 23: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

4 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1 HISTORISCHE ACHTERGROND

Het historisch centrum van Ronse is drieledig: het gebied van de Vrijheid, gelegen rond de Sint-Hermeskerk, het gebied van het grafelijk kasteel ten noordoosten ervan en de daar omheen gegroeide stad ten zuiden van beide gebieden, met de Grote Markt, de Veemarkt en het Franklin Rooseveltplein als de voornaamste pleinen (Bogaert e.a. 1998). Ook de lintbebouwingen langsheen de grote uitvalswegen zijn in de archeologische zone opgenomen, omdat ze waarschijnlijk een middeleeuwse oorsprong hebben, namelijk de Kruisstraat in het noordwesten, de Hoogstraat en de Abeelstraat in het zuidwesten, de Verlorenstraat in het zuidoosten en de Beekstraat in het noordoosten.

De zone omvat de historische stadskern die zeker teruggaat tot de vroege middeleeuwen, getuige de historische en de archeologische bronnen (zie verder). Er zijn net als in het omliggende gebied, ook oudere vondsten, uit de Romeinse periode en de prehistorie, maar deze houden geen verband met de historische stadskern en zijn aflijning.

Ronse heeft nooit een middeleeuwse stadsversterking gekend, enkel het stadsdeel genaamd de Vrijheid was omwald (Deconinck 1985). Pas in de 16de eeuw, en slechts heel kortstondig zijn er versterkingen opgericht. Uit de bronnen blijkt er een omwalling met vijf poorten aangelegd te zijn vanaf 1578, die echter al in 1582 weer geslecht werden door de Franse troepen. Enkel de Doorniksepoort bleef gespaard. Een deel van de omgrachting bleef echter openliggen, en werd in 1685 al als oude vesten in de bronnen vermeld (Van Isterdael 1988).

Ronse heeft zich dus nooit ontwikkeld binnen de begrenzing van een laatmiddeleeuwse stadsomwalling, waardoor deze niet kan dienen als leidraad bij de afbakening van de historische kern, zoals bij de meeste steden gebruikelijk is. De afgebakende zone omvat de voornaamste historische gebouwen, straten en zones uit de middeleeuwen, zoals die uit het primitief kadaster kan afgeleid worden, en die min of meer de situatie weergeeft zoals die op oudere plannen staat weergegeven. Het gaat om het stadszicht van Sanderus uit 1641-1644, de kaart van de Vrijheid Ronse uit 1632, het kadasterplan van 1684, het stadsplan op de Kabinetskaart der Nederlanden van graaf de Ferraris (1771-1778) en het primitief kadaster uit 1852.

Ronse wordt in 855-873 voor het eerst vermeld als Rotnace. Deze naam wijst op een Keltische oorsprong, verwijzend naar het riviertje de Ronne en wat zoveel betekent als 'nederzetting aan de Ronne' (Delghust 1975). Ronse ligt eigenlijk in de vallei van de Molenbeek, die pas 5 km ten westen van het centrum in de Ronne uitvloeit. Volgens de legende zou Sint-Amandus een klooster gesticht hebben in de 7de eeuw, met Petrus en Paulus als patroonheiligen (Cambier 1960; Cambier 1995; Cambier 1998; Delghust 1975). Deze stichting duikt voor het eerst op in de teksten bij de schenking tussen 831 en 834 door Lodewijk de Vrome aan de abdij van Inde in de buurt van Aken, en werd als 'Tenement van Inde' betiteld. Met de komst van de relieken van Sint-Hermes in 860 beleefde de abdij een eerste bloeiperiode, die echter door de Noormanneninvallen abrupt eindigde. Pas rond 940 keerden de monniken terug naar de abdij, en de relieken werden in 1089 ondergebracht in de nieuwe crypte van de Sint-Hermeskerk (Cambier 1960; Gadeyne & Heyse 1989; Delghust 1975).

Ten noorden, tussen de Molenbeek en de gegraven Lozebeek, werd een gordel van mottes aangelegd, vermoedelijk als verdediging van het pas opgerichte kapittel met onder meer de nog bestaande zogenaamde 'Hoge Mote' (Lestienne 1987; Deconinck 1968).

De handelsnederzetting, ten zuiden van de omheinde kerksite, ontwikkelde zich rondom een hoger gelegen open plein, de latere Grote Markt, en legde zich vooral toe op de wolnijverheid en de lakenhandel (Delghust 1975). De heer van Ronse, Gerard de Wattripont die door de abdij van Inde aangesteld was als ondervoogd van het Tenement, verleende in 1240 de nederzetting die rond de bloeiende abdij ontstaan was een stadskeure, en kocht het in 1264 af van de abdij. Bewijs van het stijgend belang van lakennijverheid is een keure van 1263 van Jan I, hertog van Brabant, die de handelaars van Ronse een plaats toekende in de Leuvense lakenhal en vrijstelling van belasting in zijn gebied. In 1280 verkocht de abdij van Inde de overblijvende bezittingen van het Tenement, waaronder Ronse, aan Gwijde van Dampierre, graaf van Vlaanderen, die het in 1289 in leen gaf aan zijn zoon Gwijde van Namen (Delghust 1975). Het studiegebied bevindt zich binnen deze handelsnederzetting.

Rond 1380 richtte de proost ten noorden van de markt een begijnhof op dat vermoedelijk al eind 15de eeuw werd verlaten (Cambier 1962). Het Sint-Elooishospice, gelegen aan de huidige Hospitaalstraat, werd opgericht voor pelgrims en zieken langsheen de oude toegangsweg in het oosten, en gaat minstens terug tot begin 14de eeuw (Delghust 1975).

Door de algemene moeilijkheden in de wolnijverheid schakelde Ronse vanaf de 15de eeuw grotendeels over op vlas en werd het een belangrijk centrum van grof linnen of zogenaamd saquin met uitvoer tot in Spanje via de lijnwaadmarkt van Oudenaarde (Delghust, 1975). De bloei van de stad uitte zich in de 15de en de eerste helft van de 16de eeuw vooral in het vernieuwen van de kerken en de oprichting van het zwartzustersklooster in 1492. Verschillende stadsbranden, de godsdiensttroebelen, plunderingen, het Calvinistisch bewind, de Contrareformatie en de daaropvolgende vlucht van talrijke protestanten, vooral wevers, veroorzaakten eind 16de eeuw een diepe economische crisis die tot het einde van het ancien régime zou aanslepen.

Tot de Franse Revolutie werd de heerlijkheid Ronse - een baronie vanaf 1549 - bestuurd door het kapittel van Sint-Hermes met volledige juridische en fiscale onafhankelijkheid en een eigen rechtssysteem (Delghust 1975; Bockstal 1993; Bockstal 1994). Met de annexatie bij Frankrijk in 1795 kwam een einde aan de bestuurlijke en gerechtelijke verscheidenheid in Ronse tussen Vrijheid, stad, baronie en heerlijkheid van Landenbourg en werd Ronse één gemeente. Naast de afschaffing van de baronie met verkoop van het kasteel werd ook het Sint-Hermeskapittel opgeheven met uiteindelijk behoud van de collegiaal als parochiekerk. De ernaast gelegen Sint-Pietersparochiekerk werd gedesaffecteerd; het zwartzustersklooster en Sint-Elooishospice verbeurd verklaard en verkocht. Kasteel en klooster werden de eerste locaties voor de opkomende textielindustrie (Delghust 1975).

In de binnenstad van Ronse zijn al heel wat archeologische waarnemingen en opgravingen gebeurd. Het voornaamste is het archeologisch onderzoek in en rond de Sint-Hermeskerk, het vroegere kapittel en de verdwenen Sint-Pieterskerk, dat duidelijk de vroegmiddeleeuwse oorsprong van het klooster en de Vrijheid aangetoond heeft (Bradt & Acke 2009; Cambier 1966; Cambier 1967; Cambier 1995; Cambier 1998; Crombé 1989; Deconinck 1969; Deconinck 1970; Roosens & Mertens 1950; Vermeiren 2001). Het betreft het gebied tussen de Sint-Hermeskerk en de middeleeuwse Sint-Martinuskerk, rond het Kaatsspelplein en het Square Albert.

Duidelijke informatie rond de ouderdom van de wegen en de aanwezigheid van middeleeuwse omgrachtingen is aangetoond door allerhande waarnemingen en registraties bij wegenwerken (Deconinck 1997; Deconinck 1998). Zo is de aanwezigheid van een houten bestrating aangetoond in de Peperstraat (Roels 2001), van houten waterleidingen op het Franklin Rooseveltplein (Vermeiren & Roels 2001) en van grachten die mogelijk verband houden met de omwalling van de Vrijheid Ronse (in de Schipstraat en in de Sint-Martensstraat) (Deconinck 1997; Deconinck 2001).

Een duidelijk bewijs van de middeleeuwse ambachtelijke activiteiten is de vondst van een afvalkuil van een 14de-eeuwse pottenbakker in de Peperstraat (Crombé 1990). Ook langsheen de Molenbeek zijn al heel wat registraties gedaan, onder meer op de linkeroever betreffende de kade, de Kerkhofwatermolen en van twee stenen bruggen (Deconinck 1985). De waarnemingen aan de Hoge Mote in het Molenbeekalluvium bewezen de aanwezigheid van natte contexten met zeer goed bewaard organisch materiaal (archief VIOE 2006). Uit de waarnemingen, vondsten en opgravingen blijkt dus duidelijk dat de historische kern van Ronse de kenmerkende rijke archeologische ondergrond heeft die zo typisch is voor middeleeuwse stadskernen.

De gebroeders Lousbergs introduceerden vanuit Gent circa 1803 de eerste grote katoenweverij in de stad met 180 getouwen in de kelders van het kasteel, de gebroeders Magherman vestigden één der eerste mechanische weverijen in het voormalige zwartzustersklooster ca. 1865. Ronse was op het einde van de 19e eeuw een belangrijk centrum van familiale textielbedrijven, wat de groei van het inwonersaantal en de stijgende welvaart van toen verklaard. In de 2de helft van de 20ste eeuw kreeg de textielsector zware klappen, onder meer door goedkoper geproduceerde goederen uit het buitenland. Heden ten dage leeft Ronse vooral van het toerisme naar de 'Vlaamse Ardennen' (Agentschap Onroerend erfgoed 2022).

4.2 BESCHERMDE EN VASTGESTELDE ERFGOEDWAARDEN

Gezien het studiegebied zich binnen de historische stadskern van Ronse bevindt met tal van bouwkundig erfgoed werd besloten enkel het aanpalende bouwkundig erfgoed te bespreken. Dit bouwkundig erfgoed stamt integraal uit de 19de eeuw, wat buiten de doelstelling van dit onderzoek ligt. Voor de volledigheid werd het bouwkundig erfgoed wel opgelijst in onderstaande tabel (Figuur 21).

ID	Omschrijving	Datering
28633	Openbare fontein met obelisk	19 ^{de} eeuw
28939	Rijwoning	19 ^{de} eeuw
28638	Brouwerswoning	19 ^{de} eeuw
28639	Café Local Unique	19 ^{de} eeuw
28640	Hotel de la Cour Royale	19de eeuw
28930	Burgerhuis	Interbellum

Figuur 24: Tabel van het bouwkundig erfgoed

In de omgeving van het studiegebied bevinden zich eveneens enkele beschermde monumenten. In hetzelfde huizenblok als het studiegebied werd het Café Local Unique (ID 9892) met interieur beschermd als monument. Het café stamt uit de 19de eeuw met een bewaard gebleven interieur uit het interbellum.

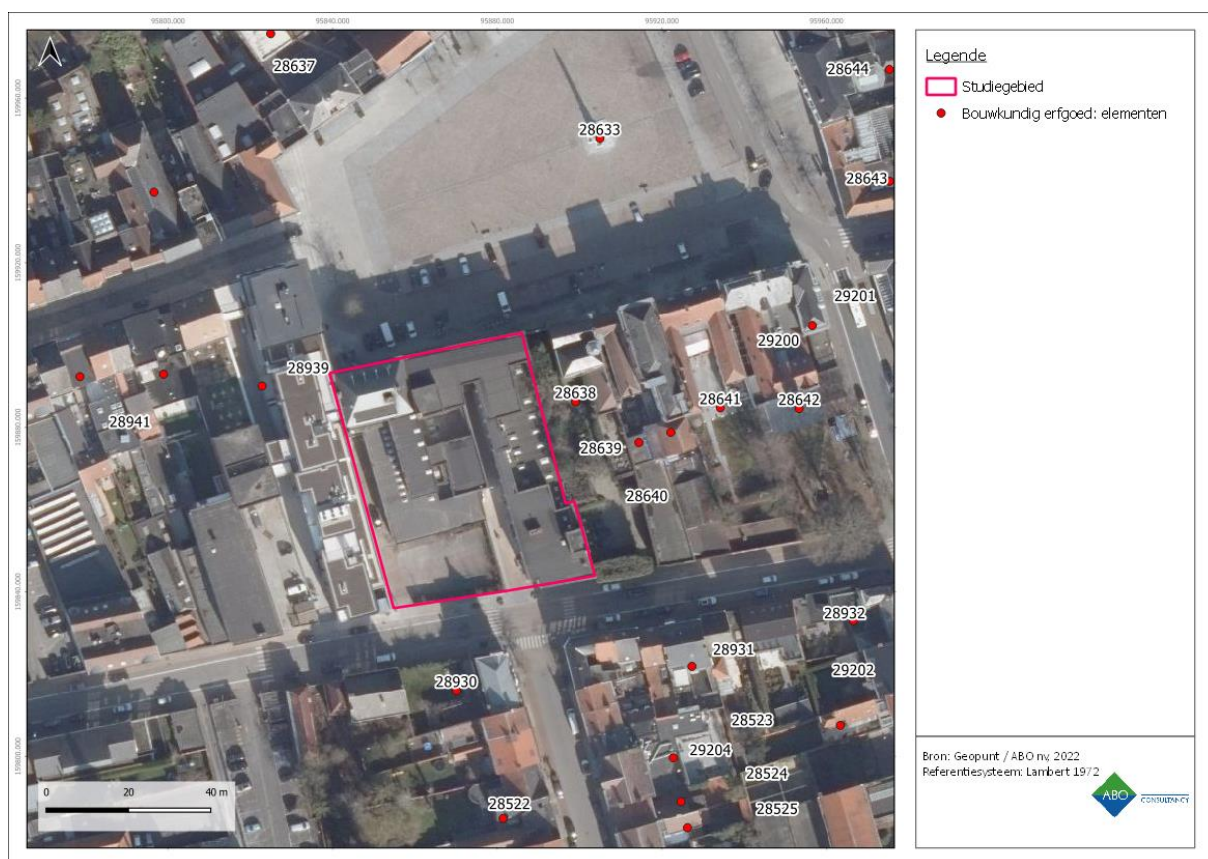
Eveneens in hetzelfde huizenblok als het studiegebied werd het huis Joly met tuin (ID 9920) beschermd als monument. Het is het woonhuis en museum van Edouard Joly, een amateur-archeoloog die tal van opgravingen uitvoerde in de Vlaamse Ardennen. Het huis is een voorbeeld van 19de-eeuwse neoclassicistische architectuur.

De openbare fontein met obelisk (ID 9881) op de Grote Markt dateert uit begin 19de eeuw en werd beschermd als monument omwille van de artistieke waarde.

ID 9890 betreft Café Harmonie met interieur dat dateert uit de periode voor WOI. Het was ingericht als ontspanningslokaal voor de liberale verenigingen te Ronse.

De voormalige Sint-Martinuspastorij werd beschermd als monument met ID 9886. Het huidige gebouw dateert uit het vierde kwart van de 19de eeuw. Er stond echter reeds een pastorie op deze locatie sinds eind 17de eeuw.

Er werden geen beschermde stadsgezichten of landschappelijke erfgoedwaarden aangetroffen.

Figuur 25: Visuele weergave van de bouwkundige en landschappelijke gehelen rondom het projectgebied. (IOE 2021)

Figuur 26: Visuele weergave van de aanduidingsobjecten rondom het projectgebied. (IOE 2021)

4.3 ARCHEOLOGISCHE DATA

De meldingen in de CAI die relevant zijn voor het projectgebied werden hieronder opgelijst en kort besproken.

Figuur 27: Visuele weergave van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI 2022)

In de omgeving van het studiegebied, dat gelegen is binnen de historische kern van Ronse, zijn voornamelijk sporen uit de late middeleeuwen aanwezig. Het gaat hier dan om sporen van bewoning en sporen van ambachtelijke arbeid, zoals bv. pottenbakkersafval. ID 506104 en ID 22084 betreffen opgravingen die werden uitgevoerd de voorbije jaren. Deze leverden zowel bewoningssporen als afval van pottenbakkers op. ID 22084 (cf. ook ID 1498 bij figuur 25 en hst. 4.1.3) betreft een opgraving meteen ten westen van het studiegebied. Er werden tijdens de opgraving voornamelijk kuilen met pottenbakkersafval aangetroffen en een baksteenoven. Het gaat hier dan ook om een pottenbakkersatelier. De datering wordt in de 15de eeuw geplaatst. Er werden ook diepere structuren (beerput, waterput,...) uit de 18de tot 20ste eeuw aangetroffen. De kans is dan ook niet onbestaande om sporen van het pottenbakkersambacht binnen het studiegebied terug te vinden. Bij de bewoningssporen werden ook brandlagen teruggevonden, deze kunnen mogelijk te maken hebben met de enige historisch geattesteerde stadsbrand te Ronse in 1382. Ook werden in het zuiden van het terrein mogelijk sporen van de stadsgracht uit de 16de eeuw aangetroffen. Onder de Peperstraat werden oudere wegniveaus uit de nieuwe tijd en een riolering uit de 19de eeuw aangetroffen (ID 501884).

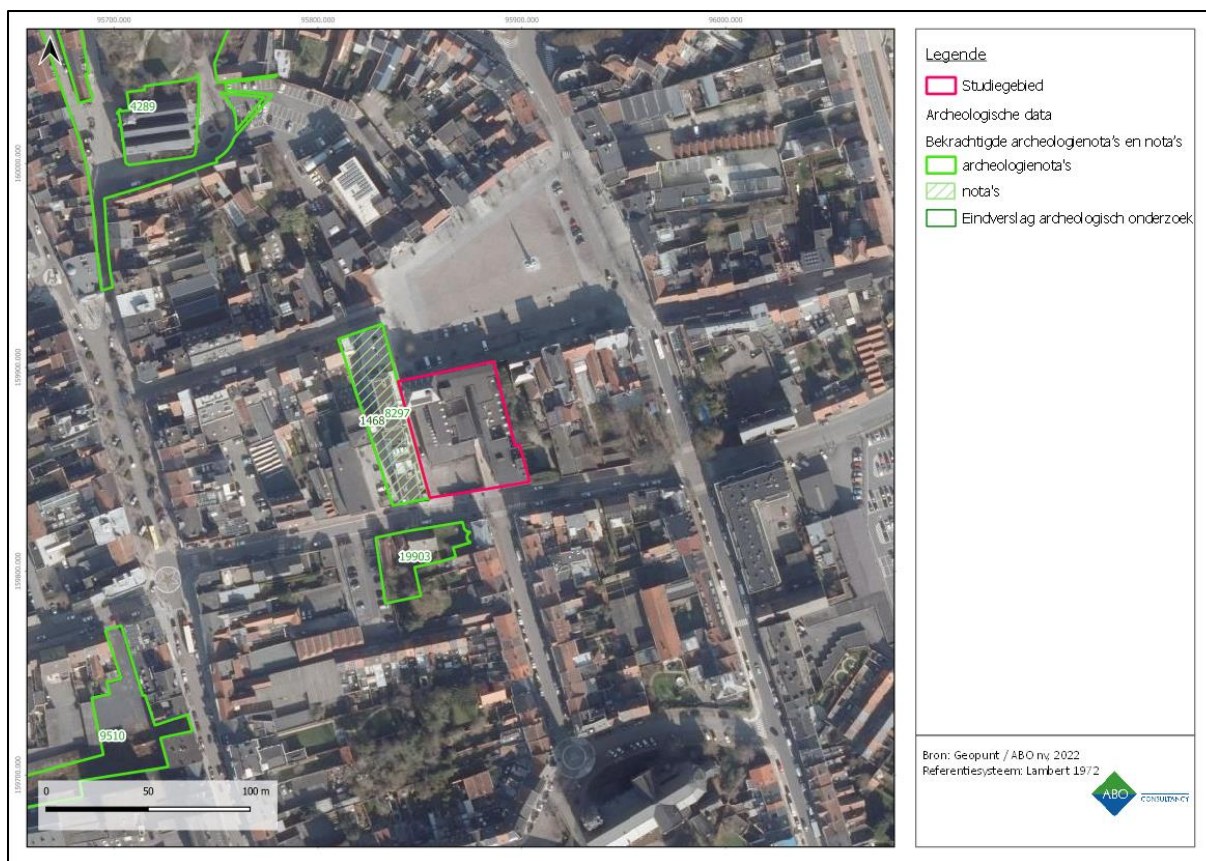
De sporen zijn overwegend uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd. Gezien het gaat om een dichtbebouwde stadscontext is de kans dat sporen uit de vroege en volle middeleeuwen grotendeels verstoord werden tijdens het oprichten van laatmiddeleeuwse bebouwing en na de stadsbrand groot. Sporen uit de nieuwe tijd betreffen voornamelijk water- en beerputten, de latere bebouwing uit de

nieuwste tijd wiste vermoedelijk grotendeels de minder diepe sporen zoals bv. muren. Sporen uit de Romeinse periode komen voor binnen Ronse ten zuiden van de Molenbeek (waar zich ook het studiegebied bevindt). Er zijn echter geen sporen uit de Romeinse tijd in de onmiddellijke nabijheid van het studiegebied gekend in de CAI.

Samenvatten kunnen binnen het studiegebied dus voornamelijk sporen uit de middeleeuwen, met nadruk op de late middeleeuwen en nieuwe tijd aangetroffen worden. Het gaat dan zowel om sporen van bewoning als sporen van artisanale activiteit. Sporen uit de Romeinse periode kunnen mogelijk ook aangetroffen worden maar dit is minder waarschijnlijk gezien de mate van bebouwing van het onderzoeksgebied..

CAI	Omschrijving	Datering
211734	Archeologische opgraving: vakwerkbouw-huizen in baksteen en ijzerzandsteen. 15 ^e en 16 ^e -eeuwse haardkuilen en een vloerniveau afgedekt met verbrande leem met afdrukken van takken en stro. Ook veel 14 ^e -eeuws secundair verbrand aardewerk. Bouwfase te dateren voor 1382, de enige stadsbrand in de 14 ^e eeuw die historische vermeld wordt	Late middeleeuwen
220884	Archeologisch vooronderzoek: Sporen van een laatmiddeleeuwse artisanale zone met een poel, een greppel, kuilen, puinkuilen en kuilen met pottenbakkersafval. Bakstenen waterput, kuilen en een pijler uit de nieuwste tijd.	Late middeleeuwen, nieuwste tijd
501875	Erfgoedonderzoek: oude gracht op de Plas te Ronse, ouder dan 1685 (datum van de kaart).	Nieuwe tijd
501884	Werfbegeleiding: oudere wegniveaus en een 19 ^{de} -eeuws riool onder de Peperstraat.	Nieuwe tijd
501885	Werfbegeleiding: waterput en een brandlaag	Nieuwe tijd
506098	Erfgoedonderzoek: Sint-Martinuskerk. Deze kerk werd in de 12 ^{de} eeuw gebouwd als voorlopige kerk tussen de afbraak van de Kapittelkerk en de bouw van de hoofdkerk (Sint-Hermes). Funderingen bewaard van de oorspronkelijke 12 ^{de} -eeuwse oprichting. In de 15 ^{de} eeuw werd de kerk volledig herbouwd in de 19 ^{de} eeuw uitgebreid en eind 19 ^{de} eeuw (Franse revolutie) ontwaard en verkocht.	Volle middeleeuwen, nieuwste tijd
506104	Archeologische opgraving: afvalkuil met pottenbakkersafval en ovenfragmenten, grachten, bakstenen constructie en sporen van ijzerwinning- en bewerking ter hoogte van een ambachtelijke sector	Late middeleeuwen, nieuwe tijd

Figuur 28: Overzicht van de CAI-locaties in de omgeving van het projectgebied (Centrale Archeologische Inventaris 2022)

Figuur 29: Archeologienota's en nota's in de omgeving van het projectgebied (Geopunt 2022)

Meteen ten westen van het studiegebied bevindt zich een archeologienota met **ID 1331** opgesteld naar aanleiding van een nieuwbouw. Gezien de gunstige ligging van het terrein binnen de historische stadskern van Ronse werden voornamelijk sporen vanaf de vroege middeleeuwen tot de nieuwe tijd verwacht (Acke et al. 2016). Er werd een proefsleuvenonderzoek geadviseerd en gerapporteerd onder **ID 8297**. Hierbij kwamen sporen uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd aan het licht. Het gaat om bewoningssporen, een poel (drenkpoel?) en afvalkuilen die wijzen op de nabijheid van een pottenbakkersatelier gezien het veelvuldig voorkomen van misbaksels. Er werd dan ook verder onderzoek geadviseerd (Acke et al. 2018). Het eindverslag van dit onderzoek heeft **ID 1468**. Er werden tijdens de opgraving voornamelijk kuilen met pottenbakkersafval aangetroffen en een baksteenoven. Het gaat hier dan ook om een pottenbakkersatelier. De datering wordt in de 15de eeuw geplaatst. Er werden ook diepere structuren (beerput, waterput,...) uit de 18de tot 20ste eeuw aangetroffen. Muurresten waren nauwelijks aanwezig en zijn mogelijk verloren gegaan bij de aanleg van de bestaande bebouwing. Sporen uit periodes voor de late middeleeuwen werden eveneens niet geattesteerd (enkele losse scherven) en zijn mogelijk verloren gegaan bij de oprichting van de laatmiddeleeuwse bewoning (Van Remoorter 2021). Dit onderzoek wordt gezien de locatie meteen naast het studiegebied meer diepgaand besproken in hst. 4.1.3.

De archeologienota met **ID 19903** werd geschreven naar aanleiding van de sloop van de bestaande bebouwing en de inrichting van het studiegebied als tuinzone inclusief carport, afgravingen voor een hellend terras, een orangerie en zwembad. Het studiegebied bevond zich net buiten de stadskern van Ronse, aan de buitenkant van de stadsgracht (nu gekend als de straat 'Oude Vesten'). Op het terrein bevond zich tot voor kort 20ste-eeuwse bebouwing die ook onderkelderde was. Deze bebouwing zal het terrein significant verstoord hebben. Verstoring gekoppeld aan de beperkte impact van de werken

zorgt voor een beperkt potentieel tot kenniswinst. Er zijn dan ook geen verdere maatregelen vereist (Devroe & Keijers 2021).

4.4 ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK PEPERSTRAAT-GROTE MARKT

In 2018 vond ter hoogte van Grote Markt 13-15 te Ronse (op de hoek met de Peperstraat) een archeologische opgraving plaats. Gezien de locatie zich meteen ten westen van het huidige studiegebied bevindt wordt deze hier in detail besproken. De informatie hieronder is integraal afkomstig uit het eindverslag van de opgraving (ID 1468; Van Remoorter 2021).

Uit het bureauonderzoek bleek dat het terrein onderkelderd was ter hoogte van huisnummer 15 aan de zijde van de Grote Markt/Peperstraat. Het bestaande kelderniveau reikte tot ca. 2,7m-mv. Voor deze zone werden geen maatregelen vooropgesteld in het bureauonderzoek. Proefsleuven werden geadviseerd ter hoogte van nr. 13 en de tuinzone bij beide huisnummers. Uit deze proefsleuven bleek een hoog potentieel, er werden sporen uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd aangetroffen. Het terrein werd onderverdeeld in 2 zones op basis van de resultaten van de proefsleuven. Een noordelijke zone (ter hoogte van nummer 13) en een zuidelijke zone (tuinzone bij nr. 13 en 15). In de noordelijke zone werd een opgraving in meerdere vlakken verwacht, in de zuidelijke zone slechts 1 vlak. De opgraving werd om praktische redenen (werfzone) in 2 delen uitgevoerd: een oostelijke en een westelijke zone.

Figuur 30: Aanduiding van de onderverdeling van het terrein (rode lijn) met links van de rode lijn de westelijke zone, rechts van de rode lijn de oostelijke zone (Acke & Bracke 2018)

Tijdens het opgraven werd duidelijk dat er ook meerdere vlakken waren in de zuidelijke zone. Er werden in totaal 203 sporen geregistreerd, voornamelijk kuilen. Muurwerk werd amper aangetroffen. Er waren bakstenen beer- of zinkbakken maar van recentere ouderdom, 18de tot 20ste eeuw. Vol-middeleeuwse sporen werden niet aangetroffen, wel werden af en toe verspitte scherven uit deze

periode aangetroffen. Opmerkelijk is de sterke artisanale inslag die vele van de sporen hebben. Voor het grootste gedeelte van de opgraving gaat het om een pottenbakkersatelier dat actief was in de tweede helft van de 15^e eeuw, de oostelijke helft van het terrein werd ingenomen door een baksteenoven. Verdere studie van dit pottenbakkersatelier is zeker noodzakelijk, aangezien productiecentra uit deze periode niet gekend zijn binnen de Vlaamse archeologie.

Centraal op het terrein werden 2 pottenbakkersovens aangetroffen. Deze waren in het verleden reeds zwaar verstoord waardoor geen volledige registratie kon plaatsvinden. De ovens bevonden zich ca. 20cm onder het maaiveld, net onder de funderingen van de recente verhardingen. Uit de afvalkuilen met pottenbakkersafval werden voornamelijk resten van productie uit de 15de eeuw aangetroffen. Productie uit de 16de eeuw lijkt te ontbreken en de laatste verwijzing in historische bronnen dateert uit 1509. Het begin van de 16de eeuw luidt dan vermoedelijk ook het einde van de aardewerkproductie op het terrein in.

Het oudste spoor was een gracht die kan gedateerd worden in de 12de-13de eeuw en die van noord naar zuid over quasi de gehele opgravingszone doorliep. Op basis van de vondsten kon een demping in de 13de-14de eeuw vooropgesteld worden. De functie van de gracht, die zeer breed was (maximale breedte niet gekend want de westelijke over was niet bewaard gebleven door aanpalende bebouwing) is vermoedelijk defensief. Het gaat allicht om een verdedigingsgracht van een pre-stedelijke nederzetting. Het is hierbij niet ondenkbaar dat deze gracht oorspronkelijk aangelegd werd om als een eerste verdediging van de nieuwe stadswijk die zich in de 12e-13e eeuw rond de Peperstraat ontwikkelde te dienen. De noordelijker gelegen Vrijheid kende wel een omwalling die eveneens bestond uit een gracht en een wal met haag. Het is misschien mogelijk dat de bewoners van deze nieuwe stadswijk een zelfde bescherming wouden genieten. De gracht is wellicht wel watervoerend geweest, gezien de afzetting van enkele spoellaagjes op de bodem.

Het aangetroffen dierlijk botmateriaal bevat slacht- en consumptieafval (schaap, rund, varken, schaap/geit) en honden- en kattenbot. Dit afval werd vermoedelijk gebruikt om de ovens, kuilen en grachten te dempen en heeft dan ook weinig specifieke waarde voor de site, gezien het vermoedelijk van elders werd aangevoerd.

De opgraving gebeurde op de meeste locaties in drie vlakken, met het diepste niveau op ca. 1,7m-mv. De moederbodem werd in het noorden van het plangebied op ca. + 37,30 tot + 37,40m TAW (ca. 1,1m-mv) aangesneden, centraal werd de moederbodem op ca. + 37,40 tot + 37,60 m TAW aangesneden. (ca. 1m-mv). In het zuiden van werkput 1 zat de moederbodem echter veel dieper. In het stuk dat grensde aan de Oude Vesten zat de moederbodem op ca. + 36,30 m TAW (ca. 2,1m-mv). Dit was een verschil van ca 1 m dat moeilijk te verklaren was. Hierom werd besloten een extra profiel aan te leggen, haaks op de Oude Vesten. **Hierin konden duidelijk afhellende lagen waargenomen worden die vooral uit vrij puinige pakketten bestonden. In het profiel kon een duidelijk, ietwat getrapte uitgraving waargenomen worden die als een gedempte gracht werd geïdentificeerd. Mogelijk gaat het om de gedempte stadsgracht van Ronse die in 1578 uitgegraven is geworden en reeds in 1582 weer gedempt werd.**

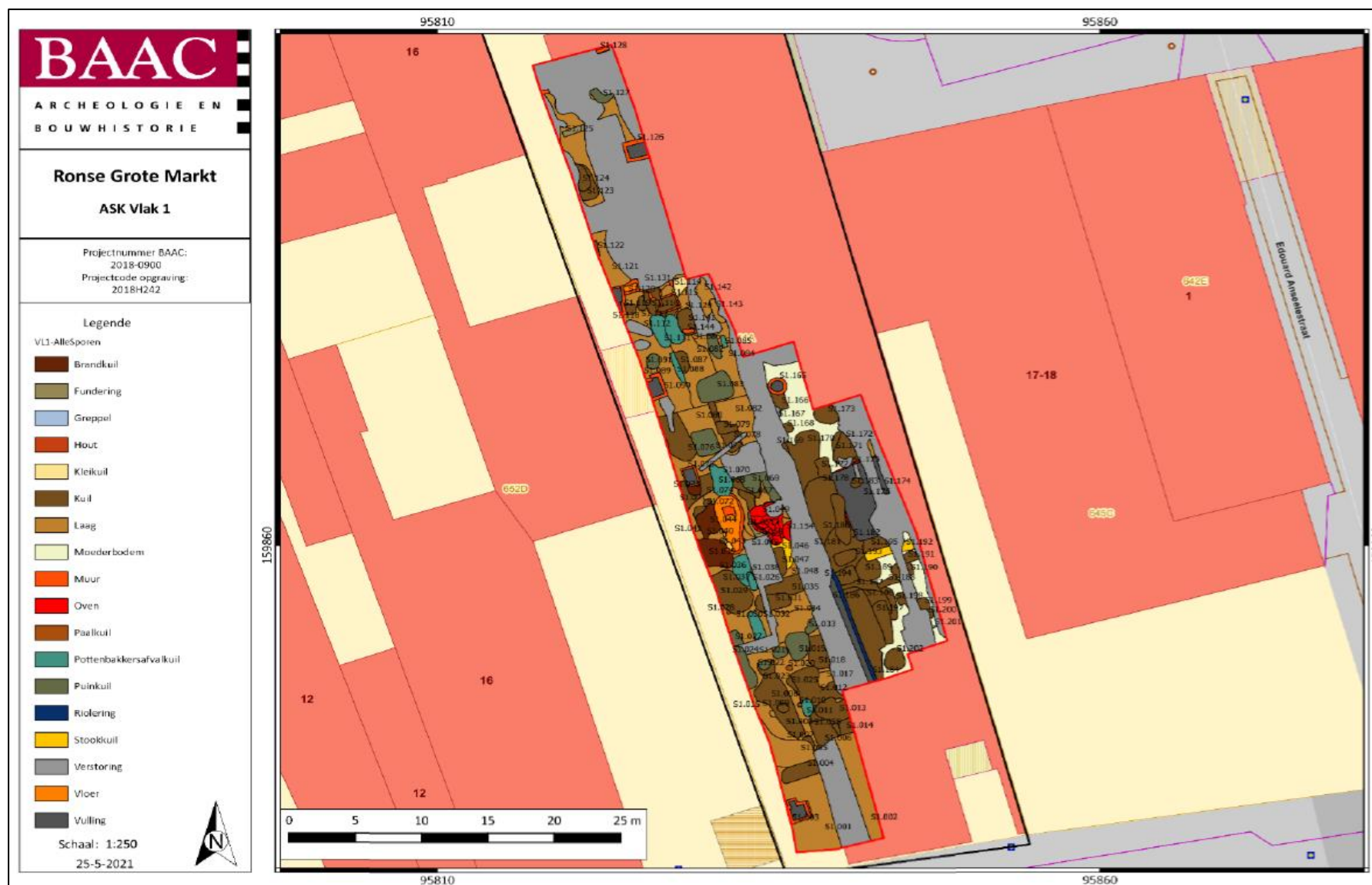
Op het terrein werden ook enkele grote leemwinningskuilen vastgesteld. Op basis van het aardewerk kunnen deze in de 13de tot 15de eeuw gedateerd worden.

Bewoningssporen zijn schaars en moeilijk te dateren. Er werden enkele uitbraaksporen vastgesteld van bakstenen muren, evenals verbrande leem en resten van ijzerzandsteen in los verband. Het gaat mogelijk om woningen die zijn afgebrand in een stadsbrand. Een datering kan niet met zekerheid gesteld worden. Een gedeelte van een keldergewelf uit de 15de eeuw werd eveneens aangetroffen nabij de Peperstraat.

Sporen uit de 16de-17de eeuw komen slechts beperkt voor. Opvallend is een riolering die werd aangetroffen in bakstenen buizen. Er kon een lichte helling worden waargenomen richting de Oude Vesten, mogelijk ging het om een afwatering in de stadsgracht.

Uit de 18de eeuw dateert een beerput met zekerheid en mogelijk ook enkele muurresten. Uit de 19de eeuw dateren enkele muurresten en een muntschat. Er werden munten uit het midden van de 19de eeuw aangetroffen in een aardewerken potje. Sporen uit de nieuwe tijd zijn schaars en mogelijk verloren gegaan met de moderne bebouwing

Uit de resultaten van de nabijgelegen opgraving blijkt ook voor het huidige studiegebied een hoog potentieel op sporen uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd. De dieptes die werden vastgesteld tijdens dit nabijgelegen onderzoek zijn interessant om (met de nodige voorzichtigheid) te extrapoleren naar het eigen studiegebied. De kelders in het huidige studiegebied bevinden zich centraal en in het zuiden van het studiegebied. In het zuiden bevond de moederbodem zich dieper (ca. 2,1m) op een locatie waar mogelijk dempingspakketten van de voormalige stadsgracht werden aangetroffen. Het is niet ondenkbaar dit ook binnen het huidige studiegebied aan te treffen. De huidige kelders gaan tot ca. 1,7m-mv waardoor er nog een kans is op een bewaard archeologisch niveau onder de meest zuidelijk gelegen kelder die grenst aan de Oude Vesten. Centraal (waar zich eveneens een kelder bevindt in het huidige studiegebied) werd de moederbodem aangesneden op ca. 1m-mv. De kans op volledige versterking is hier groter maar kan niet met volledige zekerheid gesteld worden, gezien bepaalde dieperliggende sporen (beerput, leemwinningskuil,...) mogelijk nog zouden kunnen vastgesteld worden. De kelderzones dienen dan ook mee onderzocht te worden in het vooronderzoek (cf. hst. 5). Voor de niet-onderkelderde zones is er uiteraard een hoog potentieel op archeologisch relevante niveaus. Dit dient tijdens verder vooronderzoek geëvalueerd te worden.

Figuur 31: Allesporenkaart vlak 1 (Van Remoorter 2021)

Figuur 32: Allesporenplan vlak 2 (Van Remoorter 2021)

Figuur 33: Allesporenkaart vlak 3 (Van Remoorter 202)

5 CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

Een belangrijke bron van informatie is historisch kaartmateriaal. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Eventueel eerder aanwezige middeleeuwse structuren zijn mogelijk reeds verdwenen en dus niet meer opgenomen in recentere bronnen.

Figuur 34 geeft de figuratieve kaart uit 1684 van de stad en Vrijheid van Ronse weer. Het studiegebied behoorde tot de stad en niet tot de Vrijheid. Figuur 35 geeft van dezelfde kaart een detailbeeld van het studiegebied. Op deze kaart is te zien dat het studiegebied zich ten zuiden van de Grote Markt bevindt, net naast de Peperstraat. Uit de detailafbeelding kan opgemaakt worden dat het studiegebied bestaat uit vier huizen die naar de Grote Markt gericht zijn met een achtererf dat rijkt tot aan de huidige straat 'Oude Vesten'. Ronse had geen stadsmuur, het gaat om een zandweg die tot ca. eind 19de eeuw bleef bestaan en mogelijk een palissade zou gehad hebben tijdens de middeleeuwen en nieuwe tijd.

Figuur 36 geeft de Villaretkaart weer van omstreeks 1740. Het beeld is hetzelfde gebleven, binnen het studiegebied zijn woningen te zien langsheen de Grote Markt met een achtererf dat reikt tot de huidige Oude Vesten.

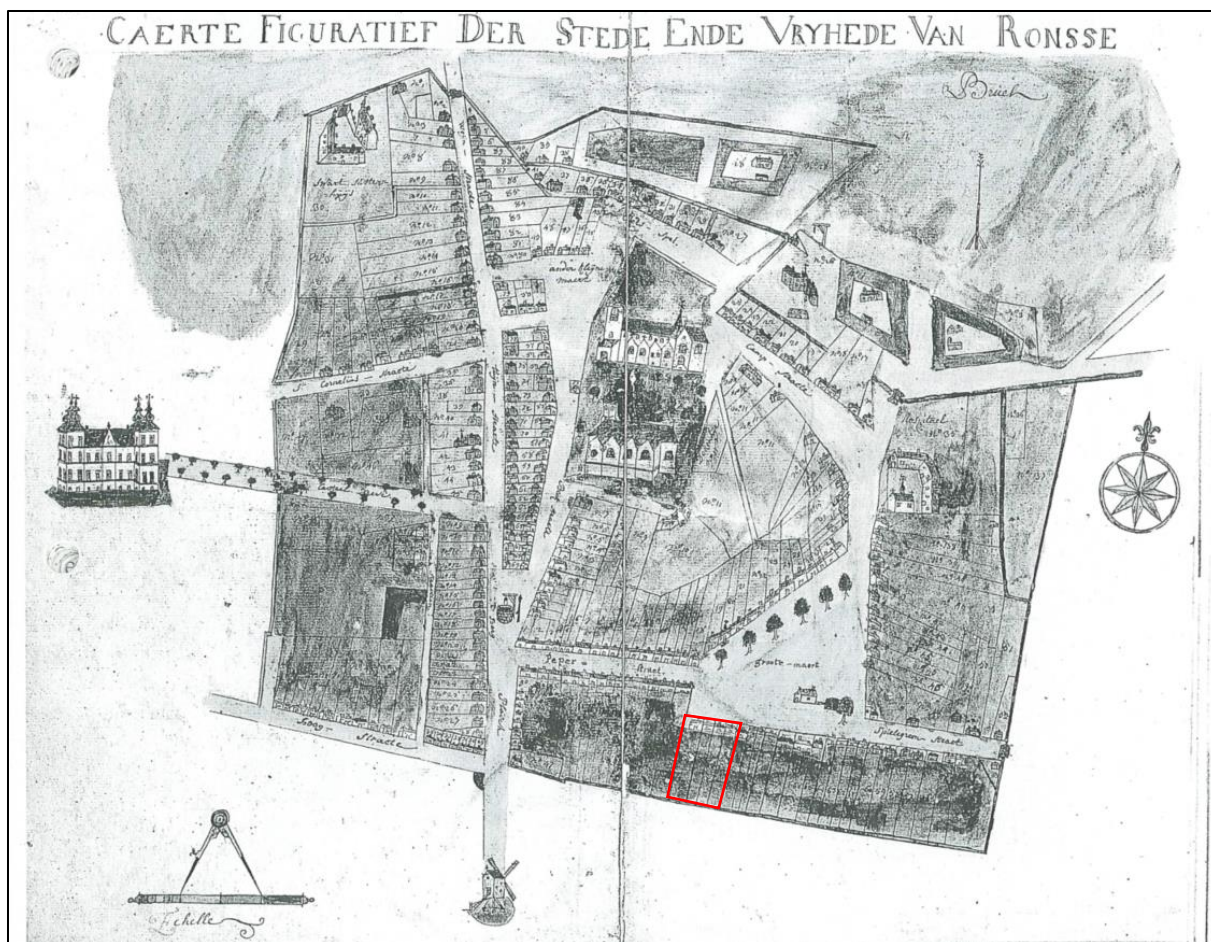
Op de Ferrariskaart van ca. 1771-1778 (figuur 37) is eveneens een huizenblok met achtererf aangeduid.

De Vandermaelenkaart (figuur 38) geeft eveneens het beeld weer van woningen met achtererf.

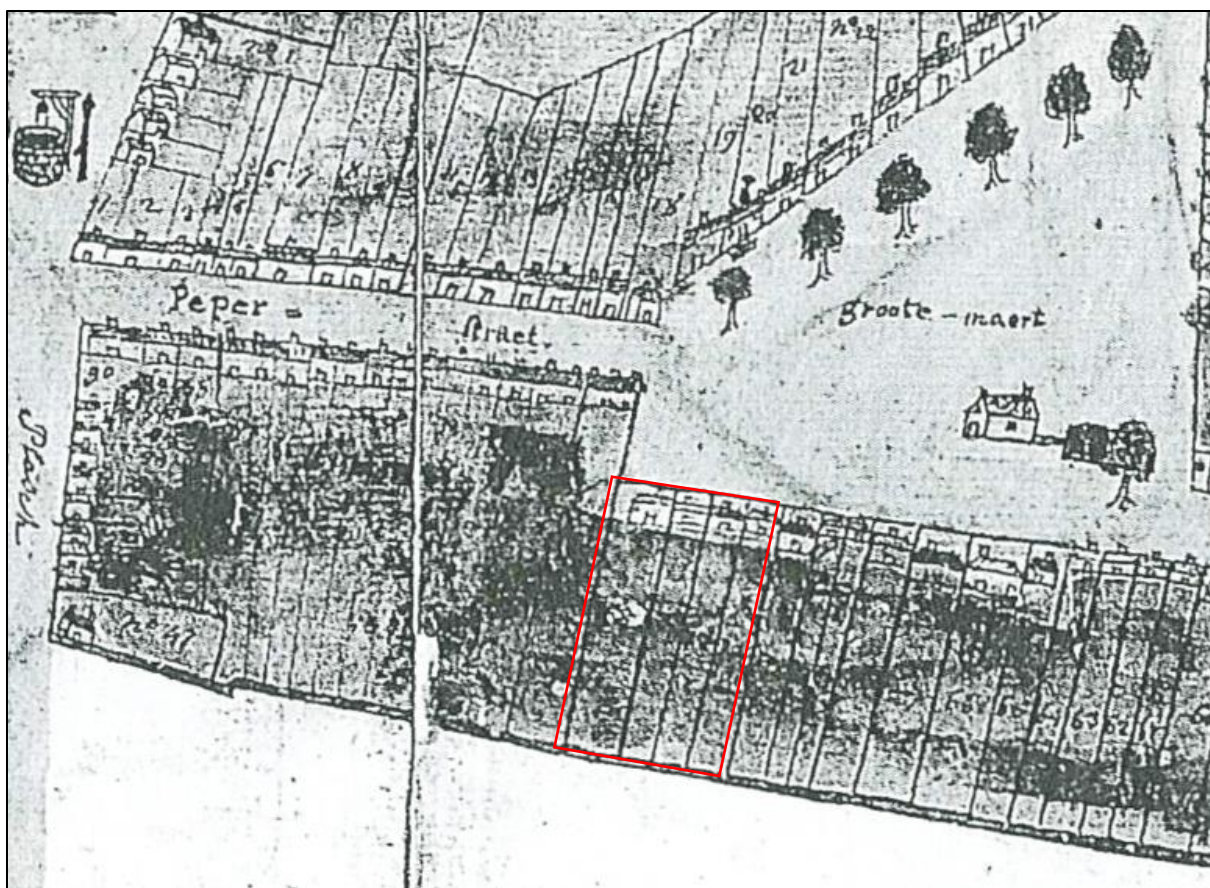
Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 (figuur 39) zijn vier percelen te zien. Het gaat om woningen met aanbouw langsheen de Grote Markt. Het achtererf reikt tot de 'Vieux Remparts'. Op deze kaart is voor het eerst ook een gracht te zien ten noorden van de straat Oude Vesten.

Op de Popp-kaart (figuur 40) is hetzelfde beeld te zien als op figuur 39. De kadastrale legger bij de Popp-kaart (figuur 41) geeft een idee van de bewoners tijdens de periode van de 19de eeuw. Het meest oostelijke huis (E637) behoorde aan Jean-Joseph Descamps, een landbouwer. Het perceel bevat een huis, tuin en zoutziederij. Meteen ten westen van dit perceel (E640) woont de handelaar Jean-Baptiste Vangermeersch. E641 behoort toe aan Charles Rutten, winkelier. Van E644 is enkel gekend dat het huis toebehoorde aan Hercule Fostier, een beroep is niet gekend. De woningen zijn dus meestal in gebruik als handelspand en privéwoning.

Op geen van de historische kaarten is de doorgang van de Edouard Anseelsestraat (van Grote Markt naar Oude Vesten) aangeduid.

Figuur 34: Kopie van de figuratieve kaart van Ronse uit 1684 (Ronse.be 2022)

Figuur 35: Detail van de figuratieve kaart van Ronse uit 1684 met aanduiding van het studiegebied (Ronse.be 2022)

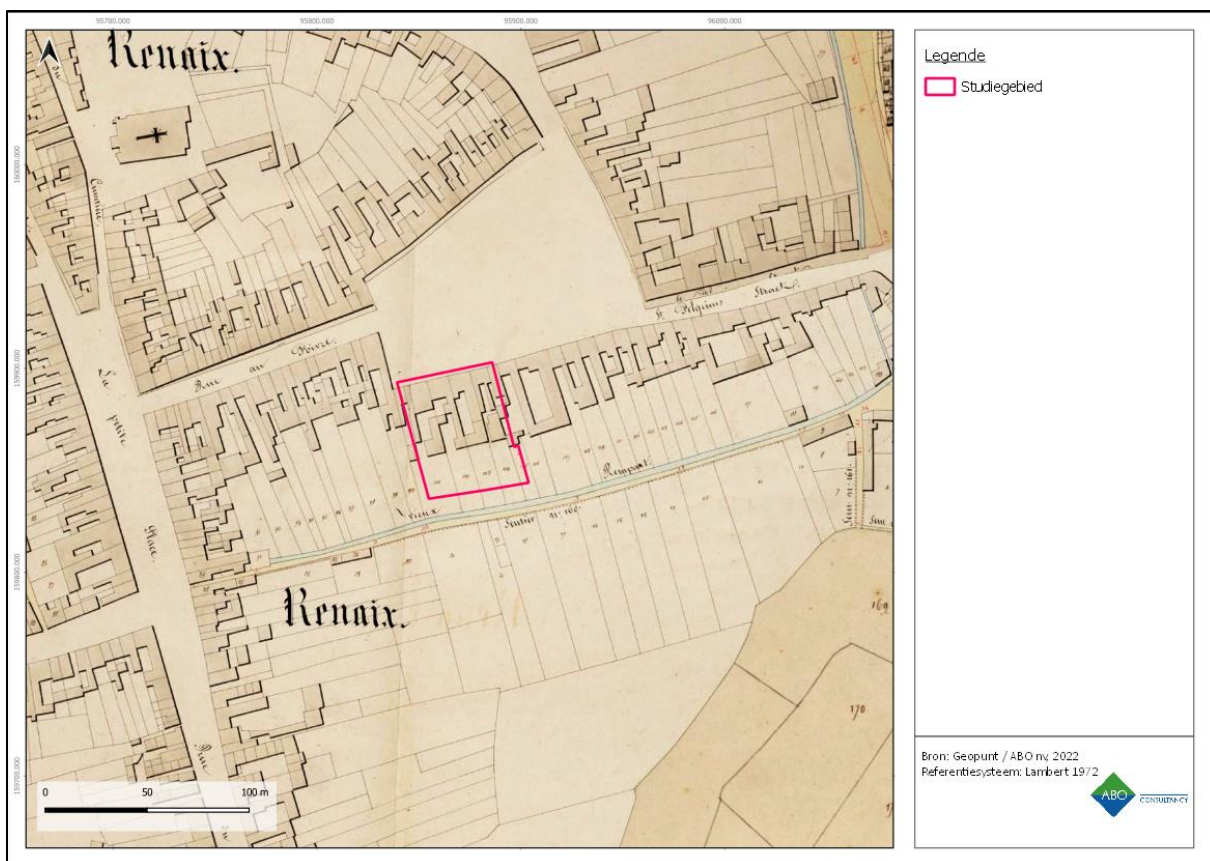
Figuur 36: Villaretkaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2022)

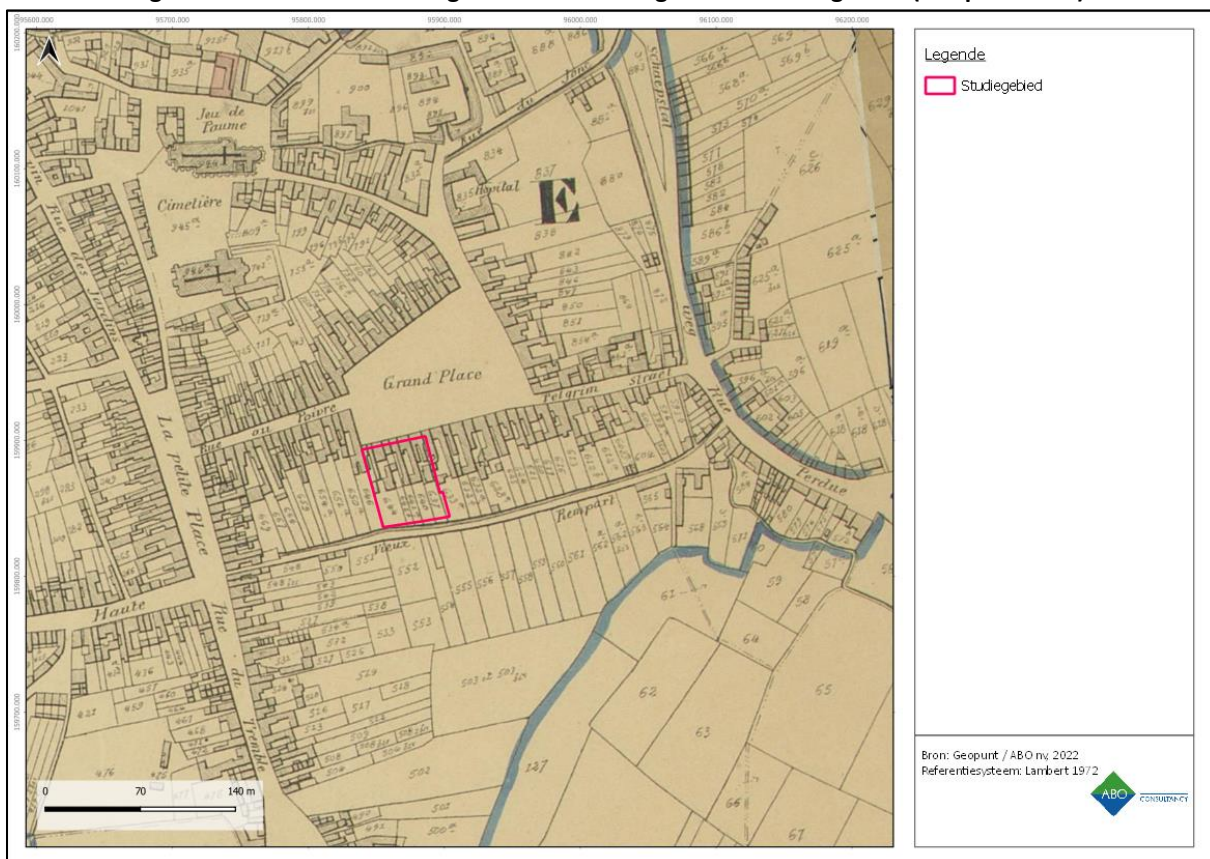
Figuur 37: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

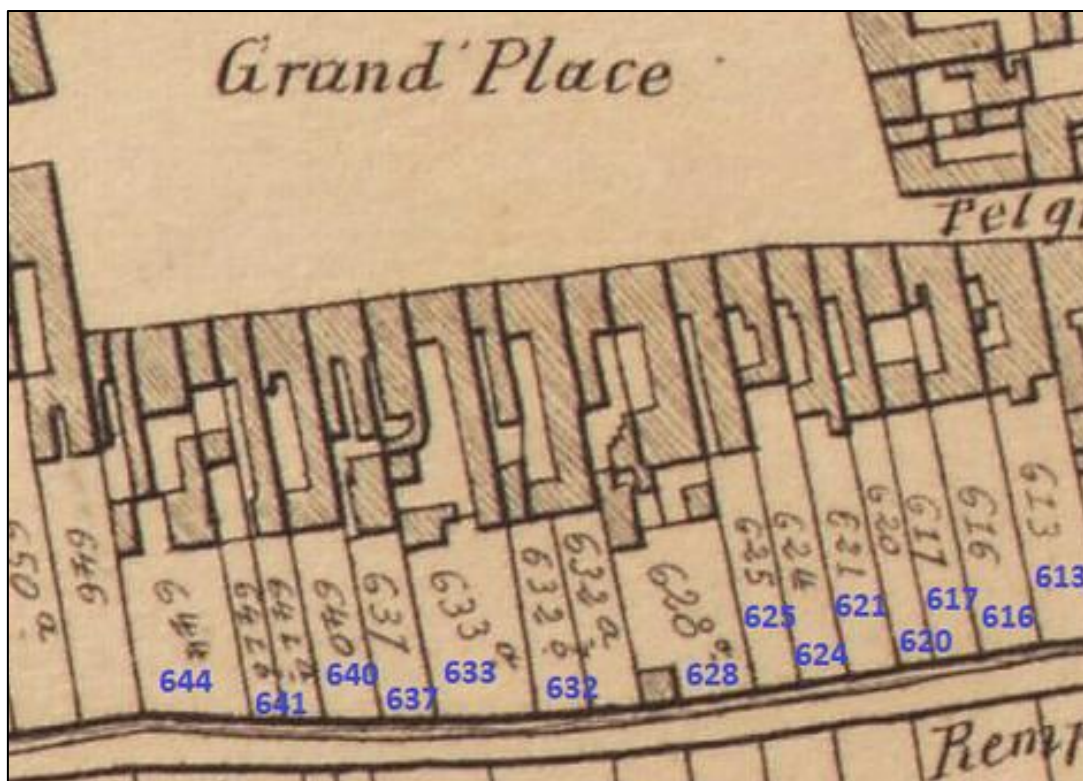
Figuur 38: Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

Figuur 39: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2022)

Figuur 40: Poppkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

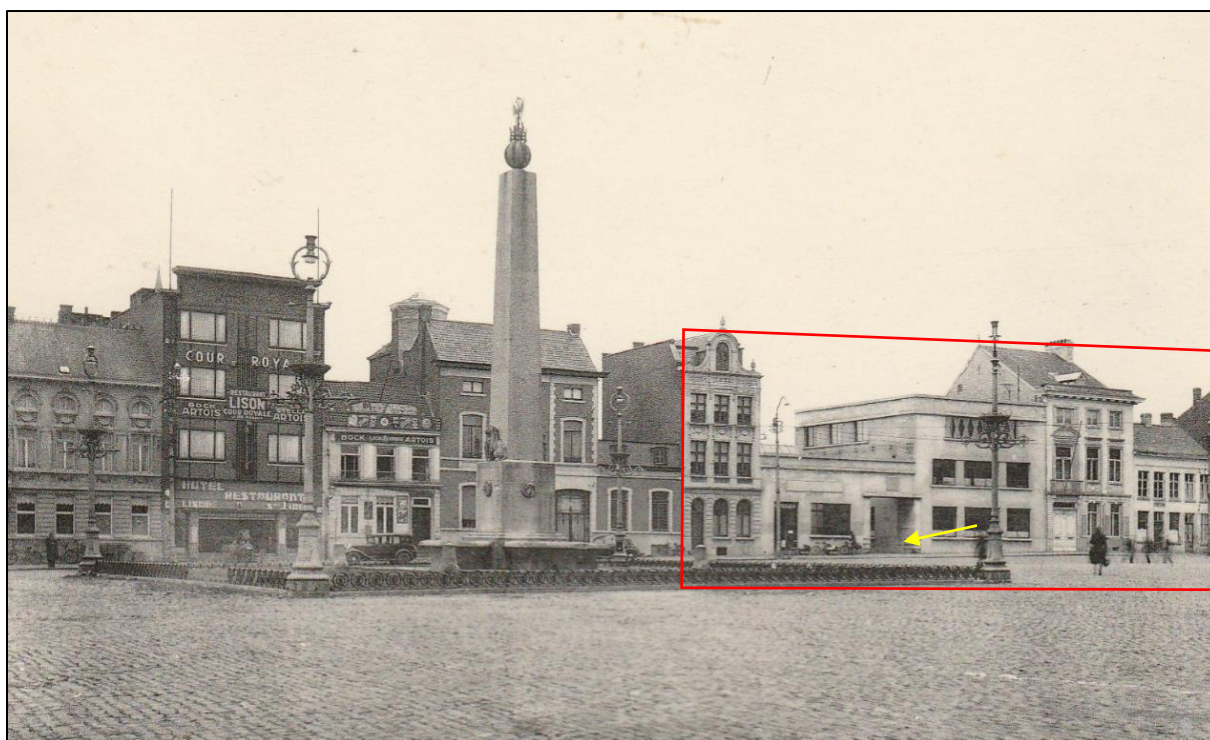

Figuur 41: Kadastrale info van de Popp-kaart (Ronse door de eeuwen.be 2022)

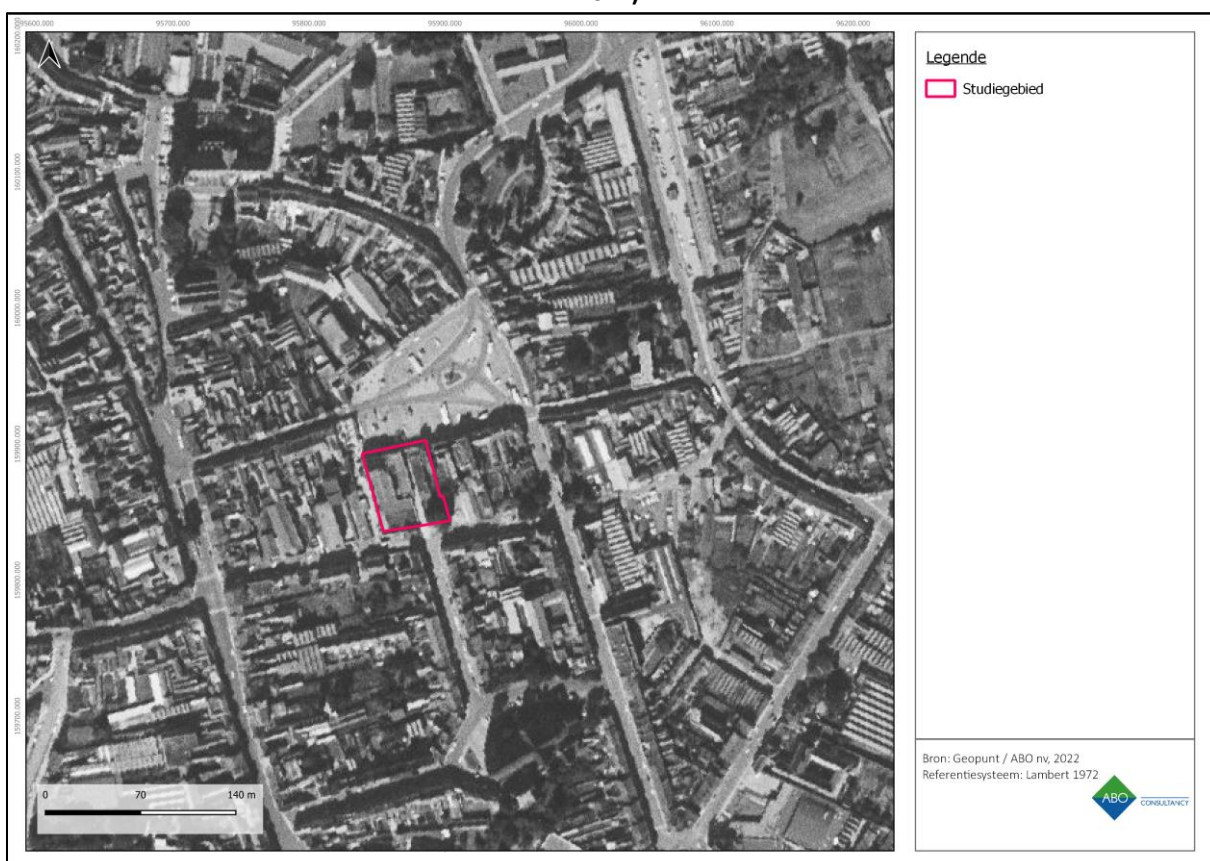
6 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

De recente landschapsveranderingen betreffen de wijzigingen aan het projectgebied in de 20ste en 21ste eeuw. Op een postkaart uit het interbellum (vermoedelijk jaren '20) te zien in figuur 42 zijn nog drie woningen uit de 19de eeuw te zien. In het midden bevindt zich een grotendeels betonnen gebouw, gekend als het postgebouw. Het gaat allicht om een voorloper van het huidige postgebouw binnen het studiegebied. Met een gele pijl werd de locatie van de Edouard Anseelestraat aangeduid. Het gebouw van het vredegerecht is nog niet opgericht.

Op figuur 43 is een luchtfoto uit 1971 te zien. De Edouard Anseelestraat is hier duidelijk op te zien. De gebouwen lijken de huidige bebouwing weer te geven. Hetzelfde beeld blijft zichtbaar op de orthofoto uit 1990 (figuur 44) en 2022 (figuur 45).

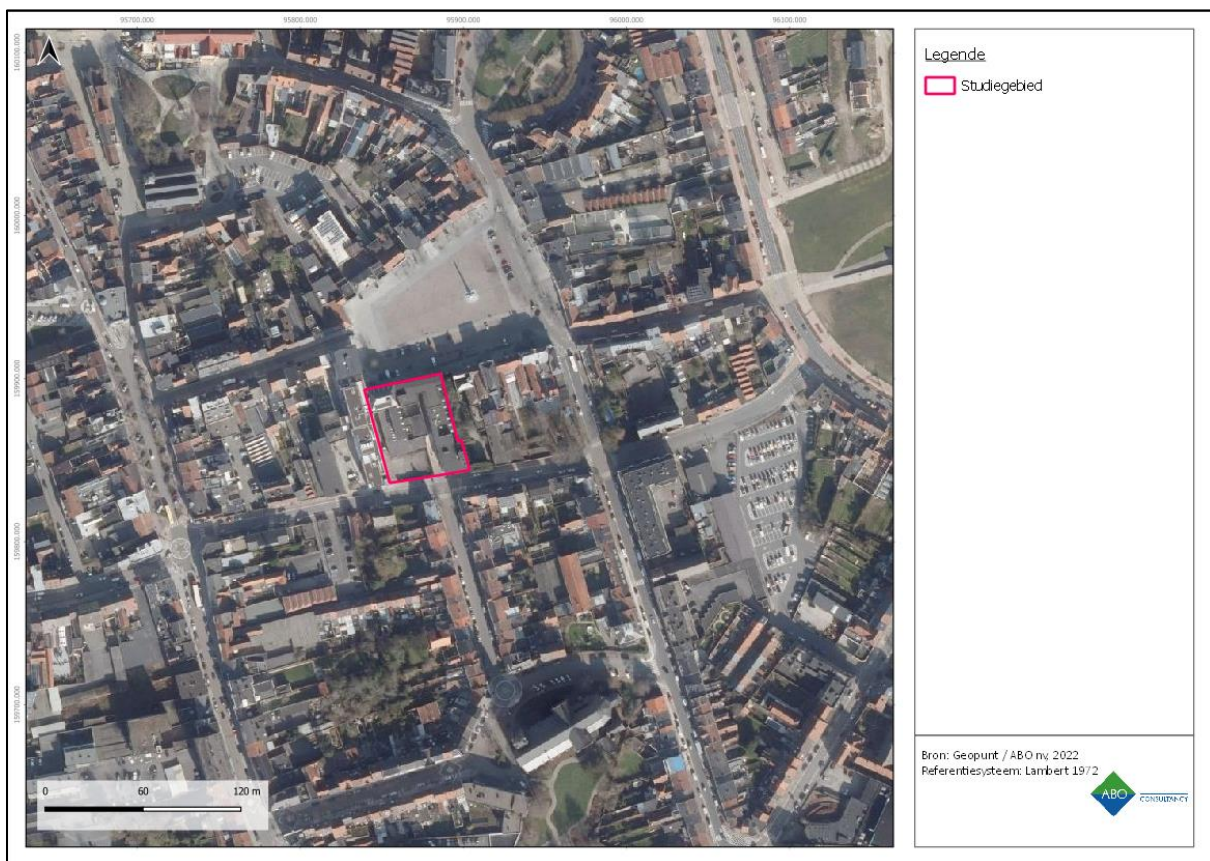
Figuur 42: Het studiegebied gezien vanaf de Grote Markt tijdens het interbellum (Ronse door de eeuwen.be 2022)

Figuur 43: Orthofotomozaïek uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

Figuur 44: Orthofotomosaïek uit 1979-1990 met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

Figuur 45: Meest recente orthofotomosaïek met aanduiding van het projectgebied (Geopunt 2022)

7 BESLUIT EN ADVIES VOORONDERZOEK OP BASIS VAN DE BUREAUSTUDIE

Uit het historische, landschappelijke en historische onderzoek blijkt dat het studiegebied zich binnen de historische stadskern van Ronse bevindt, meteen ten zuiden van de Grote Markt. Landschappelijk gezien bevindt zich studiegebied zich op een lichte verhoging net ten noorden van de vallei van de Molenbeek. Historisch is hier een nederzetting gekend vanaf de vroege middeleeuwen met mogelijk een voorloper uit de Romeinse periode. Dit wordt vooral geattesteerd door de aanwezigheid van Romeinse wegen in de omgeving en Romeins bouwmateriaal dat hergebruikt werd bij de bouw van de Sint-Hermeskerk. Meteen ten westen van het studiegebied werd recent een opgraving uitgevoerd waarbij sporen van het pottenbakkersambacht en bewoningssporen uit de late middeleeuwen werden aangetroffen. Er werden losse scherven uit de vroege middeleeuwen aangetroffen wat laat vermoeden dat deze sporen verdwenen zijn bij de aanleg van de laatmiddeleeuwse bebouwing.

Op historisch kaartmateriaal vanaf de 17de eeuw is te zien dat het studiegebied doorlopend in gebruik was als zone voor woningen georiënteerd langsheen de Grote Markt met een achtererf dat liep tot aan de Oude Vesten. Op de Atlas der Buurtwegen is een kleine gracht te zien langsheen de Oude Vesten. De Oude Vesten is gekend als een zandweg met mogelijk een palissade in de middeleeuwen en nieuwe tijd. Een stadsversterking werd niet opgericht te Ronse. Op een postkaart uit ca. 1920 is bebouwing te zien uit de 19de eeuw binnen het studiegebied. Enkel in het middengedeelte is een betonnen gebouw te zien, met waarschijnlijke datering in het interbellum. Het gaat om het toenmalige postgebouw. De huidige bebouwing bestaat uit een postgebouw dat na WOII kan gedateerd worden in het westen en het vrederecht, met vermoedelijke datering in het late interbellum, in het oosten. Hierna wordt geen nieuwe bebouwing meer opgetrokken binnen het studiegebied.

Het archeologisch potentieel wordt ingeschat als hoog op basis van de ligging binnen de historische stadskern van Ronse waar historisch een continue bewoning vanaf de vroege middeleeuwen tot vandaag gekend is. Ook is er de mogelijke aanwezigheid van Romeinse sporen ten zuiden van de Molenbeek waar het studiegebied gelegen is. Concreet worden vooral sporen verwacht uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd, gelet op de resten die gevonden werden op het terrein meteen ten westen van het studiegebied (CAI ID 220884). Er worden sporen verwacht van bewoning en artisanale activiteiten. Sporen uit de Romeinse periode en vroege middeleeuwen worden niet uitgesloten, maar zijn minder waarschijnlijk.

In het oostelijk deel van het onderzoeksgebouw (d.i. ten oosten van de Edouard Anseelestraat) worden geen ingrepen in de bodem gedaan. Hoewel de gebouwen van De Post worden gesloopt, blijft de vloerplaat van de kelder bewaard. Er is dus geen ingreep in de bodem voorzien, waar er geen impact bestaat op eventuele bewaarde archeologische resten. Er zijn dus geen verdere maatregelen nodig voor het oostelijk deel van het onderzoeksgebied (ca. 35%, ca. 1013,25m², Figuur 46).

De Edouard Anseelestraat blijft ook behouden. Hier zijn eveneens geen bodemingrepen gepland (ca. 10%)

In het westelijk deel (ca. 55%, ca. 1592,25m², Figuur 46) van het onderzoeksgebied, t.h.v. het voormalige belastingen en Nationale Bank, worden er wel bodemingrepen gepland, met vooral de aanleg van een ondergrondse parkeergarage en de sloop van de huidige gebouwen. Hierdoor is het westelijk deel van het onderzoeksgebied bedreigd en is er mogelijk een impact op eventuele archeologische resten in de bodem. Het is evenwel onduidelijk in welke mate de bodem en eventuele

archeologische resten bewaard zijn in het westelijk gebouw gezien het huidige complex voor het grootste deel onderkelderd is tot 1,5m-mv en in het meest westelijk deel tot 2m-mv. Het meest zuidelijk deel aan de Oude Vesten is niet bebouwd en in gebruik als parking. Historische en archeologische bronnen geven aan dat dit deel nooit bebouwd was, dus voor dit deel van het projectgebied geldt de hoogste verwachting.

Op basis van de hoge verwachting van archeologische resten vanaf de (Late) Middeleeuwen en mogelijk vroeger, wordt er geopteerd voor een vooronderzoek d.m.v. proefputten van 2x2m voor de onderkelderde zone in het westelijk gebouw en proefsleuven voor de niet-onderkelderde zone (parking Oude Vesten). Op die manier kan in kaart gebracht worden of er onder de bestaande kelders (nog relevante archeologische lagen/resten bewaard zijn gebleven. Voor de niet-onderkelderde zone en verharde deel in het zuiden aan de Oude Vesten wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd om snel een terreindekkend, visueel overzicht van de eventueel relevante archeologische sporen, hun bewaring en hun aard te verkrijgen.

De resultaten van dit vooronderzoek worden besproken in hoofdstuk 8.

8 VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM: PROEFPUTTEN EN PROEFSLEUVEN

8.1 INLEIDING

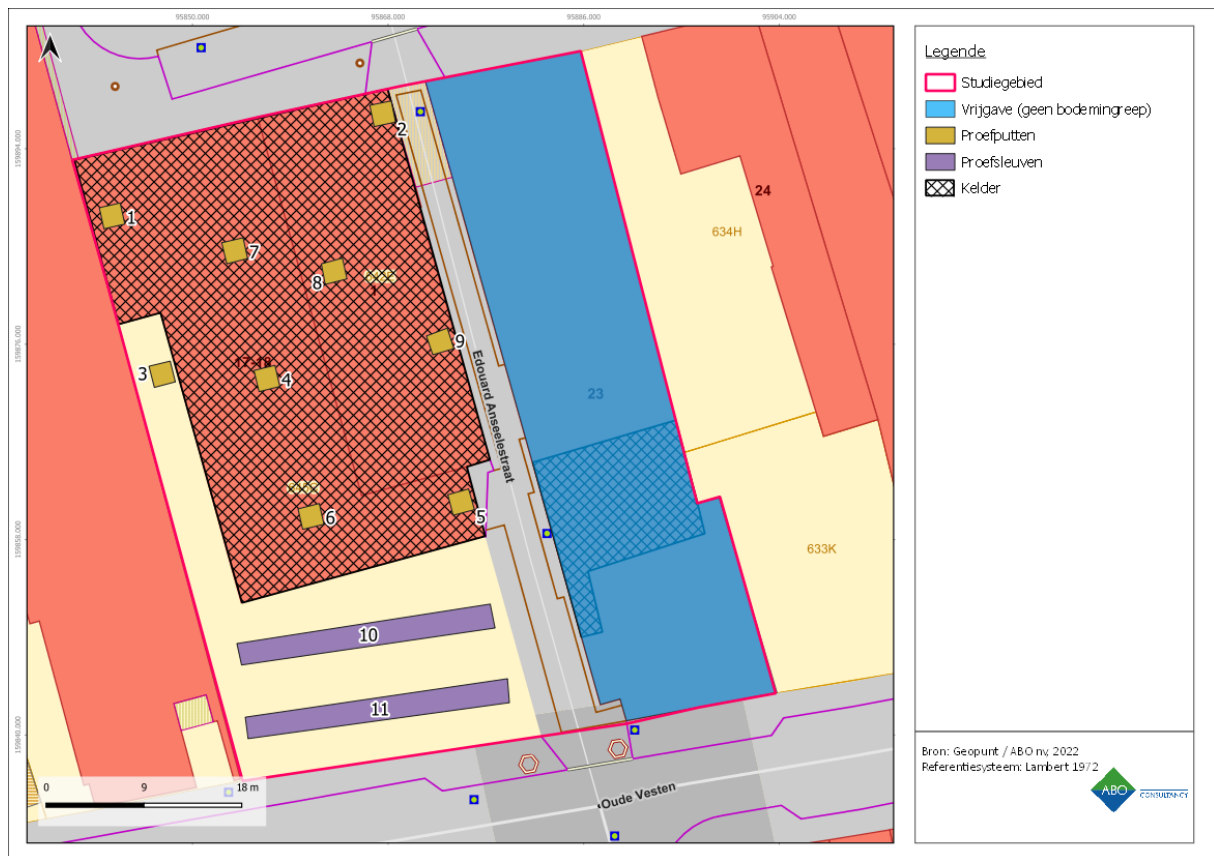
Via **toelating met ID 839** werd een vooronderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd binnen het kader van de opmaak van een archeologienota. In dit hoofdstuk worden de resultaten ervan besproken. Om de resultaten op een optimale manier te bespreken worden deze besproken aan de hand van de locatie, met name in de kelder voor de proefputten en op de parking voor de proefsleuven.

Het archeologisch onderzoek door middel van proefsleuven en proefputten werd uitgevoerd tussen maandag 4 en donderdag 6 juli 2022 door erkende archeologen Jan Coenaerts, Glenn De Hooghe en Pedro Pype. De OE-code voor de prospectie met ingreep in de bodem is 2022F256.

Voor wat de proefsleuven ter hoogte van de huidige parking aan de Oude Vesten betreffen werden oorspronkelijk twee proefsleuven voorzien parallel met de Oude Vesten. Doch omwille van de aanwijzingen voor de aanwezigheid van een stadsgracht ter hoogte van de Oude Vesten dienden deze haaks op de Oude Vesten te worden aangelegd (werkput 10 en 11), zoals bepaald in de toelating met voorwaarde met ID839.

8.2 DOEL VAN HET ONDERZOEK EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Aan de hand van de bureaustudie wordt geoordeeld dat de kans op het aantreffen van resten vanaf de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd het grootst is. Er kan echter niet aangenomen worden dat de kans op het aantreffen van resten uit andere archeologische perioden onbestaande is. Resten uit de steentijd worden niet meteen verwacht, gezien de ligging binnen een historische binnenstad die vanaf de vroege middeleeuwen steeds bebouwd is geweest. Er wordt dus een complexe stratigrafie verwacht, waardoor een combinatie van proefputten en proefsleuven een ideale methode is (hfst. 8.6.3 Code van Goede Praktijk).

Figuur 46: Inplantingsplan van de proefputten en sleuven en deel vrijgave voor indiening toelating (ABO nv 2022)

In het oostelijk deel van het onderzoeksgebied (d.i. ten oosten van de Edouard Anseelestraat) worden geen ingrepen in de bodem gedaan. Hier moet dus geen verder archeologische onderzoek gedaan worden, aangezien er geen impact op de bodem is. Er zijn dus geen verdere maatregelen nodig voor het oostelijk deel van het onderzoeksgebied (ca. 35%, ca. 1013,25m², Figuur 46).

De impact van de werken in de Anseelestraat (ca. 10%) is tweeledig. Een deel van het toekomstige traject valt immers over de zone van de oostelijke kelders. Dit wordt verder opgevolgd (zie eerder). Het grootste deel blijft echter behouden, richting de Oude Vesten. Hier is de impact beperkt tot 30cm-mv en kan worden vrijgegeven.

In het westelijk deel (ca. 55%, ca. 1592,25m²) van het onderzoeksgebied, t.h.v. het voormalige Vrederecht, worden er wel bodemingrepen gepland, met vooral de aanleg van een ondergrondse parkeergarage en de sloop van de huidige gebouwen. Hierdoor is het westelijk deel van het onderzoeksgebied bedreigd en is er mogelijk een impact op eventuele archeologische resten in de bodem. Het is evenwel onduidelijk in welke mate de bodem en eventuele archeologische resten bewaard zijn in het westelijk gebouw gezien het huidige complex voor het grootste deel onderkelderd is tot 1,5m-mv.

Op basis van de hoge verwachting van archeologische resten vanaf de (Late) Middeleeuwen en mogelijk vroeger, wordt er geopteerd voor een vooronderzoek d.m.v. proefputten van 2x2m voor de onderkelderde zone in het westelijk gebouw en proefsleuven voor de niet-onderkelderde zone (parking Oude Vesten). Op die manier kan in kaart gebracht worden of er onder de bestaande kelders (tot ca. 1,5m-mv) nog relevante archeologische lagen/resten bewaard zijn gebleven. Voor de niet-onderkelderde zone en verharde deel in het zuiden aan de Oude Vesten wordt een

proefsleuvenonderzoek dwars op de Oude Vesten geadviseerd om snel een terreindekkend, visueel overzicht van de eventueel relevante archeologische sporen, hun bewaring en hun aard te verkrijgen.

Stap	Onderzoeksmethode	Argumentatie
1	Proefputten (kelders westelijk gebouw)	Er zullen profielputten van 1x1m worden uitgevoerd. Deze dienen om de aard, datering en bewaring van eventueel relevante archeologische resten onder het huidige kelderniveau vast te stellen. Eventuele verstoring en de aard, ruimtelijke spreiding en diepte hiervan kan op deze manier worden vastgesteld.
2	Proefsleuven (niet-onderkelderde zone, verharde zone parking Oude Vesten)	Een proefsleuvenonderzoek geeft snel een terreindekkend, visueel overzicht van de eventueel aanwezige archeologische sporen op het terrein en hun ruimtelijke verspreiding.

Figuur 47: Motivering onderzoekstechniek (ABO nv 2022)

Er werd in dit geval niet geopteerd voor veldkartering. Gezien de verhardingen binnen het terrein kan deze methode niet gebruikt worden.

Er werd niet geopteerd voor geofysisch onderzoek. Dit is een goede methode om onder meer muurresten, grachten en greppels, ovens en haarden, grondsporen en landschappelijke entiteiten zoals donken, kreekkruggen, zandruggen en paleokanalen op te sporen in de ondergrond. De horizontale en verticale resolutie van deze technieken is echter beperkt en de resultaten dienen steeds getoetst te worden aan de realiteit. Bijgevolg zijn de resultaten niet sluitend. Daarnaast is een geofysisch onderzoek niet afdoende om inzicht te krijgen in de aard, bewaring en datering van het sporenbestand.

8.3 ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van het onderzoek is bereikt als er een antwoord op volgende onderzoeksvragen kan gegeven worden.

- Zijn er sporen aanwezig? Zijn ze natuurlijk of antropogeen? Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Indien van toepassing: hoe kan de afwezigheid van sporen worden verklaard?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Tot welke periode(n) behoren de sporen en structuren?
- Kan een archeologische vindplaats in tijd en ruimte worden afgebakend?
- Wat is de relatie tussen bodem, landschap en archeologische sporen?
- Zijn de aangetroffen sporen vergelijkbaar met de opgraving grenzend aan het onderzoeksgebied?
- Hoe passen de aangetroffen resten in het verhaal van de Grote Markt en Vesten, en binnen de regionale ontwikkeling van Ronse vanaf de Late Middeleeuwen?
- Indien behoud in situ van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

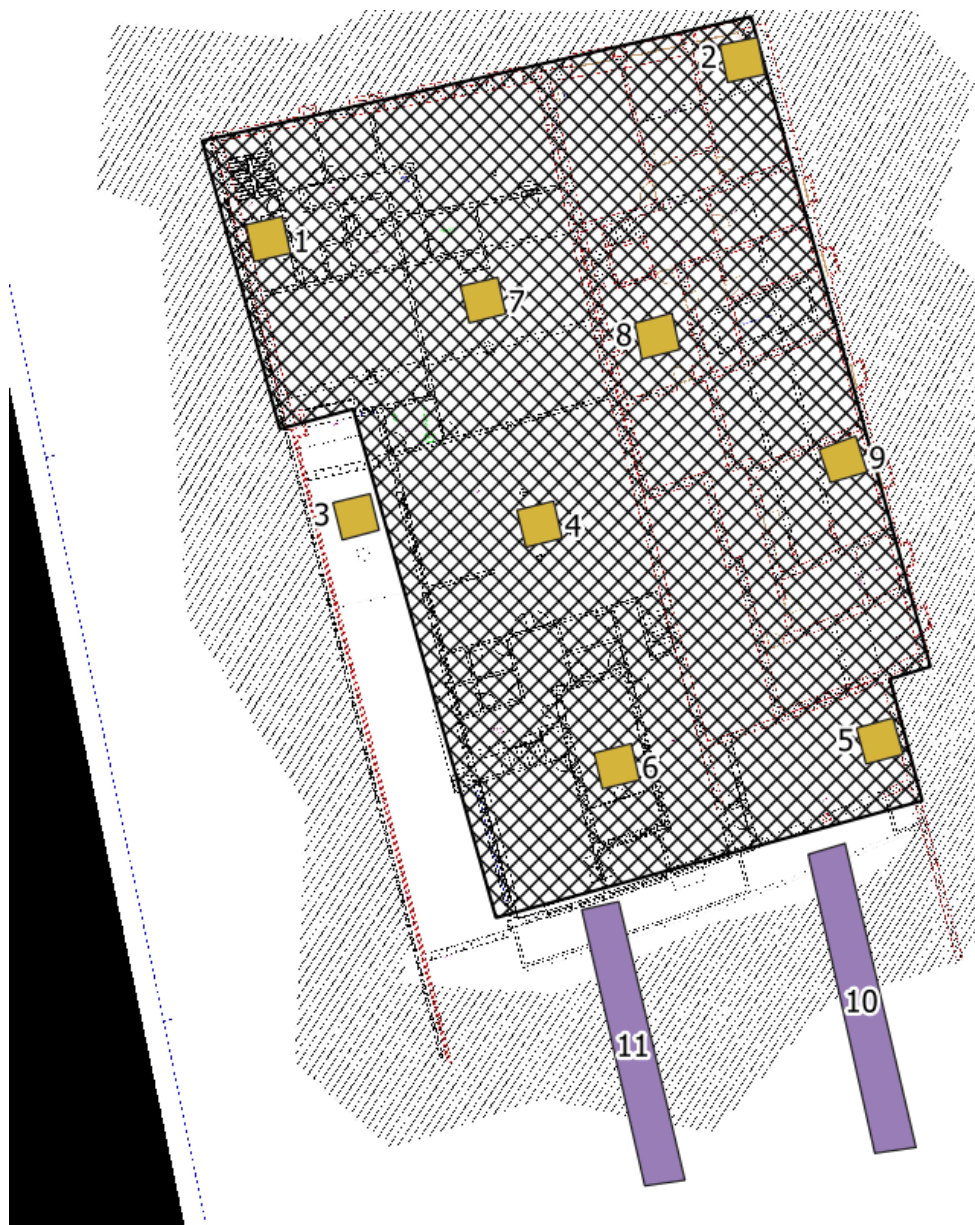
- Welke site-specifieke vragen moeten bij een eventueel vervolgonderzoek door middel van een opgraving, beantwoord worden?
- Is voor het beantwoorden van deze vragen aanvullend natuurwetenschappelijk onderzoek nodig? Zo ja, welk? En welk type staalnamen, inclusief hoeveelheid, is hiervoor noodzakelijk?
- Waarop moet specifiek gelet worden tijdens het vervolgonderzoek, zowel op methodologisch als strategisch vlak?
- Kan er een inschatting gemaakt worden over budget, tijdsduur, personeelsbezetting, personeelskwalificaties en gespecialiseerde begeleiding bij een vervolgonderzoek?
- Zijn er structuren/sporen die bijzondere aandacht verdienen bij evt. vervolgonderzoek?
- Welk kennispotentieel heeft de archeologische site op regionaal niveau en in breder perspectief?

8.4 STRATEGIE CONFORM DE TOELATING

Op basis van de toelating met **ID 839** werd onderstaande strategie voorgesteld:

In het westelijk deel (ca. 55%, ca. 1592,25m²) van het onderzoeksgebied, worden er in de kelder van het huidige gebouw 9 proefputten voorzien (werkputten 1-9) van ca. 2x2m (Figuur 48). Op basis van de reeds uitgevoerde visuele terreininspectie worden 9 proefputten ingepland binnen de kelderzone van het studiegebied. De proefputten worden ingepland om een zo groot mogelijke spreiding te bekomen rekening houdend met de historische context van het gebouw en de reeds uitgevoerde opgraving aan de westzijde van het projectgebied (ter hoogte van werkputten 1 en 3) en de stabiliteit van de ondergrond en gebouwen met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Ondanks dat op sommige plaatsen de keldervloer gebetonneerd is, kan deze doorsneden worden. Ook werd rekening gehouden met aanwezige leidingen en nutsvoorzieningen. Zo bevindt zich in het noordwesten van het studiegebied een elektriciteitscabine.

Voor de niet-onderkelderde zone en verharde deel in het zuiden aan de Oude Vesten wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd dwars op de Oude Vesten om snel een terreindekkend, visueel overzicht van de eventueel relevante archeologische sporen, hun bewaring en hun aard te verkrijgen (Figuur 48).

Figuur 48: Inplantingsplan proefputten en proefsleuven op kelderplan (westelijk deel projectgebied) (ABO nv 2022)

Er werden in totaal 9 proefputten van 2x2m en 5. De totale oppervlakte van de proefputten bedraagt ca. 36m² of ca. 5% van de te onderzoeken oppervlakte. Een dekkingsgraad is hier echter niet relevant, gezien het de bedoeling is met minimale schade aan de ondergrond vast te stellen of er nog relevante archeologische resten bewaard zijn in het kader van een mogelijk behoud in situ.

De dekkingsgraad voor de verharde zone met de proefsleuven betreft 12,5%, wat voldoende moet zijn om een overzicht te geven en de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

Indien er moet afgeweken worden van de inplanting of grootte van de proefputten, moet dit afdoende door de erkend archeoloog worden gemotiveerd in het rapport van de proefputten. Indien dit door bv. grote diepte nodig zou zijn kunnen de proefputten met het oog op de veiligheid ook uitgebreid worden.

De proefputten zullen worden aangelegd tot op de moederbodem. Indien dit door bv. veiligheidsredenen niet mogelijk is, zal via boringen of sonderingen getracht worden de moederbodem te bereiken. Dit om een overzicht te krijgen van de gehele stratigrafische sequentie. Elke proefput wordt beschouwd als een opgraving en worden als dusdanig geregistreerd (cf. hst. 5.5). Per proefput worden alle putwandprofielen minstens fotografisch geregistreerd, waarbij één referentieprofiel ook getekend wordt op schaal 1/10.

Op deze manier kan een overzicht bekomen worden van het archeologisch potentieel binnen het studiegebied en kunnen gefundeerde uitspraken worden gedaan wat betreft de eventuele resten die zullen worden aangetroffen en kan beslist worden of verder onderzoek al dan niet noodzakelijk is.

8.5 OVERZICHT, DEKKINGSGRAAD EN TAW-WAARDEN

Het archeologisch onderzoek door middel van proefsleuven en proefputten werd uitgevoerd tussen maandag 4 en donderdag 6 juli 2022 door erkende archeologen Jan Coenaerts, Glenn De Hooghe en Pedro Pype. De OE-code voor het onderzoek is 2022F256.

In het totaal werden er slechts 9 archeologische sporen aangetroffen (kuil spoor 1 in werkput 9, recente riolering spoor 1 in werkput 10, kuilen spoor 2-6 in werkput 10 en winningskuilen spoor 1 en 2 in werkput 11

Figuur 51 geeft een overzicht van de 9 uitgevoerde proefputten (WP 1-9- in de kelder van het gebouw ten westen van de E. Anseelestraat. In de verdere bespreking van de resultaten zal worden verwezen naar 'de kelder'. Een dekkingsgraad is hier echter niet relevant, gezien het de bedoeling is met minimale schade aan de ondergrond vast te stellen of er nog relevante archeologische resten bewaard zijn in het kader van een mogelijk behoud in situ of een opgraving.

De twee proefsleuven (WP 10-11). werden dwars op de mogelijke gracht van de Oude Vesten aangelegd conform voorwaarde van de toelating met ID 839 (Figuur 49; Figuur 51). In de verdere bespreking van de wordt er verder verwezen naar de parking. De grootte van deze onbebouwde en verharde zone bedraagt ca. 462m². Er werd ca. 45m² sleuf aangelegd, wat de dekkingsgraad voor de zone van de proefsleuven op 10,1% brengt. Gezien de diepte van de sporen, de aanwezige betonplaat en de complexiteit werd er geen kijkvenster aangelegd. Ook werd dit gedaan om de aanwezige sporen zoveel mogelijk te behouden in functie van een vervolgonderzoek.

werkput	Oppervlakte (m ²)
10	22
11	23
Totaal	45m ² (Dekkingsgraad 10,1%)

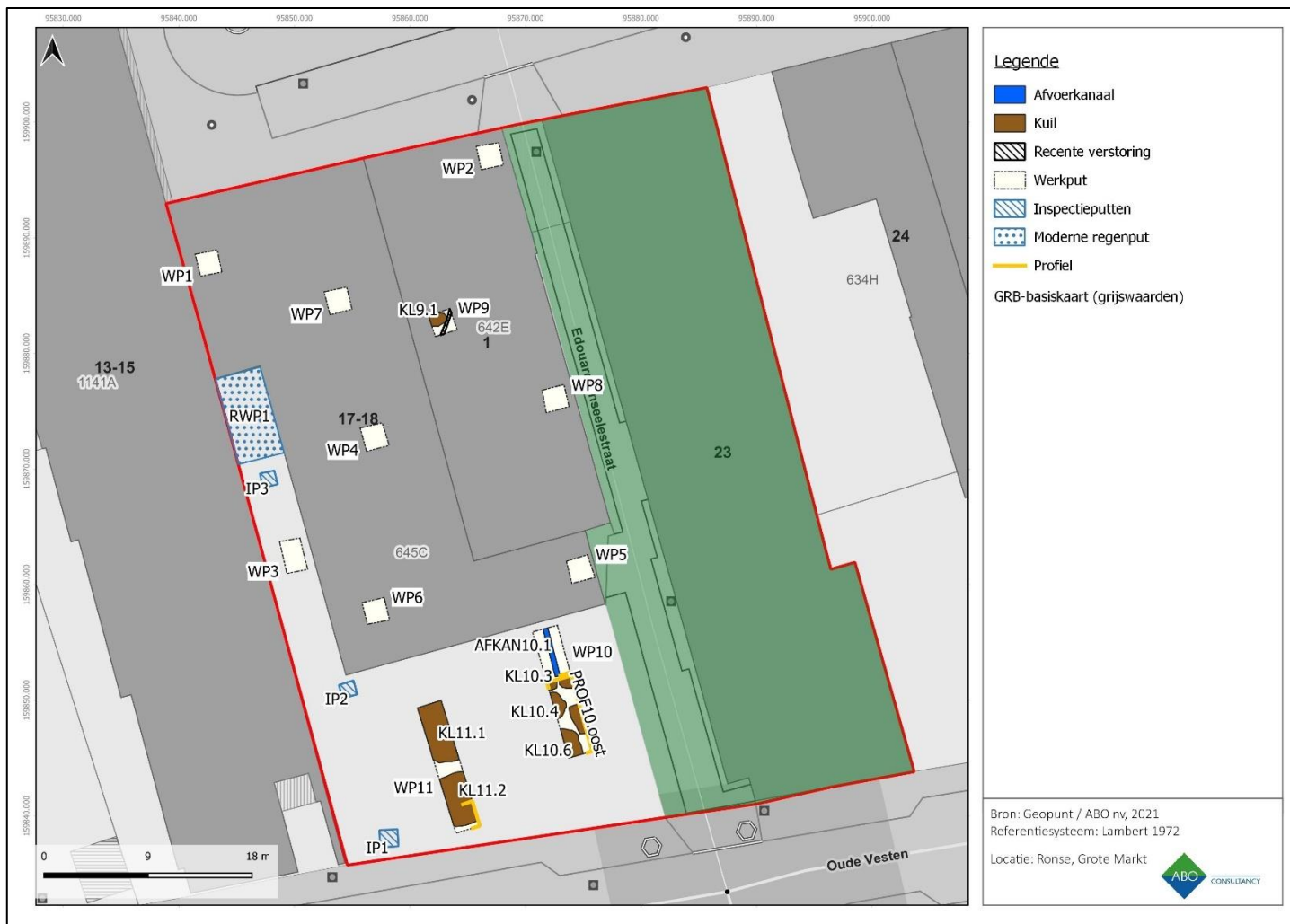
Figuur 49: Technische gegevens van het proefsleuven- en proefputtenonderzoek (ABO nv 2022)

Om de dieptes van de aangetroffen sporen en de bestaande kelders correct te kunnen inschatten werd er een lokaal hoogtemodel opgemaakt (Figuur 54; Figuur 55). Hieruit blijkt duidelijk dat de TAW-waarden oplopen vanaf de Grote Markt naar de Oude Vesten, van de Grote Markt (zuid) naar de Oude Vesten, van 38,26mTAW tot 38,14mTAW, met inbegrip van de bestaande hellende keldertoeegang in het westelijk gebouw op 35,83mTAW (Figuur 50; Figuur 54; Figuur 57). De werkputten 1, 4, 6 en 7 in de meest westelijke kelder, ter hoogte van deze hellende toegang vertonen vergelijkbare TAW-waarden. De werkputten 1, 4, 6 en 7 konden ook niet dieper aangelegd worden door de aanwezigheid van een kruipkelder en vloerplaat in gewapend beton ca. 50cm dieper dan de opgemeten TAW-waardes. Hierdoor komt de diepte van deze westelijke kelder op ca. 35mTAW. Door deze diepte lijkt hier geen potentieel tot kennisvermeerdering meer aanwezig in de westelijk kelder.

De TAW-waarden van de werkputten in de oostelijke kelder en proefsleuven op de parking ligt wat hoger (Figuur 50; Figuur 54): in de werkputten (proefputten) van de oostelijke en oudere kelder ligt dit gemiddeld tussen 36,12mTAW (werkput 8) en 36,45mTAW (werkput 2). Het spoor in werkput 9 werd aangetroffen op 36,22mTAW. Dit komt grotendeels overeen met het vlak aangetroffen in werkputten 10 en 11, respectievelijk op 36,44mTAW en 36,15mTAW (proefsleuven). Dit betekent dat het bewaarde archeologische vlak zich tussen 36,45mTAW en 36,15mTAW bevindt. Dit houdt in dat er zich nog (delen van) sporen onder de oostelijk kelder kunnen bevinden. De bewaring van de sporen ter hoogte van de parking duiden op een potentieel tot kennisvermeerdering.

Werkput	TAW-waarde
WP 1	35,20
WP 2	36,45
WP 3	36,28
WP 4	35,68
WP 5	37,89
WP 6	35,79
WP 7	35,88
WP 8 (onder)	36,12
WP 9 (vlak 1/spoor 1)	36,22
WP 10 (vlak 2)	36,44
WP 11 (vlak 1)	36,15

Figuur 50: Tabel met TAW-waardes per werkput (ABO nv 2022)

Figuur 51: Overzichtsplanning proefsleuven en proefputten (WP 1-9) op GRB (ABO nv 2022)

Figuur 52: Overzichtsfoto vlak 2 werkput 10 (ABO nv 2022)

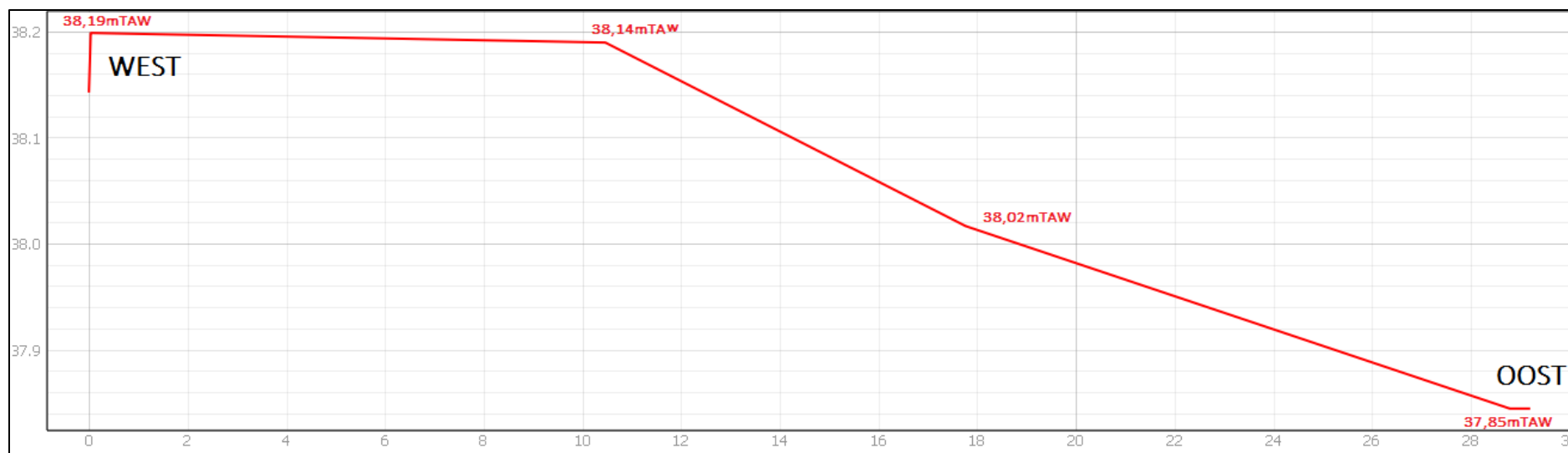
Figuur 53: Dronefoto met aanduiding van de sporen in werkput 11 (ABO nv 2022)

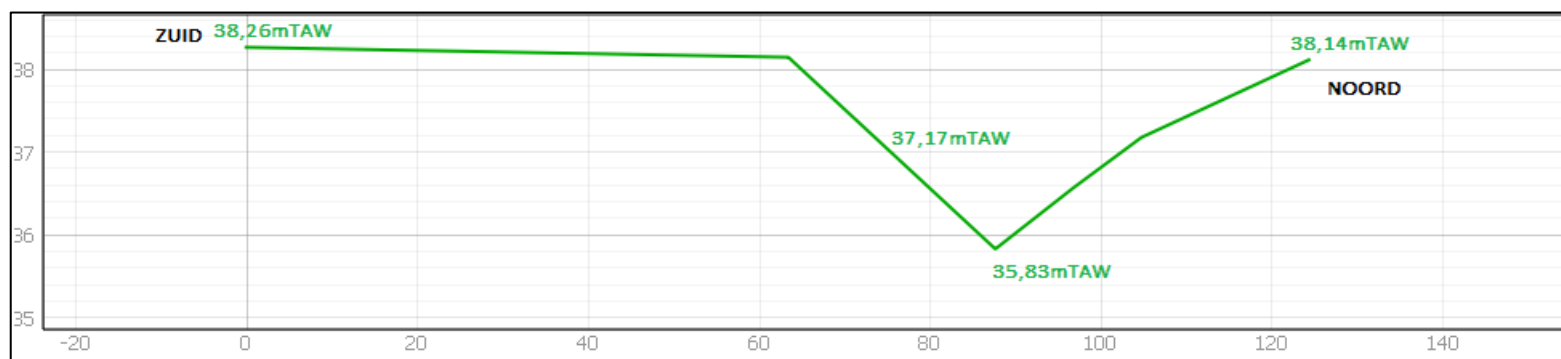
Figuur 54: TAW-waardes projectgebied per werkput (ABO nv 2022)

Figuur 55; Ingemeten hoogtelijnen rondom projectgebied (ABO nv 2022)

Figuur 56: Hoogtelijn west oost, van 38, 19mTAW tot 37,85mTAW (ABO nv 2022)

Figuur 57: Hoogtelijn van de Grote Markt (zuid) naar de Oude Vesten, van 38,26mTAW tot 38mTAW, met inbegrip van bestaande keldertoegang in het westelijk gebouw op 35,83mTAW

8.6 AFWIJKingEN TEN OPZICHTe VAN DE TOELATING

Omwille van de zeer moeilijke werkomstandigheden in de bestaande kelderverdieping werden in de kelderverdieping 5 proefputten aangelegd met een oppervlak van 1x1m (werkputten 2, 4, 5, 8 en 9).

Door de aanwezigheid van een gewapende betonplaat in de westelijke kelderverdieping kon werkput 1 niet aangelegd worden tot in de moederbodem (Figuur 62). Werkput 6 bleek op basis van een aanwezig luik volledig voorzien van een kruipkelder in functie van aanleg van allerhande nutsleidingen (Figuur 84).

Ter hoogte van de huidige inrit naar de kelderverdieping kon echter, omwille van de aanwezigheid van een noord-zuid verlopende betonnen rioleringskokers met een diepte van minimaal 3m–mv (Figuur 59; Figuur 60) een centraal gelegen regenwaterput (Figuur 61) én de beperkte breedte van de inrit, slechts een beperkte profielput aangelegd worden (werkput 3; Figuur 83).

Figuur 58: Overzicht verstoringen (ABO nv 2022)

Figuur 59: Betonnen rioleringskoker ter hoogte van de huidige inrit (ABO nv 2022)

Figuur 60: Detail betonnen rioleringskoker (ABO nv 2022)

Figuur 61: Inrit met aanwezige regenwaterput (centraal) en rioleringskoker (geheel rechts) (ABO nv 2022)

Figuur 62: overzicht van werkput 1

8.7 STRATIGRAFIE

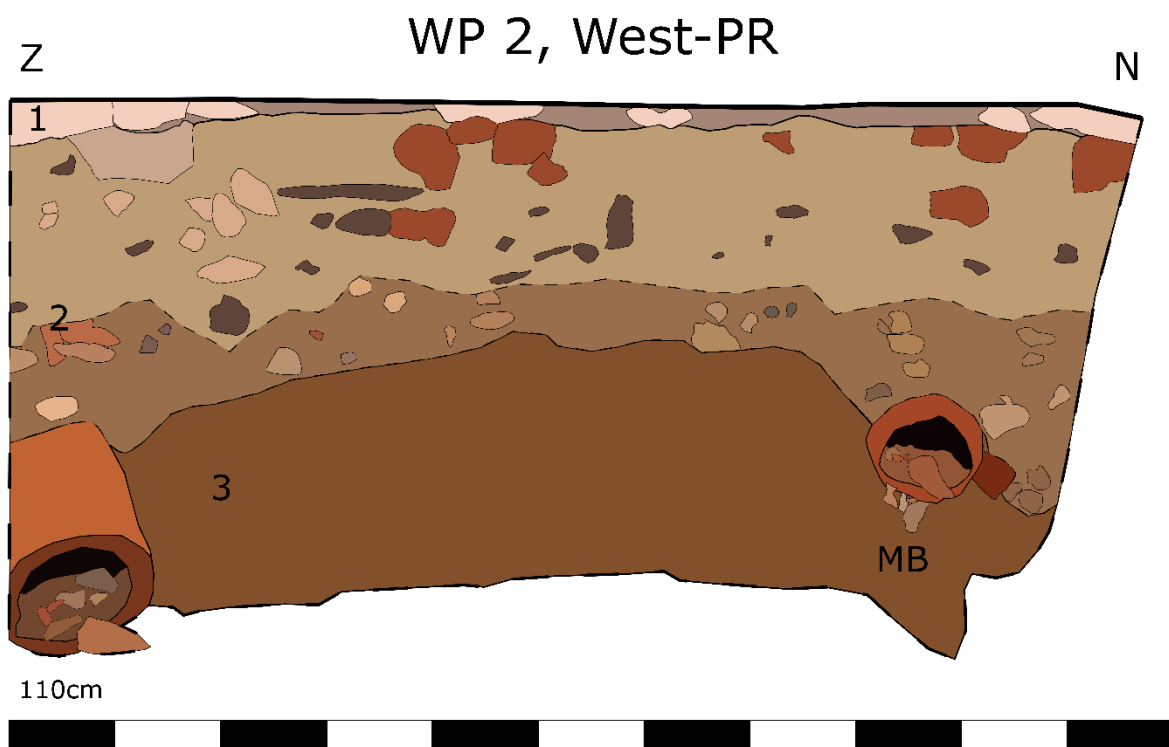
8.7.1 KELDER GROTE MARKT

Op basis van de bodemkaart situeert het onderzoeksgebied zich dan ook ter hoogte van een **OB**-bodemtype, bebouwde zone (gekarteerd tot een diepte van 1,25m (DOV Bodemverkenner). Het maaiveld ter hoogte van het onderzoeksgebied bevindt zich op ca. 38,2m TAW.

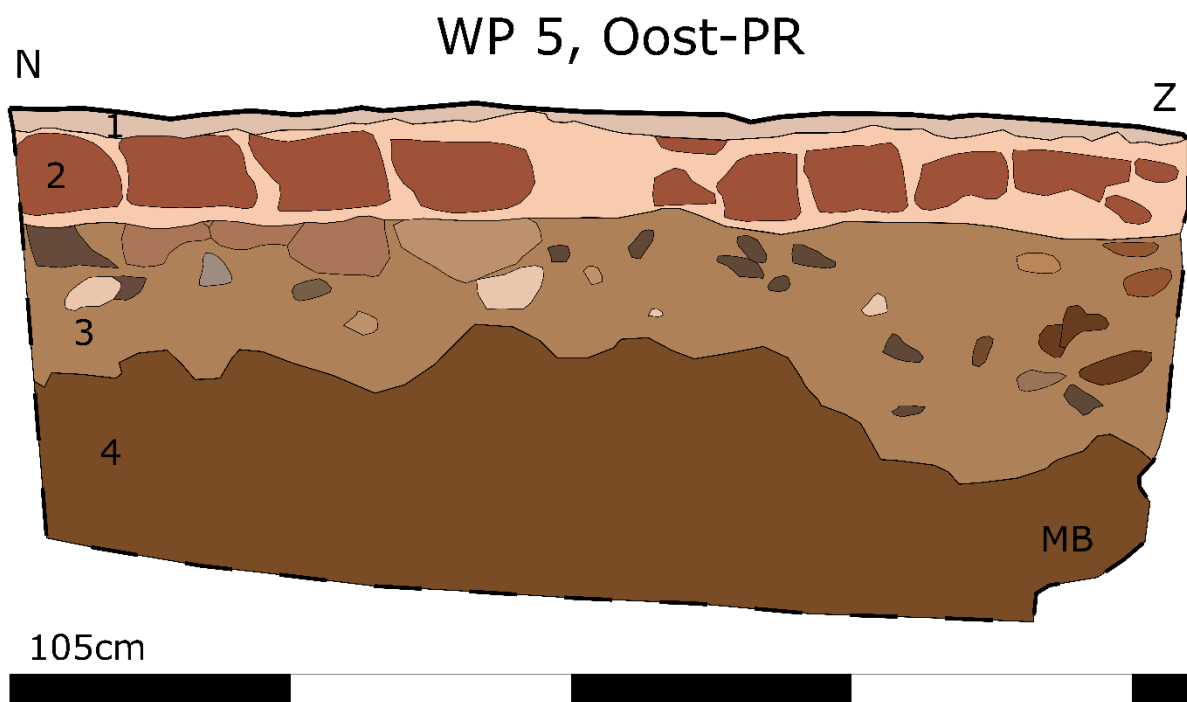
Onder de **OB** is er de aanwezigheid van de Formatie van Veldwezelt en Gembloux. Deze formele eenheid werd gevormd tijdens het Quartair en bestaat voornamelijk uit kleirijke loess (DOV Verkenner). De top van deze eenheid situeert zich op ca. 38,3m TAW en de basis ervan op ca. 27,8m TAW, dus een totale dikte van ca. 10,5m.

Tijdens de archeologische opgraving onmiddellijk ten westen van het onderzoeksgebied werd de natuurlijke zandleembodem in het noorden (Grote Markt) aangetroffen op 1m – mv (= 37,30 tot 37,40m TAW) en in het zuiden (Oude Vest) op ca 2,1m – mv (= 36,30m TAW).

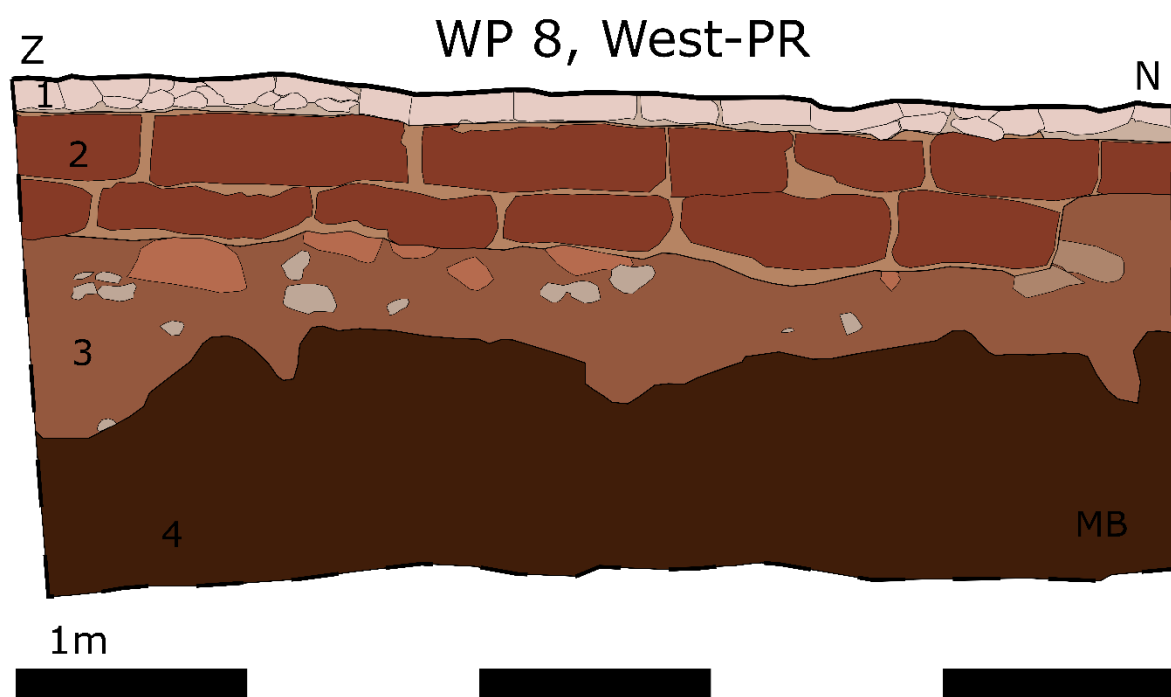
De stratigrafische opbouw ter hoogte van de kelderverdieping (omwille van de diepte van gemiddeld 2m-mv; tussen 36,45m-36,15mTAW: werkput 2, 4, 5, 8 en 9, cf.Figuur 50) werd gekenmerkt door aanwezigheid van een onaangeroerde compacte zandleembodem met duidelijke aanwezigheid van mangaanspikkels onmiddellijk onder de huidige vloerplaat (Figuur 63; Figuur 64; Figuur 65; Figuur 66; Figuur 68).

Figuur 63: Westprofiel in werkput 2 (ABO nv 2022)

Figuur 64: Zuidprofiel in werkput 4 (ABO nv 2022)

Figuur 65: Westprofiel in werkput 8 (ABO nv 2022)

Figuur 66: Oostprofiel in werkput 5 (ABO nv 2022)

8.7.2 PARKING ZIJDE OUDE VESTEN

8.7.2.1 WERKPUT 10

In werkput 10 werd de natuurlijke zandleembodem vastgesteld op gemiddeld 1,20m -mv (= 36,80m TAW) tussen de kuilen in vlak 2 (Figuur 67; Figuur 68) Plaatselijk werd deze doorsneden door de aanleg van enkele kuilen (zie lager bij 8.8.3. antropogene sporen) tot op diepte van 36,15mTAW.

Figuur 67: Fotogrammetrische opname oostprofiel werkput 10 (ABO nv 2022)

Figuur 68: Oostprofiel in werkput 10 (ABO nv 2022)

8.7.2.2 WERKPUT 11

In werkput 11 werd de natuurlijke-zandleembodem omwille van de aanwezigheid van 2 diep aangelegde winningskuilen slechts bereikt op ca. 2,25m – mv (tussen 36,40m TAW en 36,15mTAW).

De bodemopbouw in werkput 11 wordt volledig bepaald door de heterogene opvulling van twee ruime en diep reikende -winningskuilen (spoor 1 en 2; Figuur 69).

Figuur 69: Oostprofiel in werkput 11 (ABO nv 2022)

In beide werkputten wordt het archeologische niveau duidelijk afgedekt door een heterogeen antropogeen nivelleringspakket met een dikte van ca. 0,35m.

Ter hoogte van de inrit kon slechts een beperkte proefput aangelegd worden (werkput 3) en liet toe gedeeltelijk de aanleg te registreren van de diep reikende riolering en/of de insteek van de bouwput voor de bouw van de kelderverdieping van het huidige gebouw (**Figuur 83**).

8.8 BESCHRIJVING VAN SPOREN, SPOORCOMBINATIE EN STRUCTUREN

8.8.1 INLEIDING

Het archeologisch onderzoek door middel van proefsleuven en proefputten werd uitgevoerd tussen maandag 4 en donderdag 6 juli 2022 door erkende archeologen Jan Coenaerts, Glenn De Hooghe en Pedro Pype. De OE-code voor het onderzoek is 2022F256.

In het totaal werden er slechts 9 archeologische sporen aangetroffen (kuil spoor 1 in werkput 9, recente riolering spoor 1 in werkput 10, kuilen spoor 2-6 in werkput 10 en winningskuilen spoor 1 en 2 in werkput 11). Detailbeschrijvingen van deze sporen kunnen worden geraadpleegd in de onderstaande sporenlijst (Figuur 70).

WP	SP	Vlak	Zone	Datum	Vorm + afmetingen	(Harris) relatie met sp	Richting	Coupe nr.	(vaag/duidelijk), (Hom/Het), Kleur, textuur, inclusies, bioturbatie, (bij coupe: stratigrafie)	Interpretatie, datering	Vondst/ staal nr.
9	1	1	/	4/07/2022	Onregelmatig	/	Z-W	1	duidelijk afgelijnd, homogeen, donkergrijze lemige vulling met zanderige component, vochtig, aardewerk, veel houtskoolfragmenten	restant winningskuil?	vondst 7 en 8
					ca. 65x35cm					late ME	
10	1	1	/	6/07/2022	lineair		N-Z	1	duidelijk, muur (afvoer), rode BS (22x11x7cm) met witte kalkmortel	afvoer	/
					6m x 0,55m					19de eeuw	
10	2	2	/	6/07/2022	rechthoekig	onder spoor 1; grenzend aan sp3	N-Z	1	duidelijk afgelijnd, homogeen, donkergrijze lemige vulling, vochtig, aardewerk, veel houtskoolfragmenten, mortelbrokjes, baksteenfragmenten, daktegelfragmenten	winningskuil?	vondst 2 en 4
										Post-ME (16-17de eeuw?)	
10	3	2	/	6/07/2022	rechthoekig	onder spoor 1, grenzend aan sp2	N-Z	1	duidelijk afgelijnd, homogeen, donkergrijze lemige vulling, vochtig, veel houtskoolfragmenten, mortelbrokjes, baksteenfragmenten, daktegelfragmenten	kuil	
										Post-ME (16-17de eeuw?)	
10	4	2	/	6/07/2022	onregelmatig		N-Z		duidelijk afgelijnd, homogeen, donkergrijze lemige vulling, vochtig, aardewerk, veel houtskoolfragmenten, mortelbrokjes	kuil	
										Post-ME (16-17de eeuw?)	
10	5	2	/	6/07/2022	onregelmatig		N-Z		duidelijk afgelijnd, homogeen, donkergrijze lemige vulling, vochtig, aardewerk, veel houtskoolfragmenten, mortelbrokjes, baksteenfragmenten, daktegelfragmenten	kuil	vondst 10
										Late ME-16de eeuw	

10	6	2	/	6/07/2022	onregelmatig		N-Z		duidelijk afgelijnd, homogeen, donkergrijze lemige vulling, vochtig, aardewerk, veel houtskoolfragmenten, mortelbrokjes, baksteenfragmenten, daktegelfragmenten	kuil	vondst 3
										Late ME-16de eeuw	
11	1	1	/	6/07/2022	onregelmatig		N-Z		duidelijke afgelijnde grote en diepte kuil met een heterogene vulling, donkerbruin, leem vermengd met veel afval van baksteenproductie (o.a. versinterde en zwartgeblakerde baksteenfragmenten), weinig aardewerk, houtskool	winningskuil?	vondst 11
										Post-ME (16-17de eeuw?)	
11	2	1	/	6/07/2022	onregelmatig		N-Z		duidelijke afgelijnde grote en diepte kuil met een heterogene vulling, donkerbruin, leem vermengd met veel afval van baksteenproductie (o.a. versinterde en zwartgeblakerde baksteenfragmenten), weinig aardewerk, houtskool	winningskuil?	
										Post-ME (16-17de eeuw?)	

Figuur 70: Sporenlijst (ABO nv 2022)

8.8.2 KELDER GROTE MARKT

In de kelder werden er 9 werkputten aangelegd, maar slechts in 5 kon de moederbodem worden (werkput 2, 4, 5, 8 en 9) bereikt.

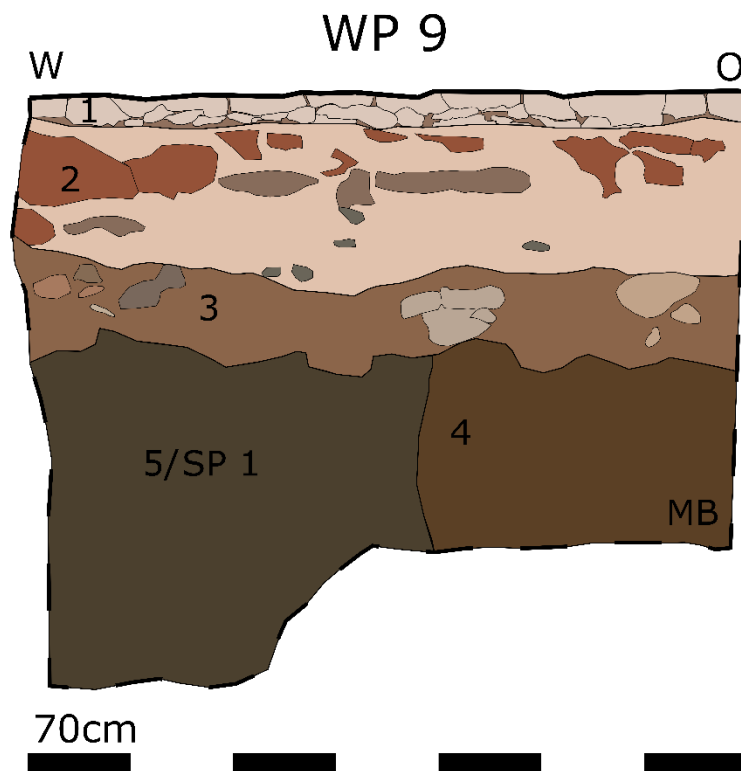
In de oostelijke kelder werd slechts één archeologisch spoor aangetroffen en betrof nog slechts een restant van een mogelijke winningskuil (spoor 1 in werkput 9). De opvulling van de kuil werd gekenmerkt door een donkerbruine vrij humeuze en compacte vulling met aanwezigheid van houtskoolspikkels (Figuur 71; Figuur 72).

In doorsnede kenmerkt de kuil zich nog door een ondiep bewaard trogvormig profiel.

In de opvulling werd slechts één fragment gebruiks aardewerk aangetroffen in gedraaid grijsgebakken aardewerk met zandverschraling van lokale of regionale herkomst en kan niet verder specifiek in de late middeleeuwen gedateerd worden.

Figuur 71: Kuil spoor 1 in werkput 9 (ABO nv 2022)

Figuur 72: Doorsnede van kuil spoor 1 in werkput 9 (ABO nv 2022)

8.8.3 PARKING OUDE VESTEN

Ter hoogte van de parking zijde Ouden Vesten werden twee noord-zuid georiënteerde proefsleuven aangelegd (werkput 10 en 11).

8.8.3.1 WERKPUT 10

In vlak 1 in werkput 10 kwam een 19de-eeuwse riolering aan het licht in baksteen (spoor 10.1; Figuur 74). De riolering bestond uit twee rijen veldovenbaksteen in onregelmatig verband (formaat BS: 22x11x6,5cm) met een goot in witte kalkmortel in het midden. Tussen de voegen kon een vrij zuivere witte kalkmortel worden waargenomen met slechts zeer kleine fracties kalk.

Onder een 19de-eeuwse noord-zuid verlopende bakstenen riolering (spoor 1) werden een 5-tal in de natuurlijke bodem aangelegde kuilen aangetroffen (kuilen spoor 10.2-6; Figuur 73). De duidelijk afgelijnde kuilen kwamen aan het licht op 36,44m TAW.

De kuilen kenmerken zich door een variërende vorm en grootte met een donkerbruine heterogene opvulling met aanwezigheid van fragmenten van baksteen, daktegelfragmenten, houtskool en een weinig archaeologica in de vorm van gebruiksaardewerk.

Figuur 73: dronefoto overzicht van vlak 2 van sporen in werkput 10 (ABO nv 2022)

Figuur 74: Algemeen zicht op vlak 1 met spoor 1 in werkput 10 vanuit het noorden (ABO nv 2022)

Figuur 75: Algemeen zicht op vlak 2 met spoor 2-6 in werkput 10 vanuit het zuiden (ABO nv 2022)

In functie van verdere waardering werd één van de sporen, spoor 5, gecoupeerd. De donkergrijze lemige vulling van de kuilen bleek vrij homogeen te zijn en bevatte naast houtskoolspikkels, veel baksteen- en daktegelfragmenten evenals beigebruine grove mortelbrokjes (Figuur 76).

Figuur 76: Doorsnede van kuil spoor 5 (ABO nv 2022)

In de kuilen (Figuur 77) werd slechts een weinig gebruiks aardewerk aangetroffen en betreft enkele fragmenten in lokaal/regionaal grijs- en roodgebakken vormen en enkele fragmenten in Rijnlands steengoed (Raeren). Op basis van de techno-typologische kenmerken kunnen de vondsten algemeen in de 16de eeuw gedateerd worden (Figuur 77, hfst. 8.9; cf. vondstenlijst hfst. 12).

Figuur 77: vondsten aanleg vlak 2 ter hoogte van spoor 10.2 (ABO nv 2022)

8.8.3.2 WERKPUT 11

Werkput 11 werd gedomineerd in vlak 1 door de aanwezigheid van een tweetal ruime winningskuilen met een trogvormig profiel en een vlakke bodem die reikt tot ca. 2m -mv (spoor 1 en 2; Figuur 78). Omwille van de beperkte proefsleuf kon de lengte en breedte van de beide kuilen niet bepaald worden.

De bovenste opvulling van beide kuilen wordt gekenmerkt door een compacte heterogene opvulling met baksteenbrokjes en houtskool (Figuur 79). Aan de basis van de kuilen is er een duidelijke aanwezigheid van stortlagen met fragmenten van zwartgeblakerde overbakken en zachtgebakken (onderbakken) baksteen en houtskool en is dus duidelijk afval van baksteenproductie in de onmiddellijke nabijheid.

Figuur 78: Dronefoto met aanduiding van de sporen in werkput 11 (ABO nv 2022)

Figuur 79: Opvulling winningskuil spoor 11.1 (ABO nv 2022)

Er werden geen complete bakstenen aangetroffen; De aangetroffen baksteenfragmenten hebben een breedte van 12cm en een dikte van 5,5cm.

In de bovenste opvulling werden slechts een tweetal aardewerkfragmenten aangetroffen, nl. een randfragment van een grappe en een bodemfragment van een kom, en laten slechts een algemene datering in de 16de eeuw toe (vondstnummer 6; Figuur 80).

Figuur 80: Aardewerk uit de bovenste opvulling van winningskuil spoor 11.1 (ABO nv 2022)

8.8.3.3 CONTEXT: VERGELIJKING SPOREN WERKPUT 10 EN 11 MET OPGRAVING PEPERSTRAAT

Op amper 70m ten noorden van het onderzoeksgebied, ter hoogte van de hoek van de Peperstraat met de Grote Markt, werd tijdens recent archeologisch onderzoek door BAAC Vlaanderen in november 2018, een veldoven voor baksteen aangetroffen (mondelinge mededeling Olivier van Remoorter, BAAC, 2021). De oven mat ca. 6,5 op 4,5m en bleef nog één steenlaag in situ bewaard. Tussenin de bakstenen waren eveneens asresten en steenkool aanwezig. De oven zelf had vier stookmonden of trekgangen met een stookkuil in het zuiden. De vastgestelde baksteenformaten zijn 24x12x5,5cm. Mogelijk betreft het dan ook een iets oudere baksteenoven.

De aangetroffen kuilen kunnen dus wellicht in verband gebracht worden met hogervermelde baksteenoven primair voor het winnen van de noodzakelijke grondstof (alluviale klei) en secundair voor het storten van ovenafval.

Het grootste gedeelte van de binnenstad van Ronse is dan ook gelegen binnen de alluviale vlakte van de Molenbeek, een zijstroom van de Ronne.

Figuur 81: Baksteenoven opgegraven door BAAC Vlaanderen in 2018 op de hoek van de Peperstraat en de Grote markt (BAAC Vlaanderen 2018)

De opgraving gebeurde op de meeste locaties in drie vlakken, met het diepste niveau op ca. 1,7m-mv. De moederbodem werd in het noorden van het plangebied op ca. + 37,30 tot + 37,40m TAW (ca. 1,1m-mv) aangesneden, centraal werd de moederbodem op ca. + 37,40 tot + 37,60 m TAW aangesneden. (ca. 1m-mv). In het zuiden van werkput 1 zat de moederbodem echter veel dieper. In het stuk dat grensde aan de Oude Vesten zat de moederbodem op ca. + 36,30 m TAW (ca. 2,1m-mv). Dit was een verschil van ca 1 m dat moeilijk te verklaren was.

8.8.4 RECENTE VERSTORINGEN

Ter hoogte van de oostelijke kelderverdieping werden er, onder de huidige vloerplaat, telkens drainagekanalen aangetroffen samengesteld uit afzonderlijke aardewerken drainagepijpen die samenliepen in bakstenen afvoerkanalen. Deze stonden in verbinding met verticale luchtschachten voorzien in de hoek van elke kelderruimte en dienden om de druk van het grondwater te reduceren.

Figuur 82: Voorbeeld van drainagekanalen onder de huidige vloerplaat in werkput 5 (ABO nv 2022)

Ter hoogte van de huidige inrit naar de kelderverdieping wezen een gietijzeren putdeksel op de aanwezigheid van een noord-zuid verlopende betonnen rioleringskoker met een diepte van minimaal 3m–mv en een centraal gelegen regenwaterput.

Werkput 3 werd aangelegd ter hoogte van de hellende inrit. De trogvormige insteek in de natuurlijke bodem was wellicht voor de aanleg van de rioleringskoker ofwel de kelderverdieping (Figuur 83).

Figuur 83: Werkput 3 met insteek riolering of kelder (ABO nv 2022)

Figuur 84: Werkput 6: kruipkelder met nutsleidingen (ABO nv 2022)

8.9 OBSERVATIES VAN VONDSTEN EN STALEN

8.9.1 OBSERVATIES VAN VONDSTEN

Tijdens het archeologische vooronderzoek werden er slechts 29 aardewerkfragmenten aangetroffen. 28 fragmenten zijn afkomstig van gebruiksaardewerk. De vondstenlijst kan geraadpleegd worden in hoofdstuk 12.

Een fragment is afkomstig van een baksteen en wijst op productieafval afkomstig van een onmiddellijk in de buurt aanwezige baksteenbakkerij (vondst 10; Figuur 85).

Onder het aangetroffen gebruiksaardewerk is er de aanwezigheid van enkele fragmenten in grijs- en roodgebakken aardewerk van lokale of regionale herkomst. Enkele fragmenten zijn afkomstig van producten vervaardigd in Rijnlands steengoed. Eén wandfragment is vervaardigd in majolica van regionale herkomst.

De aangetroffen vondsten kunnen op basis van de techno-typologische kenmerken algemeen in de postmiddeleeuwen gedateerd worden, meer bepaald in de 16de eeuw.

Figuur 85: overbakken baksteen uit spoor 11.2 (ABO nv 2022)

8.9.2 OBSERVATIES EN REGISTRATIES VAN STALEN

Er werden tijdens het archeologisch onderzoek geen stalen genomen in functie van natuurwetenschappelijke waardering en/of analyse.

9 ASSESSMENT VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

9.1 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

- **Zijn er sporen aanwezig? Zijn ze natuurlijk of antropogeen? Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?**

Er werden tijdens het vooronderzoek 9 archeologische sporen aangetroffen. Ter hoogte van de oostelijke kelderverdieping werd slechts, ondanks de diepte van de kelderverdieping, nog één gedeelte van een kuil aangetroffen.

Ter hoogte van de parking langs de Oude Vesten daarentegen werden in het oostelijke gedeelte een cluster van 6 kuilen aangetroffen met variërende vorm en grootte. Op basis van de vondsten werden de kuilen opgevuld in de 16de eeuw.

In het westelijke gedeelte werden duidelijke aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van twee zeer ruime en diep aangelegde winningskuilen die in verband te brengen zijn met het extraheren van alluviale klei voor de productie van baksteen.

Hierop wijst de aanwezigheid van stortlagen met duidelijk enkel fragmenten van oververhitte, verschroeide en onderbakken fragmenten van baksteen. Dit wijst ongetwijfeld op de aanwezigheid van een baksteenoven in de onmiddellijke nabijheid. Op basis van het weinige aardewerk in de opvulling kunnen deze in de 16de eeuw gedateerd worden.

Wellicht werd tijdens de aanleg van de bouwput van de westelijk kelderverdieping (ca. – 3m -mv) het aanwezige bodemarchief nagenoeg volledig gewist.

- **Indien van toepassing: hoe kan de afwezigheid van sporen worden verklaard?**

De afwezigheid van archeologische sporen ter hoogte van het onderkelderde gedeelte (met uitzondering van het kuilrestant in werkput 9) kan verklaard worden door de aanleg van de bouwput voor de kelderverdieping tot een diepte van ca. 3m – mv/ca. 35mTAW. Ook ter hoogte van de inrit werden er geen sporen meer aangetroffen als gevolg van de aanwezigheid van een diep aangelegde rioleringskoker en een centraal gelegen regenwaterput.

- **Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?**

De aangetroffen kuilen ter hoogte van het oostelijke gedeelte maken deel uit van één archeologische sporencluster. Wellicht behoren ook de beide ruime winningskuilen tot dezelfde cluster. In ieder geval kunnen de aangetroffen sporen op basis van de (weinige) vondsten algemeen in de 16de eeuw gedateerd worden.

- **Tot welke periode(n) behoren de sporen en structuren?**

Op basis van het weinige aangetroffen gebruiks aardewerk kunnen de aangetroffen kuilen algemeen in de postmiddeleeuwen gedateerd worden en meer bepaald in de 16de eeuw. In werkput 10 werd ook nog een 19de-eeuws niveau aangetroffen.

- **Kan een archeologische vindplaats in tijd en ruimte worden afgebakend?**

Ter hoogte van het onderzoeksgebied kan een archeologische vindplaats in tijd (postmiddeleeuwen; 16de eeuw) en ruimte (zone parking) afgebakend worden.

- **Wat is de relatie tussen bodem, landschap en archeologische sporen?**

De aanwezigheid van winningskuilen wijzen op het extraheren van grondstof, in dit geval alluviale klei voor baksteenproductie. Het grootste gedeelte van de binnenstad van Ronse is dan ook gelegen binnen de alluviale vlakte van de Molenbeek, een zijstroom van de Ronne.

Zoals ook uit de aangrenzende opgraving aan de Peperstraat/Grote Markt uitgevoerd door BAAC in 2018 duidelijk is gebleken, de omgeving onmiddellijk ten noorden van de Oude Vesten, vooral gericht was op hinderlijke artisanale activiteiten zoals pottenbakkersactiviteiten en baksteenproductie in de late- en postmiddeleeuwen.

- **Zijn de aangetroffen sporen vergelijkbaar met de opgraving grenzend aan het onderzoeksgebied?**

De aangetroffen sporen zijn vergelijkbaar met de opgraving grenzend aan het onderzoeksgebied. Tijdens de opgraving werden tevens geclusterde kuilen aangetroffen die te dateren zijn in de late- en postmiddeleeuwen.

Aanwijzingen die in verband te brengen zijn met de onmiddellijk ten zuiden aanpalende Oude vesten werden er niet aangetroffen. Er werden geen aanwijzingen voor een gracht aangetroffen.

- **Hoe passen de aangetroffen resten in het verhaal van de Grote Markt en Vesten, en binnen de regionale ontwikkeling van Ronse vanaf de Late Middeleeuwen?**

De aangetroffen winningskuilen in werkput 11 kunnen wellicht in verband gebracht worden met de aangetroffen baksteenoven op de hoek van de Peperstraat en de Grote markt, amper 70m ten noorden van het onderzoeksgebied. Van de Oude Vesten werden er geen sporen aangetroffen. De cluster van kuilen uit werkput 10 behoren mogelijk ook tot deze artisanale zone. De sporen kunnen algemeen in de 16de eeuw gedateerd worden. Uit de cartografische bronnen blijkt bovendien dat deze zone in gebruik was als tuin mogelijk vanaf de 18de eeuw., waarbij de bewoning gesitueerd kan worden aan de kant van de Grote Markt. Het is dus niet uitgesloten dat de 16de eeuwse artisanale activiteiten stopten en de sporen gedempt werden tijdens in de 17de eeuw.

- **Indien behoud in situ van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?**

Op basis van het uitgevoerde onderzoek kunnen twee zones voor vervolgonderzoek worden geselecteerd:

- 1) Het potentieel tot kennisvermeerdering voor de **zone van de parking (482m²; Figuur 86)** is duidelijk. De impact van de geplande werken is hoog. Het bodemarchief zal volledig verstoord worden door de aanleg van een ondergrondse parkeergarage tot 3m-mv. Hierdoor is er een bedreiging voor het goed bewaarde bodemarchief. Het diepste archeologische vlak bevond zich hier tussen 36,44mTAW en 36,15mTAW (proefsleuven), wat overeenkomt met de diepste niveaus van de opgraving van BAAC aan de Peperstraat, ca. 70m ten noorden, op ca. 36,30mTAW. In werkput 10 werd er ook op 37,56mTAW al een vlak vastgesteld. Aangezien de aangetroffen resten onze ruimtelijke kennis van de artisanale zone vanaf de 16de eeuw en deze van het productieproces van de eerdere opgraving kunnen aanvullen, adviseren wij om de zone van de parking vlakdekkend op te graven. Bijkomend zal er meer kennis kunnen worden vergaard over de artisanale productie en de stadsontwikkeling van Ronse vanaf de

16de eeuw. Hoewel er tijdens het uitgevoerde vooronderzoek geen indicaties zijn aangetroffen van een gracht of wal gerelateerd aan de 16de-eeuwse Oude Vesten, kan het niet worden uitgesloten dat deze gevonden zullen worden tijdens de opgraving. Extra aandacht moet dus gaan naar deze sporen.

- 2) Een bijkomende zone voor vervolgonderzoek is de oostelijke kelder (504m²; Figuur 86). De TAW-waardes van de werkputten in de oostelijke kelder en proefsleuven komen overeen. Het spoor in werkput 9 werd aangetroffen op 36,22mTAW. Dit komt grotendeels overeen met het vlak aangetroffen in werkputten 10 en 11, respectievelijk op 36,44mTAW en 36,15mTAW (proefsleuven). Dit betekent dat het bewaarde archeologische vlak zich tussen 36,45mTAW en 36,15mTAW bevindt. Dit houdt in dat er zich nog (delen van) sporen onder de oostelijk kelder kunnen bevinden. Hoewel er geen duidelijk beeld is van de ruimtelijke verspreiding van eventuele bewaarde sporen en wellicht enkel de diepste sporen bewaard zijn (zoals spoor 9.1), adviseren wij ook om de zone op te volgen tijdens het verwijderen van de vloerplaat van de kelder. Indien er sporen worden aangetroffen, moet er worden overgegaan worden tot een vlakdekkende opgraving zoals voorzien voor de zone van de parking.

- **Welke site-specifieke vragen moeten bij een eventueel vervolgonderzoek door middel van een opgraving, beantwoord worden?**

Bij een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving dient er vooral aandacht besteed te worden aan de aard en datering van de aangetroffen kuilen ter hoogte van werkput 10 en de omvang en datering van de aangetroffen winningskuilen ter hoogte van werkput 11. Ook aan de ruimtelijke associatie van alle sporen van artisanale productie dient de nodige aandacht besteed te worden. Ook de aanwezigheid van een gracht aan de Oude Vesten moet nader onderzocht worden.

- **Is voor het beantwoorden van deze vragen aanvullend natuurwetenschappelijk onderzoek nodig? Zo ja, welk? En welk type staalnamen, inclusief hoeveelheid, is hiervoor noodzakelijk?**

Er is voor het antwoorden van deze onderzoeksvragen bijkomend natuurwetenschappelijk onderzoek nodig. Er dienen stalen genomen te worden in functie van waardering/analyse van pollen, macroresten en datering.

- **Waarop moet specifiek gelet worden tijdens het vervolgonderzoek, zowel op methodologisch als strategisch vlak?**

Er dient vooral gelet te worden op de aard, spreiding en datering van de oostelijke cluster kuilen en hun relatie met de westelijke winningskuilen.

- **Kan er een inschatting gemaakt worden over budget, tijdsduur, personeelsbezetting, personeelskwalificaties en gespecialiseerde begeleiding bij een vervolgonderzoek?**

Voor het uitvoeren van de opgraving dient rekening gehouden te worden met de inzet van minstens 2 erkende archeologen met voldoende aantoonbare ervaring met stadscontexten en een assistent-archeoloog. Er dient een tijdsduur voorzien te worden van 10 werkdagen.

Gespecialiseerde begeleiding is niet noodzakelijk.

- **Zijn er structuren/sporen die bijzondere aandacht verdienen bij evt. vervolgonderzoek?**

Voor de aangetroffen winningskuilen verdienen extra aandacht bij eventueel vervolgonderzoek.

- **Welk kennispotentieel heeft de archeologische site op regionaal niveau en in breder perspectief?**

De site heeft een groot kennispotentieel op regionaal niveau en dan meer bepaald voor de kennis van de artisanale activiteiten onmiddellijk ten noorden van de Oude Vesten. De aangetroffen winningskuilen verschaffen tevens bijkomend inzicht in de kennis van het extraheren van klei en het proces van baksteenproductie, die overigens tot ver in de 19de eeuw een belangrijke industriële activiteit bleef in Ronse (cfr. aangetroffen baksteenovens tussen de Hoogstraat en de Abeelstraat; Van den haute, Pype en Jansen 2022).

9.2 BESLUIT EN POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Het proefputtenonderzoek heeft duidelijk gemaakt dat in de westelijk kelder (WP 1, 3, 4, 6 en 7) het bodemarchief wellicht verdwenen is, aangezien de diepte van de kruipkelder en vloerplaat in gewapend beton zich ca. 1m dieper (ca. 35mTAW) bevindt dan de diepste sporen in de oostelijke kelder en de parking. Onder/in deze vloer en kruipkelder bevinden zich bovendien allerlei nutsleidingen. Ook de helling die toegang verschaft tot deze westelijke kelder vertoont verstoringen (o.a. een waterput en inspectieputten van de riolering). De aanzet van de bouwput van deze kelder kon bovendien worden geobserveerd in werkput 3 (in de toegangshelling).

In de oostelijke kelder (WP 2, 5, 8 en 9) heeft het proefputtenonderzoek vooral een onverstoorde bodem opgeleverd. Er werd slechts één – vermoedelijk 16de eeuwse - kuil aangetroffen, wellicht een afgetopte winningskuil. Het niveau van deze kuil (ca.36,22mTAW) lag op het diepste archeologische niveau wat is aangetroffen op de parking en in de opgraving onmiddellijk grenzend ten westen aan het onderzoeksgebied. Aangezien de proefputten geen volledig beeld geven van de ruimtelijke verspreiding van eventueel aanwezige sporen, kunnen we niet uitsluiten dat er zich nog sporen onder de vloer van de oostelijk kelder bevinden. Hier is mogelijk nog een potentieel tot kennisvermeerdering, zeker indien deze sporen ruimtelijk (en in associatie) met de sporen van de opgraving en de parking zullen worden bekeken.

Tijdens het vooronderzoek op de parking werden archeologische sporen aangetroffen in de vorm van een cluster kuilen en een tweetal winningskuilen te dateren in de 16de eeuw in twee proefsleuven. In werkput 10 werd in een cluster van 6 kuilen aangetroffen met variërende vorm en grootte. Op basis van de vondsten werden de kuilen opgevuld in de 16de eeuw. In werkput 11 werden duidelijke aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van twee zeer ruime en diep aangelegde winningskuilen die in verband te brengen zijn met het extraheren van alluviale klei voor de productie van baksteen.

Hierop wijst de aanwezigheid van stortlagen met duidelijk enkel fragmenten van oververhitte, verschroeide en onderbakken fragmenten van baksteen. Dit wijst ongetwijfeld op de aanwezigheid van een baksteenoven in de onmiddellijke nabijheid. Op basis van het weinige aardewerk in de opvulling kunnen deze in de 16de eeuw gedateerd worden.

Wellicht kunnen de aangetroffen kuilen dan ook in verband gebracht worden met de aangetroffen baksteenoven tijdens een opgraving op de hoek van de Peperstraat en de Grote Markt, op amper 70m noordelijk van het onderzoeksgebied. Uit de cartografische bronnen blijkt bovendien dat deze zone in gebruik was als tuin mogelijk vanaf de 18de eeuw., waarbij de bewoning gesitueerd kan worden aan de kant van de Grote Markt. Het is dus niet uitgesloten dat de 16de eeuwse artisanale activiteiten stopten en de sporen gedempt werden tijdens in de 17de eeuw. Oudere sporen werden niet aangetroffen, maar kunnen gezien de vele Romeinse resten in Ronse niet volledig worden uitgesloten.

Op basis van de resultaten van het vooronderzoek kunnen dus volgende zones worden afgebakend:

Zones voor vervolgonderzoek (986m², ca. 35%)

Het potentieel tot kennisvermeerdering voor de **zone van de parking (482m²; Figuur 86)** is duidelijk. De impact van de geplande werken is hoog. Het bodemarchief zal volledig verstoord worden door de aanleg van een ondergrondse parkeergarage tot 3m-mv. Hierdoor is er een bedreiging voor het goed bewaarde bodemarchief. Het diepste archeologische vlak bevond zich hier tussen 36,44mTAW en 36,15mTAW (proefsleuven), wat overeenkomt met de diepste niveaus van de opgraving van BAAC aan de Peperstraat, ca. 70m ten noorden, op ca. 36,30mTAW. In werkput 10 werd er ook op 37,56mTAW al een vlak vastgesteld. **Aangezien de aangetroffen resten onze ruimtelijke kennis van de artisanale zone vanaf de 16de eeuw en deze van het productieproces van de eerdere opgraving kunnen aanvullen, adviseren wij om de zone van de parking vlakdekkend op te graven.** Bijkomend zal er meer kennis kunnen worden vergaard over de artisanale productie en de stadsontwikkeling van Ronse vanaf de 16de eeuw. Hoewel er tijdens het uitgevoerde vooronderzoek geen indicaties zijn aangetroffen van een gracht of wal gerelateerd aan de 16de-eeuwse Oude Vesten, kan het niet worden uitgesloten dat deze gevonden zullen worden tijdens de opgraving. Extra aandacht moet dus gaan naar deze sporen.

Een bijkomende zone voor vervolgonderzoek is de oostelijke kelder (504m²; Figuur 86). De TAW-waardes van de werkputten in de oostelijke kelder en proefsleuven komen overeen. Het spoor in werkput 9 werd aangetroffen op 36,22mTAW. Dit komt grotendeels overeen met het vlak aangetroffen in werkputten 10 en 11, respectievelijk op 36,44mTAW en 36,15mTAW (proefsleuven). Dit betekent dat het bewaarde archeologische vlak zich tussen 36,45mTAW en 36,15mTAW bevindt. Dit houdt in dat er zich nog (delen van) sporen onder de oostelijk kelder kunnen bevinden. Hoewel er geen duidelijk beeld is van de ruimtelijke verspreiding van eventuele bewaarde sporen en wellicht enkel de diepste sporen bewaard zijn (zoals spoor 9.1), adviseren wij ook om de **zone op te volgen tijdens het verwijderen van de vloerplaat van de kelder. Indien er sporen worden aangetroffen, moet er worden overgegaan worden tot een vlakdekkende opgraving.** Een deel van de nieuwe Anseelestraat zal over de oostelijke kelders lopen. Deze zone wordt dus ook verder opgevolgd.

De sloop gebeurt voor het plaatsen van een Berlinerwand en dus ook het archeologische onderzoek. Hoewel grondwater geen probleem was tijdens de uitvoering van het archeologische vooronderzoek, kan dit afhankelijk van het seizoen van uitvoering wel bemaling noodzakelijk zijn. Dit moet in nauw overleg tussen initiatiefnemer, aannemer en erkend archeoloog worden besproken.

Zones voor vrijgave. (1937,16m², 65%; Figuur 86)

Ten oosten van deze straat ter hoogte van het voormalige postgebouw zullen **geen werken in de diepte** uitgevoerd worden. Het bestaande gebouw zal **gestript worden voor een totaalrenovatie zonder bodemingrepen**. Het archeologisch potentieel in deze oostelijke zone wordt dan ook niet bedreigd. Deze zone kan dan ook worden vrijgeven.

De impact van de geplande werken ter hoogte van het westelijk gebouw is hoog. Het bodemarchief zal volledig verstoord worden door de aanleg van een ondergrondse parkeergarage tot 3m-mv. Hierdoor is er een impact op het bodemarchief. Het vooronderzoek heeft echter uitgewezen dat er geen potentieel tot kennisvermeerdering meer aanwezig is, gezien de diepte van de huidige kelder (ca.35mTAW ten opzichte van de aangesneden archeologische niveaus in de oostelijke kelder en de sporen in de proefsleuven op de parking (tussen 36,45mTAW en 36,16mTAW). De westelijke

kelderverdieping kan, gezien de aanwezigheid van de betonnen vloerplaat, kruipkelders, nutsleidingen dan ook kan **vrijgegeven worden**.

De impact van de werken in de Anseelestraat is tweeledig. Een deel van het toekomstige traject valt immers over de zone van de oostelijke kelders. Dit wordt verder opgevolgd (zie eerder). Het grootste deel blijft echter behouden, richting de Oude Vesten. Hier is de impact beperkt tot 30cm-mv en kan worden vrijgegeven.

Figuur 86: Advieskaart met zones voor vervolgonderzoek en vrijgave (ABO nv 2022)

10 BIBLIOGRAFIE

- Acke B. & Bradt T. 2010: Archeologisch onderzoek in de Sint-Hermeskerk te Ronse (O.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 33, 5-7.
- Acke B., et al. 2016. Vooronderzoek Ronse Grote Markt. Moerbeke-Waas: Acke & Bracke.
- Acke B., et al. 2018. Nota Ronse Grote Markt. Moerbeke-Waas: Acke & Bracke.
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Historische stadskern van Ronse [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300596> (Geraadpleegd op 03-05-2022)
- Atlas der Buurtwegen, opgesteld naar aanleiding van de wet op de buurtwegen van 10 april 1841, schaal 1:2.500 (overzichtsplannen schaal 1:10.000).
- Bockstal H.J. 1993: Het landt- ende caertboeck van Ronse (1684), *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde XLII*, 63-123.
- Bockstal H.J. 1994: Het landt- ende caertboeck van Ronse (1684), *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde XLIII*, 107-156.
- Bradt T. & Acke B. 2009: Archeologisch onderzoek Sint-Hermeskerk Ronse (prov. Oost-Vlaanderen). Basisrapport - september 2009, Ingelmunster.
- Bogaert C., Lanclus K., Tack A. & Verbeeck M. 1998: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Oudenaarde, Kanton Ronse*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 15N3, Brussel - Turnhout.
- Cambier A. 1950-51-52: De oude Sint-Maartenskerk te Ronse, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde III*, 15-17.
- Cambier A. 1960: *Het Sint-Pieters-en-Hermesstift te Ronse*, Ronse.
- Cambier A. 1962: Het Begijnhof te Ronse, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde X*, 41-45.
- Cambier A. 1966: De laatste opgravingen onder en rond de Sint-Hermeskerk, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde XV*, 153-183.
- Cambier A. 1967: De ontdekking van vier reliekstenen in de zijaltaren der Sint-Hermeskerk, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde XVI*, 57-70.
- Cambier A. 1979: Een paar geredde elementen van het klooster der Zwarte zusters op den Brul bij de Steenbrug te Ronse, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement Inde XXVIII*, 185-190.
- Cambier A. 1980: De nieuwe toegang tot de Sint-Hermeskrypte te Ronse, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde XXIX*, 53-75.
- Cambier A. 1995: Het Kloosterpand aan de Noorderkant van de Kapittelkerk van Sint-Pieters-en-Hermes te Ronse, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde XLIV*, 5-31.
- Cambier A. 1996: Hoeveel Sint-Pieterskerken stonden er ooit en staan er nu te Ronse, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde XLV*, 307-320.

- Cambier A. 1998: Een halve eeuw onderzoeken en ontdekkingen betreffende de kleine Sint-Pieterskerk ten noorden van de grote Ronsische kollegiaal, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde XLVII*, 251-276.
- Crombé P. 1989: Noodopgraving op de Square Albert te Ronse; vondsten uit de Gallo-Romeinse periode en de vroege tot late Middeleeuwen, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde XXXVIII*, 77-106.
- Crombé P. 1990: Stadsarcheologisch onderzoek te Ronse, *Archaeologia Medievalis* 13, 46.
- Deconinck J. 1968: Oudheidkundige vondsten te Ronse, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde XVII*, 59-60.
- Deconinck J. 1969: Vondsten in de Sint-Hermeskerk te Ronse, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde XVI*, 101-103.
- Deconinck J. 1970: Vondsten in de Sint-Hermeskerk te Ronse, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde XVII*, 15-16.
- Deconinck J. 1985: Een onbekende kaart van de vrijheid van Ronse uit 1623, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement Inde XXXIV*, 81-100.
- Deconinck J. 1986: Onuitgegeven XVe eeuwse Ronische stadsrekeningen, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement Inde XXXV*, 61-96.
- Deconinck J. 1997: Sporen uit het verleden binnen de kapittel-vrijheid, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde XLVI*, 289-308.
- Deconinck J. 1998: Vondst van een oude gracht op de Plas te Ronse, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde XLVII*, 165-172.
- Deconinck J. 2001: Merovingische vondst in Ronse?, *Annalen van de Geschied- en oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde L*, 303-308.
- Deconinck 2001: Prehistorische vondst bij oude Sint-Martenskerk, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde L*, 297-302.
- Delghust O. 1975: *Renaix à travers les âges*, Bruxelles.
- Devroe A., Keijers D., 2021. Archeologienota Ronse - Oude Vesten. Koersel: Annika Devroe Archeologie en Bouwhistorie bv.
- Gadeyne G. & Heyse M. 1989: Viering 900 jaar Sint-Hermeskerk te Ronse, Kataloog van de tentoonstelling, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige kring van Ronse en het Tenement Inde XXVIII*, 5-61.
- Geopunt Vlaanderen, Orthofoto's 1971, 1979-1990, 2002-2003, 2014, 2015, 2016, 2020, [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 2 december 2021)
- Huylebroeck G., 2014. Sint-Lievens-Houtem, milieu-hygiënisch onderzoek. Gent: ABO nv.
- Kaart van Villaret, Institut National de l'Information Géographique et Forestière, Sint-Mande (France), CH 292, uitgegeven in 1745, schaal 1:14.400.

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijne Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.

Lestienne D. 1987: La Haute Motte. Histoire d'une maison forte à Renaix plus connue sous le nom de "Etang Cambier", *Le Parchemin* LII-249, 631-639.

Roels E. 2001: Archeologische opvolging van rioleringswerken in Ronse (O.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 24, 112-113.

Roels E. 2001: Archeologisch onderzoek in de historische stadskern van Ronse, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde L*, 141-146.

Roosens H. & Mertens J. 1950: De Oudheidkundige opgravingen bij St.-Hermes te Ronse. In: *Cultureel Jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen*, 1949 eerste band, Gent, 337-399.

Topografische kaarten, 1873, 1904, 1939, 1969, 1981, 1989, [online], www.cartesius.be, (geraadpleegd op 2 december 2021)

Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.

Van den haute, T., Pype, P. en Jansen, I. 2022: Van alluviale klei tot baksteen. Archeologische aanwijzingen voor “veldbrandovens” in de 19de eeuw aan de Hoogstraat en Abeelstraat te Ronse (prov. Oost-Vlaanderen). *Archeologienota. ABO Archeologische Rapporten* 776.

Van Isterdael H. 1988: *Stad en baronie Ronse (Ancien Régime)*, Rijksarchief te Ronse, Inventarissen 20, Brussel.

Van Remoorter O., 2021. Eindverslag opgraving Ronse-Grote Markt. Gent: BAAC bvba.

Vermeiren G. 2001: Archeologisch onderzoek in de Sint-Hermeskerk te Ronse (O.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 24, 134.

Vermeiren G. & Roels E. 2001: De waterput op het Rooseveltplein in Ronse archeologisch onderzocht (O.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 24, 135.

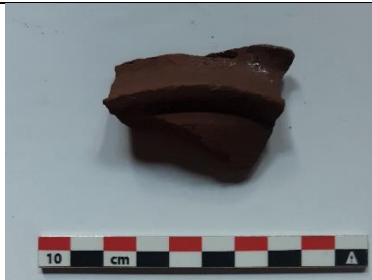
Vermeiren G. & Roels E. 2001: De waterput op het Rooseveltplein in Ronse archeologisch onderzocht, *Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde L*, 147-150.

11 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		12 juli 2022
Toon Moeskops	Business Unit Manager		12 juli 2022
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		12 juli 2022

12 VONDSTENLIJST

	1	Beschrijving	Foto
Zone	*	Fragment baksteen, overbakken	
Werkput	11		
Spoor	1		
Profiel	*		
Laag	4		
Verzamelwijze	AAVL		
Materiaalsoort	AW		
Datum	6/07/2022		
Aantal	1		
Datering	Post-ME		
Inventarisnummer	2	Beschrijving	Foto
Zone	*	Bodemfragment teilvorm?, roodgebakken, binnenzijde geel-groen gevlekt loodglazuur op sliblaag	
Werkput	10		
Spoor	2		
Profiel	*		
Laag	1		
Verzamelwijze	AAVL		
Materiaalsoort	AW		
Datum	6/07/2022		
Aantal	1		
Datering	Post-ME		
Inventarisnummer	3	Beschrijving	Foto
Zone	*	Randfragment teilvorm, bandvormige rand met aanzet uitgeduwde gietsneb, roodgebakken aardewerk, binnenzijde loodglazuur	
Werkput	10		
Spoor	6		
Profiel	*		
Laag	1		

Verzamelwijze	CP		
Materiaalsoort	AW		
Datum	6/07/2022		
Aantal	1		
Datering	Post-ME		

Inventarisnummer	4	Beschrijving	Foto
Zone	*	Halsfragment kan met hoge hals, Rijnlands steengoed (Raeren), eenvoudig afgeronde rand, aanzet bandvormig oor, zoutglazuur. Randfragment kookpot, omgeslagen afgeronde rand, roodgebakken, loodglazuur. Randfragment teil, bandvormige rand, roodgebakken.	
Werkput	10		
Spoor	2		
Profiel	*		
Laag	AV		
Verzamelwijze	AAVL		
Materiaalsoort	AW		
Datum	6/07/2022		
Aantal	10		
Datering	Post-ME		
Inventarisnummer	5	Beschrijving	Foto
Zone	*	Wandfragmenten grijsgebakken aardewerk	
Werkput	10		
Spoor	5		
Profiel	*		
Laag	1		
Verzamelwijze	AAVL		
Materiaalsoort	AW		
Datum	6/07/2022		
Aantal	2		
Datering	Late ME		
Inventarisnummer	6	Beschrijving	Foto

Zone	*	Randfragment kookpot, omgeslagen afgeronde rand, roodgebakken, loodglazuur. Bodemfragment papkom?, roodgebakken, gedraaide standing, binnenzijde groengekleurd loodglazuur op sliblaag.	
Werkput	11		
Spoor	1		
Profiel	*		
Laag	3		
Verzamelwijze	CP		
Materiaalsoort	AW		
Datum	6/07/2022		
Aantal	2		
Datering	Post-ME		

Inventarisnummer	7	Beschrijving	Foto
Zone	*	Wandfragment grijsgebakken	
Werkput	9		
Spoor	1		
Profiel	*		
Laag	1		
Verzamelwijze	AAVL		
Materiaalsoort	AW		
Datum	4/07/2022		
Aantal	1		
Datering	Late ME		
Inventarisnummer	8	Beschrijving	Foto
Zone	*	Wandfragment grijsgebakken	
Werkput	9		
Spoor	1		
Profiel	*		
Laag	1		
Verzamelwijze	CP		
Materiaalsoort	AW		
Datum	4/07/2022		
Aantal	1		

Datering	Late ME		
Inventarisnummer	10	Beschrijving	Foto
Zone	*	Randfragment kan Rijnlands steengoed (Langerwehe), eenvoudig afgeronde rand. Bodemfragment kan, grijsgebakken, uitgeknepen standring.	
Werkput	10		
Spoor	5		
Profiel	*		
Laag	1		
Verzamelwijze	AAVL		
Materiaalsoort	AW		
Datum	6/07/2022		
Aantal	2		
Datering	Late ME		

Inventarisnummer	11	Beschrijving	Foto
Zone	*	Randfragment kom, roodgebakken, verdikte afgeronde rand, mangaanglazuur. Wandfragment majolica. Oorfragment grape, roodgebakken, loodglazuur. 2 wandfragmenten roodgebakken, loodglazuur. 2 wandfragmenten Rijnlands steengoed (Raeren), zoutglazuur	
Werkput	11		
Spoor	1		
Profiel	*		
Laag	5		
Verzamelwijze	AAVL		
Materiaalsoort	AW		
Datum	6/07/2022		
Aantal	7		
Datering	Post-ME		